

GEOLOGIJOS IR GEOGRAFIJOS INSTITUTAS
KRAŠTOVAIZDŽIO GEOGRAFIJOS IR KARTOGRAFIJOS SKYRIUS

**DAUGŲ REGIONINIO PARKO IR JO ZONŲ
RIBŲ PLANAS BEI TVARKYMO PROGRAMA**

TERITORIJOS TAIKOMOJI ANALIZĖ

VILNIUS, 2007- 2008

TEKSTINĖ DALIS

1. DAUGŲ REGIONINIO PARKO GEOGRAFINĖ APŽVALGA	3
1.1. Situacija	3
1.2. Gamtinės aplinkos ir kraštovaizdžio bruožai	4
1.2.1. Geologinė sąranga	4
1.2.2. Geomorfologiniai paviršiaus ypatumai	5
1.2.3. Klimatas	6
1.2.4. Hidrografinis tinklas	7
1.2.5. Hidroekogeologinės sąlygos	9
1.2.6. Dirvožemiai	11
1.2.7. Augalija	12
1.2.8. Gvūnija	18
1.2.9. Kraštovaizdžio charakteristika	21
1.3. Socialiniai-ekonominiai ypatumai	25
1.3.1. Teritorinė organizacija.....	25
1.3.2. Gyvenviečių sistema.....	25
1.3.3. Svarbiausių gyvenviečių raida..	28
1.3.4. Gyventojai.....	30
1.3.5. Socialinės institucijos	36
1.4. Ūkinės veiklos charakteristika.....	37
1.4.1. Nedarbas.....	37
1.4.2. Ūkio subjektai.....	38
1.4.3. Žemės ūkis.....	39
1.4.4. Miškų ūkis.....	42
1.4.5. Žuvininkystė.....	43
1.4.6. Pramonė.....	43
1.4.7. Keliai ir transportas.....	44
1.4.8. Nekilnojamojo turto kainos.....	45
2. DAUGŲ REGIONINIO PARKO TAIKOMOJI ANALIZĖ.....	46
2.1. Abiotinės gamtos vertybės	46
2.2. Biotinės gamtos vertybės.....	50
2.2.1. Botaninės vertybės.....	50
2.2.2. Zoologinės vertybės.....	52
2.3. Saugotini gamtiniai kraštovaizdžio objektai.....	53
2.4. Kultūros paveldo vertybės.....	54
2.4.1. Bendra kultūros paveldo vertybių charakteristika.....	54
2.4.2. Kultūros paveldo vertybių židiniai ir siūlimai dėl parko ribų.....	59
2.5. Rekreacinis potencialas	61
2.5.1. Gamtiniai ir kultūriniai rekreaciniai ištekliai (sklaida ir būklė).....	61
2.5.2. Teritorijos rekreacinė infrastruktūra	66
2.5.3. Teritorijos rekreacinio naudojimo intensyvumas.....	67
Literatūra ir šaltiniai.....	69
PRIEDAI.....	71

1. DAUGŲ REGIONINIO PARKO GEOGRAFINĖ APŽVALGA

1.1. Situacija

Daugų regioninio parko (toliau DRP) teritorija yra Pietų Lietuvoje, Dzūkijos etnokultūriniame regione. Parkas išsidėstęs Alytaus apskrities, Alytaus ir Varėnos rajonuose.

Didžioji DRP dalis yra Alytaus apskrities, Alytaus rajono Daugų seniūnijoje. Seniūnijos centras – Daugų miestas yra išsidėstęs Didžiulio ežero šiaurinėje dalyje 22 km į rytus nuo Alytaus, prie Vilniaus-Alytaus plento. Varėna yra 22 km į šiaurės vakarus nuo Daugų. Mažesnė rytinė parko dalis patenka į Varėnos rajono Varėnos ir Merkinės seniūnijas.

Alytaus ir Varėnos rajonų urbanizacijos lygis yra labai mažas.

Gamtiniu požiūriu Daugų regioninis parkas yra Pietų Lietuvoje, Dzūkų aukštumos centrinėje dalyje. Didesnė teritorijos dalis patenka į kraštinių darinių akumuliacijos zoną. Be kraštinių darinių DRP siekia fliuvioglacialinės, priedėninės ežerinės akumuliacijos zonos. Pagrindiniu parko akcentu reikėtų laikyti Daugų (Didžiulio) ežero rininį dubaklonį, sudarytą iš 4 besikertančių rinų. Be šio ežero DRP priklauso šiaurėje esantys Neveiglo, Noso ir Gilušio rininiai ežerai, bei pietuose plytintis didelis ledyno lusto suformuotas Nedzingio (Nedingio) ežeras. Kiti ežerai yra mažesni. Per teritoriją teka didesnės Karmės ir Mieščionkos upės, kurios įteka atitinkamai į Nedzingio ir Suvingio ežerus, o hidrografškai priklauso Merkio baseinui. Miškingiausia teritorijos dalis yra pietinė, aplink Nedzingio ežerą tęsiasi Lesagūrų, Laičių ir Samanynės miškai, į rytus nuo Daugų ežero yra Papiškių ir Gudžių miškai, o šiaurės vakaruose parkas ribojasi su Daugų mišku. DRP centrinėje dalyje vyrauja žemės ūkio naudmenos, didesnėje Daugų ežero pakrančių teritorijoje vyravo rekreacinės teritorijos. Šiuo metu, aplink ežerą pristatyta daug privačių namų, todėl rekreacinė veikla faktiškai nevyksta.

Labiausiai paplitę dirvožemiai priesmėlių ir smėlingų priemolių pasotintieji palvažemiai bei nedideliais plotais tos pačios granulimetrinės sudėties paprastieji balkšvažemiai. Pagal dirvožemių nuardymo laipsnį teritorija patenka į Baltijos aukštumų pietrytinės dalies rajoną, kuriame dėl raižyto reljefo yra didelis nuardytų dirvožemių procentas - >49%.

Baltiškųjų aukštumų paviršių drenuojančios upės esti mišraus maitinimo, t.y. sniego, lietaus ir požeminio vandens dalys jų nuotėkyje yra apylygės. Požeminis nuotėkis ($3 - 5 \text{ l s}^{-1} \text{ km}^2$) sudaro apie 50% upės metinio nuotėkio dalies. Dėl svarios požeminės mitybos rajono upėse liepos mėnesį vandens temperatūra tesiekia $17,7^\circ\text{C}$. Be to vanduo labai skaidrus (drumstumas 25 g/m^3) ir menkai mineralizuotas (vid. $0,75 \text{ g/l}$). Šioje hidrologinėje srityje vandeningiausias yra pavasaris, jam tenka apie 40% metų nuotėkio, o vasaros – rudens ir žiemos sezonams – atitinkamai 38% ir 22%.

Planuojamo parko teritorijoje praeina kelias Valkininkų geležinkelio stotis–Daugai–Alytus. Taip pat yra asfaltuotos dangos keliai Daugai–Pivašiūnai, Daugai–Kancėnai, Daugai–Rimėnai, Pocelonys–Rimėnai. Pietine planuojamo parko teritorijos dalimi praeina asfaltuotas kelias Varėna–Nedzingė–Merkinė.

Vertinant rekreaciniu požiūriu visi minėtieji keliai labiau tinkami įvažiavimui ar pravažiavimui pro teritoriją, o ne joje esančių vertybių pažinimui (išskyrus Daugų miestelį). Tik kai kurių teritorijoje esančių vertingų pažintinių objektų lokalizacija yra palanki autoturizmui vystyti (Maldzytakalnis, Žvirgždėnų pušis).

1.2. Gamtinės aplinkos ir kraštovaizdžio bruožai

1.2.1. Geologinė sąranga

Tektoniniu požiūriu Daugų regioninis parkas išsidėstęs Mozūrijos-Baltarusijos anteklizės šlaite, žemėjančiame vakarų kryptimi Baltijos sineklizės link. Čia iki 700 m storio nuosėdinių uolienų sluoksniai dengia kristalinio pamato magmines bei metamorfines uolienas – granitus ir gneisus. Nuosėdinės dangos sluoksnius pagal amžių galima skirstyti į dvi dalis: storesnę apatinę dalį (300-650 m) sudaro prekvartero (viršutinio Proterozojaus, Kambro, Ordoviko, Silūro, Devono, Permo, Triaso, Juros, Kreidos) uolienos, o plonesnę viršutinę (100-200 m) – Kvartero laikotarpio nuogulos. Jei apatinės dalies uolienos dažniausiai yra jūrinės kilmės, tai viršutinę dalį daugiausia suformavo kontinentiniai ledynai bei jų tirpsmo vandenys. DRP teritorijos kristalinį pamatą sudaro archėjaus eono ašvos komplekso migmatizuotos uolienos. Proterozojaus laikotarpio (vėlyviausio Proterozojaus laikotarpio Vendo) uolienose vyrauja konglomeratas ir smiltainis (būdinga visai Rytų Lietuvai), kas rodo teritorijos apsemimą jūra. Laikotarpio pabaigoje Pietų Lietuva iškilo iš vandenų ir įsivyravo sausuma.

Paleozojaus eros pirmajame periode – kambre DRP buvo vis dar sausumoje, kaupėsi smiltainis su molio tarp sluoksniais. Kambro uolienų slūgsojimo gylis šiose platumose apie 350 m. Ordoviko periode vyko svarbūs tektoniniai procesai – pradėjo grimzti Žemės pluta, todėl įsivyravo jūra. Ilgų grėžinio duomenimis tiriamoje teritorijoje vyravo karbonatinės nuosėdos. Silūro periode, kuris prasidėjo prieš 438 mln metų ir tęsėsi 28 mln metų DRP teritorija buvo dar vis apsemta jūros. Ši jūra pasitraukė tik silūro pabaigoje, kas daugiausia susiję su teigiamais tektoniniais Žemės plutos judesiais. Dėl jūrinės sedimentacinės aplinkos silūre visoje Lietuvos teritorijoje kaupėsi karbonatingos uolienos – mergeliai, klintys ir kt.

Devono ir karbono periodų nuogulų Pietryčių Lietuvoje nėra. Čia vyravo sausuma.

Paskutiniojo paleozojaus eros periodo permo metu, apatiniajame perme vykę gyvūnijos ir augalijos vystymosi procesai Pietų Lietuvoje paliko karbonatingų uolienų – klinčių, dolomitų, anhidrito su molingais tarp sluoksniais. Ankstyvojo permo periode dėl sauso klimato vyko cheminė ir fizinė denudacija.

Vėlyvajame perme transgresavo jūra, o pakilus temperatūrai visa teritorija pasidengė karbonatinėmis ir sulfatinėmis nuogulomis, iš kurių daugiausia vyravo gipso, anhidrito ir akmens druskos (halito) sluoksniai.

Mezozojaus eros pirmajame periode triase Pietryčių Lietuva buvo sumažinto druskingumo įlankoje ir kaupėsi įvairaus storio smėlio, smiltainio ir molio sluoksniai.

Ankstyvajame ir viduriniajame Juros periode Lietuvoje vyravo kontinentinis režimas, kai kuriais lėto tektoninio grimzdimo laikotarpiais susidarydavo nedideli baseinai, kuriuose klostėsi smėlingos ir molingos nuogulos, vėliau jos sudulėjo ir virto rusvosiomis anglimis. Vėliau jūriniame režime ir šiltame bei drėgname humidiniame klimato vystėsi flora ir fauna.

Kreidos periodas prasidėjo prieš 135 mln metų. Periodo pradžioje vyravo sausuma, o viduryje Albio amžiuje transgresavo jūra. Paplitusios 3 facijų uolienos – smėlingos, smėlingos-karbonatinės ir karbonatinės. Rodžios grėžinyje (Nr. 2662), kuris yra šiaurės vakaruose nuo tiriamos teritorijos 124 m gylyje aptiktos tamsiai pilko mergelio sluoksniai.

Kainozojaus eros Paleogeno periodo nuogulos tiriamoje teritorijoje išplitusios į vakarus nuo Daugų ežero, kur išryškėja apatiniojo paleogeno epochos paleoceno liubavo svitos uolienos.

Neogeno periode Pietų Lietuvoje vyko denudaciniai procesai. Šio periodo nuogulose vyrauja rudi ir juodi moliai, anglingi smėliai ir aleuritai. DRP ribose neogeno uolienų neaptikta.

Kvartero periodo geologinė sąranga. Prekvarterinis substrato paviršius ties Daugų regioniniu parku yra pakilęs maždaug 40-60 m NN. Po kvartero nuogulomis visa teritorija padengta viršutinės kreidos nuogulomis, išskyrus pietvakarinėje dalyje įsiterpusias senesnes paleogeno nuogulas. Visa teritorija pagal prekvarterinio paviršiaus sąskaidą patenka į Rytų Lietuvos aukštumos orografinį rajoną, kurio ribos beveik sutampa su dabartiniu Baltijos aukštumų orografiniu rajonu. Kvartero periodo geologiniai procesai susiję su Dzūkijos, Dainavos ir Nemuno ledynmečių ir Turgelių, Būtėnų ir Snaigupėlės tarpledynmečių procesais.

Apatiniojo kvartero nuogulų tiriamoje teritorijoje nėra daug dėl vėlesnių ledynų veiklos. Išlikę pilkos morenos menki sluoksniai rasti, Doškonyse – 58 m gylyje (3 m), Rodžios grėžinyje nuo 50 iki 66 m kaitaliojasi pilko smėlio ir priemolio sluoksniai. Ir tik Ilgininkų apylinkėse 75,0 m gylyje yra kiek storesnis pilkojo priemolio sluoksnis (sluoksnio storis 14 m).

Viduriniajame kvartere Dainavos apledėjimo metu buvo padengta visa Lietuva, todėl šio ledyno nuogulų išliko visur (Vonsavičius, 1984). Vidutiniai morenos sluoksniai DRP apylinkėse siekia apie 40-60 m. Pietinėje Lietuvoje tarp morenos sluoksnių randama ir ledo tirpsmo vandenų nuosėdų – molių, aleuritų, smėlių.

Būtėnų tarpledynmetyje, kaip ir visoje Lietuvoje, atšilus klimatui vystėsi augalija, todėl kai kuriuose grėžiniuose aptinkama organinės medžiagos liekanų. Pažymėtina, kad dabartiniam DRP reljefui nei Būtėnų, nei prieš tai buvęs Turgelių tarpledynmetis įtakos neturėjo.

Remiantis grėžinių medžiaga Priešpaskutinio Medininkų apledėjimo nuogulos tiriamoje teritorijoje randamas 60 –70 m gylyje. Didelių pakeitimų bendrai paviršiaus orografijai šis apledėjimas nepadarė.

Labiausiai dabartinį Daugų regioninio parko paviršių įtakoją Nemuno ledynmetis, prasidėjęs prieš 30000 metų. Jo metu susiformavo Dzūkų aukštuma, ežerų dubenys, upės. Holoceno laikotarpio epigenetiniai procesai reljefą performavo, suformavo dirvožemius. Vėliau teritorija apaugo miškais, pasidengė augalija, o istoriniame laikotarpyje susiformavo dabartinis kraštovaizdis.

Pažymėtina, kad Dvarčių-Kazimieravo-Druckūnų kryptimi tęsiasi Baltijos stadijos riba.

1.2.2. Geomorfologiniai paviršiaus ypatumai

Daugų regioninio parko teritorija reljefo požiūriu yra išsidėsčiusi labai įdomioje vietoje. Šiaurės vakarinę parko dalį užima paskutiniojo apledėjimo Nemunaičio ir Daugų ledyninių plaštakų suformuotas kraštinių darinių reljefas, kuris prie Daugų ežero ir piečiau pereina į fliuvioglacialinės ir periglacialinės epigenezės plotus. Visa pietvakarinė teritorijos dalis, išskyrus Baltijos stadijos pakraštinius darinius piečiau ir ryčiau Nedzingio ežero, priklauso fliuvioglacialinės ir fliuvialinės epigenezės skulptūroms. Labai sudėtingą ir vaizdingą Žvirgždėnų, Rodžios ir Pocolonių apylinkėse susiformavusį reljefą lėmė Daugų kampinio moreninio masyvo morfologija. Iš vienos pusės, tai Nemuno ledyno RL fazės suformuoti pakraštiniai dariniai, su stačiais moreningais kalvagūbriais, iš kitos pusės lateralinio pietryčių Lietuvos srauto nugludinta ir išlyginta fliuvioglacialinė lyguma, su tarpiniais dariniais – fliuvioglacialinėmis terasomis, ozais.

Ryški reljefo sąkaidos riba tarp kraštinių moreninių ir fliuvioglacialinių darinių praeina lanku aplink Daugų, Aukrakščio ežerus, Varčios miško pietrytinę ribą, Ilgų ežero šiaurinę ribą. Minėtoje teritorijoje vyrauja supiltinio moreninio žvyringo reljefo laukas, kuris pasižymi stačiomis (10-15°), vidutinio aukščio (150-167 m NN) apskritomis kalvomis, aukštėjančiomis į šiaurės rytus. Ypač vaizdingas moreninis reljefas yra tarp Neveiglo ir Svetaus ežerų DRP šiaurinėje dalyje, kur išsiskiria apvalaini stambūs kalvagūbriai su aiškiai

išreikštomis tarpukalvėmis. Ties Žvirgždėnų kaimu vyraujantys kalvų aukščiai – 145-150 m NN, o santykiniai aukščiai apie 20 m, esant šlaitų statumui $> 10^\circ$. Šiauriau Svetaus ežero išivirauja stambesnės moreninės kalvos – suklotiniai RL fazės dariniai. Aplink Daugų ežerą išsidėsčiusios supiltinės moreninės kalvos šiek tiek žemesnės ir plokštesnės, tarpukalvės kur ne kur užpelkėjusios. Toks reljefas tęsiasi ir Daugų ežero „saloje“ iki jos vidurio, ir rytiniame krante. Vakarinis ežero krantas panašų reljefo pobūdį išlaiko iki Abistos žiočių, nuo kurių į pietus pereina į erozinį akumuliacinį fliuvioglacialinių darinių reljefą. Šiam reljefui būdingos įvairių krypčių neaukštos plokštikalvės, apskalautos ledyno tirpsmo vandenų ir platesnės tarpukalvės, išreikštos ŠV – PR krypčių protakomis, per kurias nutekėjo ledyno tirpsmo vandenys. Kalvų formos ypač sudėtingos, jose gausu kalvaragių, atragių – tai vandens erozijos darbas.

Daugų ežero duburys, kuris išsidėstęs beveik statmenai ledyno pakraščiai (jį šiuo metu žymi kraštinių darinių juosta), RL fazės metu buvo atsidūręs po ledo skydu. Vėliau holoceno laikotarpiu, termokarstiniai procesai performavo jį. Aiškiausiai termokarstinio proceso įtaka matosi vakarinėje platesniojoje Daugų ežero pakrantėje, kur atsiveria apyplatės (25-100 m) terasos, o krantai yra gana lėkšti. Dar lėkštesni yra Nedzingio ežero krantai ir apyežeris, nes ežero duburys išgulėtas ledo lusto, vėliau termokarstiniai procesai suformavo plačias terasas.

Kiek kitaip atrodo Aukrakščio, Neveiglo, Savisto ežerų krantai. Šie ežerai išsidėstę moreniniame reljefe ir jų krantai ir atabradas yra statūs.

Tiriamoje teritorijoje taip pat yra pelkinių darinių. Apipelkėjęs Ilgelio, Nedzingio, Daugų pietinis krantas rodo įvairiais laikotarpiais svyravusį vandens lygį. Natūralių pelkių yra išlikę labai mažai, dažniausia miškingose teritorijose, nes kitur sovietiniais laikais vykusios melioracijos neatpažįstamai pakeitė vietovės reljefą.

1.2.3. Klimatas

Pagal Lietuvos klimato rajonavimą DRP teritorija įeina į Pietryčių aukštumų rajono, Dzūkų parajonį. Vietovės, kaip ir visos Lietuvos, klimato tipas yra vidutinių platumų pereinamasis iš jūrinio į kontinentinį, bet turi daugiau kontinentinių bruožų. Tai lemia santykinai didesnis atstumas nuo Baltijos jūros ir Atlanto vandenyno, iš kur ateina jūrinės oro masės, atnešančios drėgnus ir švelnesnius (žiema – šiltesnius, o vasarą – vėsesnius) orus bei daugumą ciklonų, o taip pat atitinkamai didesnė kontinento įtaka, ypač žiemą. Apskritai šiam klimato tipui būdingas orų nepastovumas – atskiri metai gali labai skirtis, priklausomai nuo to, kokios oro masės – jūrinės ar kontinentinės – vyrauja. Tačiau pastaruoju metu dėl globalinių klimato pokyčių orai tapo dar labiau nepastovūs ir vis labiau skiriasi nuo daugiamečių vidurkių.

Šiai sričiai būdingos tokios pagrindinės klimatinės charakteristikos: vidutinė metinė temperatūra – 6,1-6,5°; šilčiausio (liepos) mėnesio vidutinė temperatūra 16,9-17,5°; šalčiausio (sausio) mėnesio vidutinė temperatūra –5,8—5,2°; aukščiausia užfiksuota oro temperatūra +36,8° (1959 m), žemiausia – –37,2° (1940 m) kritulių kiekis per metus – 650-700 mm; laikotarpio su sniegu danga trukmė – 85-100 dienų.

Svarbiausias mikroklimatinis faktorius DRP teritorijoje yra reljefas. Šis faktorius iš dalies lemia tai, kad Dzūkų aukštumoje sustiprėja turbulentinė konvekcija, o žiemą susidaro terminės inversijos mažiau būdingos kitoms Lietuvoms dalims. Daugiausia šios terminės inversijos pasireiškia Varėnos apylinkėse, tačiau ir aplink Daugus būta labai žemų temperatūrų. Lyginant Pietryčių aukštumos atskirų parajonių temperatūros svyravimus žiemos periodu galima pastebėti, kad kaip tik Dzūkų aukštumoje pagal daugiamečius stebėjimus vidutinė temperatūra žemiausia – -24—-26°.

Oro temperatūra. Pagal 1961-1990 metų duomenis sausio mėnesio temperatūra tiriamoje teritorijoje buvo nuo $-5,5^{\circ}$ iki -6° . Atitinkamai balandžio ir liepos mėnesių temperatūros svyravo nuo $+5,5$ – $+6,0^{\circ}$ ir $+16,5$ – $17,0^{\circ}$, o spalio mėnesį – $+7,5$ – $8,0^{\circ}$.

Kitos klimato charakteristikos. Saulės radiacijos balansas tiriamoje teritorijoje yra nuo 1500 iki 1670 MJ/m² per metus (reikšmė didžiausia Lietuvoje).

Vidutinis kritulių kiekis šiltuoju laikotarpiu (1951-1986 m) siekia 450-475 mm, o šaltuoju laikotarpiu – 200-225 mm.

Dirvožemio temperatūrą dažniausiai iliustruoja dirvožemio išalimo maksimalus gylis centimetrais. Šis rodiklis tiriamoje teritorijoje yra 120 cm, tai yra didžiausia reikšmė visoje valstybėje. Šis rodiklis daugiausia priklauso nuo dirvožemio sudėties. Esant smėlingoms ir priemėlingoms dirvodarinėms uolienoms išalimo gylis pats didžiausias. Visoje DRP teritorijoje dirvožemio išalimo gylis skiriasi. Šiaurinėse teritorijose, kur vyrauja priemolio dirvožemiai išalimo gylis siekia 100-110 cm. Svarbus dirvos terminio režimo rodiklis yra periodo be šalnų dirvožemio paviršiuje trukmė. Pavasario šalnos DRP teritorijoje vidutiniškai baigiasi gegužės 20-30 d. Maksimalus sniego storis 20-25 cm.

Agroklimatinės charakteristikos. Pagal agroklimatinį rajonavimą DRP teritorija patenka į III rajoną, c parajonį. Šio parajonio svarbiausios agroklimatinės charakteristikos yra tokios: aktyvių ($>10^{\circ}$) temperatūrų suma ore ir dirvoje (tai apibūdina augalų vegetacijos šilumos resursus) – 2200-2300° ir 2500°; absoliučių temperatūros minimumų vidurkis (apibūdina žieminių javų, daugiamečių žolių ir sodų žiemojimo sąlygas) – -24 – -26° ; laikotarpių trukmė, kai oro temperatūra aukštesnė nei 0° – 246-253 dienos; aukštesnė nei $+10^{\circ}$ – 148-152 dienos; aukštesnė, nei $+15^{\circ}$ – 76-80 dienų; laikotarpio be šalnų trukmė – 130-150 dienų. Drėgmės resursai per vegetacijos laikotarpį (kai oro temperatūra $>10^{\circ}$) pasiskirsto taip: kritulių suma – 310-380 mm; oro prisotinimo vandens garais nepriteklius suma – 540-650 mb. Pagal agroklimatinį potencialą visa Pietų Lietuva patenka į didelio potencialo zoną.

Rekreacijai ir turizmui palankių dienų skaičius per metus šioje teritorijoje yra gana aukštas ir siekia 79-80%.

1.2.4. Hidrografinis tinklas

Hidrografiniu požiūriu visi steigiamo DRP vandens telkiniai ir upės priklauso Merkio baseinui. Pagrindiniai hidrografinio tinklo akcentai parke yra Daugų ir Nedzingio ežerai. Iš didesnių upių pažymėtinos Karmė, Mieščionka ir Vinkšninė, kurios teka šiaurės pietų kryptimis.

Daugų ežeras – pagrindinis hidrografinis ir kraštovaizdžio objektas, kurio pagrindu formuojamas regioninis parkas. Ežero forma yra sudėtinga. Ežero dubuo sudarytas iš 4 susikertančių rinių. ŠV-PR kryptimi nusitęsiančios lygiagrečios rinos sudaro ežero pagrindinę dalį, o ją kertančios ŠR-PV kryptimis nusidriekiančios rinos – kiek siauresnės. Šiaurinė Daugų ežero subglacialinė rina nusitęsia į šiaurę, kur toliau driekiasi Padaugėlaičio, Gilušio, Neveiglo ir Noso ežerų dubenimis. Ši rina yra dalis paveldėto paleoslėnio, kuriuo kvartero ledynmečių metu nutekėdavo tirpsmo vandenys. Pietrytinė Daugų rina, kartu su Savisto ežeru (kai kada jis laikomas Daugų ež. įlanka) sudaro kitą subglacialinę rina, kurios susidarymas sietinas su ledyno tirpsmo vandenų nutekėjimu, nuo ledyno krašto. Abiejų subglacialinių rinių krantai statūs, o ežero atabradai trumpi siauri.

Pietvakarinė ežero dalis siekia 6,5 km ilgio ir 0,5 km pločio, o šiaurinė – 6,7 km ilgio ir 0,3-0,4 km pločio. Abi ežero dalys jungiasi bemaž 2 km ilgio ir 0,3-0,4 km pločio juosta. Pietvakarinėje ežero dalyje vyrauja 30-40 m gyliai, šiauriniame gale yra dar giliau, čia yra ir giliausia ežero vieta – 42 m (kai kuriais duomenimis 44 m).

Daugų ežero plotas 954 ha. Kranto linijos ilgis – 42 km. Kranto linija vingiuota su daug įlankų ir pusiasalių. Ežere yra 10 salų. Daugų ežero ištėtumas – 13,4; kranto

vingiuotumas – 3,83; maksimalus gylis – 42 m; maksimalus ežero ilgis – 6,7 km; maksimalus plotis – 0,5 km.

Ežero krantai yra labai įvairūs – vakarinėje ir šiaurinėje pusėje vyrauja aukšti ir gana statūs krantai, pietinėje lėkštoki, o rytinėje pakrantėje kai kur yra ir visai lėkštų krantų.

1931 m pažeminus Daugų ežero lygį 2 m, ežero vandens lygis nukrito, o krantai užėmė ankstesnius atabrados. Dėl tos pačios priežasties 145 ha sumažėjo Daugų ežero plotas. Dar šio šimtmečio pradžioje Daugų miestelis faktiškai buvo saloje. Tik supylus kelius paežerėje ir per šlapias pievas, Daugai pasidarė pasiekiamas sausuma. Didžiulis pusiasalis į pietryčius nuo Daugų ir dabar vadinamas Sala. Ežero pietryčiuose yra Papiškio pusiasalis. Į ežerą įteka Neveigla, o išteka Abista (Varėnės intakas). Be Neveiglos į ežerą įteka dar 9 bevardžiai upeliai.

Iš kitų ežerų pažymėtinas Nedzingio ežeras, telkšantis piečiau Daugų. Šio ežero duburys yra ledo lusto kilmės, tą rodo jo lėkšti krantai ir nesudėtinga forma, primenanti debesį. Ežero krantai apipelkėję, į jį įteka ir išteka keletas melioruotų upelių (Karmė, Surgėdė Lydekinė, Karšis (Rimėnų upelis), prateka Nedingėlė. Piečiau Nedzingio yra natūralus Ilgelio ežeriukas, kurį nuo Nedzingio skiria pelkėta loma, o rytuose telkšo Salinio ežeras. DRP ežerų hidrometriniai duomenys pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. **Daugų regioninio parko ežerų kai kurie morfometriniai rodikliai.**

Pavadinimas	Plotas, ha	Didž. gylis, m	Kranto linijos ilgis, km
Daugai	954,0	44,0	42,0
Neveiglas	58,3	11,5	6,3
Nosas	21,6	3,5	4,2
Savistas	57,0	22,0	5,2
Gilušis	7,5	8,1	1,1
Nedzingis	273,3	6,9	7,3
Salinis	17,8	6,3	1,9
Ilgelis	16,7	3,2	2,1
Aukrakštis	38,6	11,5	3,1
Dėliukas	15,6	3,1	1,7
Rakatanskų	4,4	3,5	0,85
Suvingis	107,0	13,3	4,8

Įdomus yra Suvingio ežeras, plytintis į vakarus nuo Daugų ežero. Jo saloje yra išlikusi senovinė gyvenvietė.

Upės. Didesnė dalis per parką tekančių upių yra mažos. Natūralių, nemelioruotų upių atkarpų yra Nedingės upėje, piečiau Nedzingės miestelio, taip pat sąlyginai natūralus upelis jungia Padaugėlaičio ir Gilušio ežerėlius. Toliau į šiaurę, nuo Gilušio iki Neveiglo ežero upelis taip pat nemelioruotas. Mieščionkos numelioruotas upelis įteka į Suvingio ežero vakarinę dalį.

Nedzingio upelio (jis dar vadinamas Amarmia, Nedzingiu) ištakomis anksčiau buvo laikomas nedidelis upelis atitekantis į Rakatanskų ežerėlį, vėliau, iš pastarojo, pasiekiantis Nedzingio ežerą ir t.t. Šiuo metu Nedzingio upelio ištakomis laikomas to paties pavadinimo ežeras, o Rakatanskų ežerą paliekantis upeliūkštis turi nuosavą - Nedzingėlės-Surglodės vardą. Pastaroji jungiasi su Suvingio ežeru, o tarp Suvingio bei Didžiulio (Daugų) ežerų praeina vandens takoskyra, nes pastarasis jau priklauso Varėnės baseinui, kaip ir Žižma, Varėnė ir Vinkšninė

Nedzingio upelis daug kur melioruotas. Nuo ištakų (Nedzingio ežere) iki Nedingės kaimo, Nedzingis teka pievomis, pralysdamas bent per ketvirtą betoninių vamzdžių, surinkdamas dar poros griovių vandenį ir nušokdamas per bebrų užtvanką. Dar toliau upelis

teka 2-3 m pločio grioviu, kuris pasibaigia žemiau Nedzingio kaimo. Upelio vaga daug kur užžėlusi vandens augalais. Nedzingio upelis įteka į Merkį.

2 lentelė. **Daugų regioninio parko upių kai kurie hidrologiniai duomenys**

Pavadinimas	Ilgis, km	Baseino plotas, km ²
Vinkšninė	18,6	52,6
Nedingė	15,1	144,0
Miesčionka	7,9	14,8
Žižma	9,6	52,7
Karmė	6,1	33,0
Karšis	5,6	3,8
Abista	21,7	79,9
Svetus	1,2	2,8
Niedulė	1,6	10,0

Kadangi steigiamo DRP teritorijoje nėra nė vienos upės, ant kurios būtų hidrologinis postas, apie hidrologinius parametrus galima spręsti tik pagal bendrus žemėlapius. Pavasario potvynių aukštis DRP upėse svyruoja nuo 60 iki 70 mm. Pavasario potvynio pradžia pagal Varėnės upės duomenis 03.19, o pabaiga 04.01. Maksimalus debitas potvynio laikotarpiu – 16,4 m³/s. Šiuos duomenis galima patikslinti atlikus DRP upėse hidrologinius matavimus. Metinio nuotėkio norma yra 5,4 – 6,6 l/s km², t.y., šiek tiek mažesnė nei Lietuvos vidurkis.

1.2.5. Hidroekogeologinės sąlygos

Hidroekogeologines sąlygas Daugų regioniniame parke lemia nevienodo laidumo uolienų sluoksnių išsidėstymas daugiausia Pleistoceno ledynų suformuotoje Kvartero nuogulų stovime, kuri parko teritorijoje yra nevienalytė – vandensparas sudarantis silpnai laidus moreninis priemolis susisluoksniavęs su laidžiomis tarpmoreninėmis, daugiausia fliuvioglacialinės kilmės žvyringomis-smėlingomis nuogulomis, sudarančiomis vandeningus horizontus; vietomis pasitaiko įvairaus gylio ir amžiaus erozinių įrėžių. Kvartero stovime yra išskiriami įvairaus amžiaus ir genezės vandeningi horizontai. Kvartero dangos paviršiuje slūgso gruntinio vandens horizontas; giliau slūgsančių tarpmoreninių vandeningų horizontų vanduo yra spūdinis.

Hidroekogeologinei aplinkai didelę reikšmę turi klimatiniai bei hidrologiniai faktoriai – teritorijos drėgmės perteklius, formuojantis nuolatinį paviršinį ir požeminį nuotėkį, paviršinis ežerų ir upių vanduo, papildantis požeminio vandens išteklius. Kvartero nuogulų požeminis vanduo yra aktyvios vandens apykaitos zonoje, kur vandeningų horizontų ištekliai pasipildo dėl vertikalios infiltracinės mitybos aukštumose ir hidrologinių baseinų vandenskyrose, o jų ištaka būna žemumose bei upių slėniuose.

Paviršinio vandens hidroekogeologija. Šiaurinėje DRP teritorijoje aplink Noso, Neveiglo, Gilūšio, Mainios, Padaugėlaičio ir Svetaus ežerus vyraujančios paviršinės uolienos turi skirtingas filtracijos sąlygas. Neveiglo ežerą supa žvirgždingo ir įvairagrūdžio su rieduliais smėlio nuogulos, kurios yra laidžios vandeniui, į rytus link Svetaus ežero ir į vakarus link Gilio ežeriuko vyrauja moreninis priemolis, o gruntiniai vandenys išsidėstę tarp dviejų mažai laidžių priemolio horizontų. Šios nuogulos yra labiausiai atsparios taršai. Svetaus ežerą supa durpingos nuogulos, o periferinėje dalyje vyrauja smėlingas žvirgždas ir žvirgždingas smėlis. Panaši litologinė situacija yra ir šiaurės rytinėje teritorijos dalyje (aplink Daugų žuvininkystės tvenkinius). Daugų ežero šiaurės rytinėje pakrantėje slūgso Baltijos ledynmečio limnoglacialiniai molio dariniai, kurie visiškai nepralaidūs paviršinei taršai. Savisto ež. šiaurinė pakrantė, teritorija tarp Daugų ir Suvingio ežerų, Pocelonų ir Karliškių

apylinkės, pietrytinė Daugų ežero pakrantė padengta moreniniu priemoliu. Daugumoje kitų teritorijos vietovių vyrauja aukščiau minėtos nuogulos – žvirgždingas smėlis, smėlingas žvirgždas su rieduliais ir durpės (apipelkėjusiose vietose).

Paviršinės gruntinių vandenių taršos galimybės. Pagrindiniai paviršinės gruntinių vandenių taršos šaltiniai šiuo metu DRP teritorijoje yra pramonės įmonės, komunaliniai teršalai. Pramonės teršalai daugiausia patenka iš Daugų miestelio ir Daugų kaimo, kuriuose yra potencialios teršiančios įmonės: medienos apdirbimo įmonė, automobilių remonto įmonė, medienos džiovavimo ir apdirbimo įmonė, kalvystės darbų įmonė. Kitose vietovėse potencialūs pramoniniai taršos šaltiniai yra – UAB „Rimmeda“ (medienos apdirbimas, Rimėnų kaimas), UAB „Mustangas“ (medienos gaminiai, Doškonių kaimas), K.Šilalės IĮ (automobilių remontas, šildymo katilų gamyba, Kančėnų kaimas), A.Sankaičio IĮ (miltų gamyba, Doškonių kaimas), UAB „Medžio linija“ (baldų gamyba, Kančėnų kaimas), V.Kazakevičiaus IĮ (baldų gamyba - Kančėnų kaimas), UAB „LOM BALTIC“ (medienos apdirbimas, baldų gamyba, Kančėnų kaimas). Daugų miestelis turi biologinius vandens valymo įrenginius, kurie išvalo vandenį ir neleidžia nešvaraus patekti į gruntinius vandenis. Stambių žemės ūkio įmonių, kurios potencialiai galėtų teršti teritorijos gruntinius vandenis šiuo metu nėra.

Gruntinis vanduo tiriamoje teritorija slūgso tarp 5 ir 15 m. Žvirgždėnų apylinkėse gruntinis vanduo slūgso ant priemolio sluoksnio 13 m gylyje, dengiantis sluoksnis yra priemolis, taigi užteršimo galimybės čia menkos.

Pavojingiausios vietos gruntinio vandens užteršimui yra pelkės. Dauguma DRP pelkių yra numelioruotos. Pelkėtų vietų esama aplink Nedzingio, Ilgelio, Lynelio, Daugų (pietinėje pakrantėje), Svetaus ežerus. Užpelkėjusioje dauboje buvusio Rakatanskų ežeriuko vandens lygis yra dirbtinai palaikomas. Kitos pelkės yra miškuose ir jų hidroekologinės sąlygos geros, o užterštumui sąlygos minimalios.

Nedzingio ežero apyežeryje be priekrantinių durpingų pelkių horizontų vyrauja taršai neatsparios smėlingos su žvirgždu ir žvirgždingos su smėliu nuogulos. Vandeningo horizonto padą sudaro moreninis priemolis, o dengiamosios uolienos – jau minėti fluvioglacialiniai dariniai. Panaši situacija yra ir pietrytinėje parko dalyje (Tolkūnų, Dvarčių apylinkės). Šiose vietovėse vandeningas horizontas yra vidutinio rupumo smėlyje su gargždu ir žvirgždu, o padą sudaro moreninis priemolis. Tai sąlyginai pavojingos vietos potencialiam gruntinių vandenių užteršimui.

Šiaurinėje parko teritorijoje, Rodžios grėžinio duomenimis (2662) gruntinis vanduo slūgso tarp moreninio priemolio sluoksnių, todėl infiltracinės sąlygos blogos, o tuo pačiu ir potencialus užteršimas žemas. Šiaurės vakarinėje tiriamos teritorijos dalyje gruntinis vanduo išsidėstęs smulkaus smėlio horizonte, kuris yra išspraudęs tarp dviejų moreninio priemolio sluoksnių – kur infiltracinės sąlygos taip pat blogos.

1.2.6. Dirvožemiai

Dirvožemių tipologija. Pagal Lietuvos dirvožemių rajonavimą visa Daugų parko teritorija yra Baltijos aukštumų zonos pietinės dalies priesmėlių ir smėlingų priemolių pasotintųjų ir nepasotintųjų balkšvažemių rajone.

Tipiški balkšvažemiai dengia nedidelę dalį teritorijos. Didžiausias miškas, augantis ant balkšvažemių yra Daugų miškas. Tipiški, nesukultūrinti balkšvažemiai saugomi Varčios pedologiniame draustinyje, kuris yra maždaug 1,5 km nuo vakarinės-šiaurės vakarinės parko ribos.

Didžioji dalis žemės ūkyje naudojamų balkšvažemių (50–55%) yra paveikti erozijos, parko teritorijoje labiausiai paplitę balkšvažemių, išplautžemių ir pradžiažemių bei deliuvinių salpžemių ir durpžemių kompleksai, kurie didžiausią plotą užima parko šiaurinėje dalyje, aplink Daugus, tarp Didžiulio ir Aukrakščio ežerų. Jei dirvožemių paklotinė uoliena yra

nevienalytė, t.y. priemolis netoli paviršiaus dengia lengvos granulimetrinės sudėties uoliena, tada labai stipriai nuardytų balkšvažemių vietose lieka smėlžemiai, daug kur, karbonatingi. Didžiausias taip stipriai nuardytų dirvožemių plotas yra teritorijoje, ribojamoje iš pietvakarių – Svingio ir Dėliuko ežerų, o šiaurės rytinėje pusėje – Didžiulio ežero.

Daugų regioninio parko teritorijos pietrytinis ir rytinis pakraščiai šliejasi prie Rytų Lietuvos zonos smėlžemių rajono. Parko teritorijoje maždaug tiek pat kiek balkšvažemių bei nuardytų dirvožemių kompleksų yra smėlžemių ir durpžemių.

Smėlžemių ir durpžemių daugiausia į pietus nuo Didžiulio ežero, Nedingio ežero apylinkėse bei į pietvakarius nuo Nedingio, Svingio ir Aukrakščio ežerų. Vyrauja paprastieji ir karbonatingieji smėlžemiai. Didžiausi smėlžemių arealai apaugę mišku – tai Lesagūrų, Laičių, Samanyno, Pakaršio, Gudžių miškai, Samanyno miškas labiausiai užmirkęs, beveik pusę jo paviršiaus dengia žemapelkių ir pereinamojo tipo pelkių durpžemiai.

Didelė dalis durpžemių yra sausinami atviru drenažu ir naudojami žemės ūkyje, daugiausia ganykloms. Siaurų tarpulkalvių durpžemių paviršius yra apneštas ardomų dirvožemių deliuvium. Tose vietose, kur deliuvinių sąnašų sluoksnis storas, durpžemis vadinamas į deliuviniu salpžemiu. Deliuviniai salpžemiai turintį mažesnę užmirkimo laipsnį, todėl jų savybės palankesnės kultūriniais augalams.

Didžiausias durpžemių plotas apaugęs mišku – Papiškių miške. Dalį jo dengia pereinamojo tipo pelkių durpžemiai. Kitas didelis natūralių durpžemių arealas yra Valdakio raiste, kuriame vyrauja natūralūs pereinamojo tipo pelkių durpžemiai. Valdakio raistas yra sausinamas kanalu, tačiau sausą 2007 m. liepos mėnesį sausinimo kanalas neveikė, buvo pripildytas vandeniu tik iki raisto ribos.

Kiti dirvožemiai užima mažiau negu 5% teritorijos ploto. Tai stipriai užmirkę šlynžemiai ir salpžemiai. Salpžemiai kelių arba keliasdešimt metrų juostomis supa Didžiulio, Savisto, Nedzingio, Salinio ir kitus ežerus, išskyrus apipelkėjusius Ilgelio ir Valdakio ežerėlius. Salpažemių prie upių gerokai mažiau nei palei ežerus, nes Daugų parko paviršių raižo uždurpėję, beveik ištiesinti upeliai. Pavyzdžiui, salpžemiai dengia kelių šimtų metrų ilgio Vinkšninės upelio atkarpą ties Lesagūrų mišku bei Abistos upelio žemupį. Šlynžemiai paplitę mažai nuotakiose ir nenuotakiose daubose. Nemaža dalis šlynžemių yra puveningieji.

Dirvožemių savybės. Vyraujanti dirvodarinė uoliena skeletingas priemolis, balkšvažemiuose dažni įvairaus stambumo žvyro sluoksniai. Nevienalyčiai ir smėlžemiai, paviršinis humusingasis jų horizontas priemolis arba rišlus smėlis, o žemiau, 50-100 cm gylyje, granulimetrinė sudėtis sustambėja, slūgso birus smėlis ir smulkus žvyras arba žvyringas priemolis.

Žemės ūkio paskirties teritorijose nuardyti dirvožemiai sudaro 50-55%. Nuardytuose dirvožemiuose paviršiuje atsiveria žvirgždingi ir riedulingi horizontai, todėl nuardytų dirvožemių ūkinė vertė labai menka.

Balkšvažemių paviršinis horizontas rūgštus, bet kai kur, ypač, nuardytuose šlaituose, karbonatai paviršiuje. Todėl balkšvažemių paviršinio horizonto rūgštumas kinta plačiose ribose, pH 4–7. Smėlžemių rūgštumo ribos siauresnės – pH 5–7. Iliuvinio balkšvažemių horizonto pasotinimas bazėmis dažnai žemas, todėl nekalkinami jie mažai tinka daugumai žemės ūkio augalų.

Nenuardytų balkšvažemių humusingojo horizonto storis 20–25 cm, humusingumas mažas, apie 1,5%, o smėlžemių bei nuardytų dirvožemių paviršinio horizonto storis 15–20 cm, humusingumas labai mažas – 0,5–1,5%.

Natūralūs durpžemiai yra mažo tankio, Valdakio raisto tarpinio tipo durpžemio tankis 0–10 cm nuo paviršiaus buvo 0,05–0,01 g/cm³. Žemės ūkyje naudojami durpžemiai ir šlynžemiai dėl melioracijos ir erozijos suslūgsta. Kai kurių durpžemių horizontų tankis ima viršyti 0,09 g/cm³, dėl suintensyvėjusios vandens migracijos tankėja ir kitų dirvožemių

popaviršiniai horizontai, tačiau mineralinių dirvožemių sutankėjimo procesas Daugų parko teritorijoje yra retas, nes riedulingi ir smėlingi priemoliai yra atsparūs suspaudimui.

Dirvožemio dangos pobūdis Daugų regioninio parko teritorijoje yra labai įvairus ir labai kontrastiškas. Kontrastiškos dirvožemio savybės lemia ypač nepalankias sąlygas stambiems augalininkystės ūkiams.

Maždaug pusė parko teritorijos įvertinta kaip mažo našumo žemė, vakarinėje ir pietinėje parko dalyje dirvožemių našumas 0-30 balų, o rytinėje, vidutiniškai ir labai kalvotame reljefe dirvožemių našumas 31–35 balo. Likusioje (centrinėje ir šiaurinėje) Daugų regioninio parko likusioje dalyje vyrauja 33-38 balų našumo dirvožemiai. Parke daugiausia prasto ir vidutiniško našumo dirvožemių.

1.2.7. Augalija

Daugų regioniniam parkui įkurti siūloma teritorija botaniniu geografiniu požiūriu priskirtina Vidurio Europos regiono Centrinės Europos provincijos Baltijos paprovincijoje Šiaurričių sektoriaus rytinio posektoriaus pietinės juostos Dzūkų aukštumos rajonui. Rajonui būdingas kalvotas moreninis ežeringas žemėvaizdis. Natūralios augalijos *klimaksines bendrijas* takoskyrų lygumose šiame rajone sudaro ažuolynai su skroblu. Šiaurinėje rajono dalyje jų lopinėlių yra ir dabar, o praeityje, matomai, būta žymiai daugiau. Net ir kalvose, kur atitinkantys edafinių augalijos klimaksą auga pušynai, derlingesnių dirvožemių kalvose, statesniuose pietinės ekspozicijos šlaituose yra išlikusių ažuolynų su skroblu bendrijų, dažnai su eglės ar pušies priemaiša. Tikriausiai jų būta ir plotuose, dabar apaugusiuose mišriaisiais miškais su pavieniais ažuolais ir skroblais. Situaciją patvirtina tokių miško bendrijų žolynų sudėtis. Aprašomame rajone kalvų viršutinėje dalyje augusiuose pušynuose praeityje savo buveines turėjo kai kurios retos Lietuvoje kontinentinės bei pietinės kalvinės rūšys.

Šiuo metu rajonas labai agrarizuotas, didelių miškų masių jame nėra. Augalinę dangą sudaro daugiausia antrinės kilmės įvairaus dydžio miškų plotai, dirbami laukais, kultūrinės pievos ir ganyklos, nedidelės tarpkalvinės pelkaitės ir įvairaus užžėlimo ežerai.

Rajono augalinė danga nestokojo botanikų dėmesio praeityje. Čia lankėsi Vilniaus Universiteto profesoriai A. Minkevičius, P. Snarskis, M. Natkevičaitė – Ivanauskienė. Ežerus tyrinėjo doc. I. Šarkinienė ir V. Galinis. Vaistinių augalų resursais domėjosi J. Jakonis ir E. Šimkūnaitė. Šių tyrinėtojų literatūrinė ir herbariuminė medžiaga buvo peržvelgta ir ja pasinaudota ruošiant šią ataskaitą. Pastarųjų dešimtmečių gyvenimo pokyčiai atsispindi ir gamtinėje aplinkoje, todėl medžiagą botaninei vietovės charakteristikai buvo stengtasi rinkti ir natūroje.

MIŠKŲ BENDRIJOS

Daugų regioniniam parkui siūloma teritorija nėra miškinga. Bene didžiausias masyvas yra Daugų miškas, plytintis šiaurvakarinėje teritorijos dalyje. Kiti – Lesagurų miškas, Samanynas, Laičių miškas, Pakaršio, Papiškių miškas – tai nedideli mišku apaugę plotai su įsiterpusiomis aikštelėmis, sodybomis. Vyrauja įvairios sudėties mišrūs miškai. Medynų sudėtį lemia dirvožemio ir drėkinimo sąlygos. Esant kalvotam – banguotam reljefui, sąlygos staigiai keičiasi, todėl vienodų medynų užimami plotai nedideli ir nuosekliai pereina į kitokios sudėties miškus. Mišriems miškams priskiriami lapuotynai su vyraujančiais ažuolais (*Quercus robur*), klevais (*Acer platanoides*), dažnai pasitaiko skroblai (*Carpinus betulus*), didelė eglė (*Picea abies*), beržų (*Betula pendula*, *Betula pubescens*) priemaiša. Kartais pasitaiko guobos (*Ulmus glabra*). Pomiškis retai būna vešlus. Jame auga visų išvardytų rūšių medžiai. Krūmų arde pasitaiko gana daug įvairių rūšių, tačiau gausiausiai auga lazdynai (*Corylus avellana*), sausmedis (*Lonicera xylosteum*), karpotasis ožekšnis (*Euonymus*

verrucosus), prarečiui pasitaiko žalčialunkis (*Daphne mezereum*), sedula (*Cornus sanguinea*), putinas (*Viburnum opulus*), šermukšnis (*Sorbus aucuparia*). Žolių ir krūmokšnių ardas vešlus, jame vyrauja nemoralinių miškų augalai. Iš jų gausesni – krūmokšninė žliugė (*Stellaria holostea*), europinė pipirlapė (*Asarum europaeum*), tamsioji plautė (*Pulmonaria obscura*), daugiametis laiškenis (*Mercurialis perennis*), vilnotasis vėdrynas (*Ranunculus lanuginosus*), kelminis papartis (*Dryopteris filix – mas*). Samanų ardas menkas arba visai nėra. Šiose bendrijose galėtų įsikurti augalai, kuriems saugoti optimalios sąlygos yra Europos plačialapiuose miškuose. Kol kas iš tokių rūšių aptikta tiktai Daugų miške auganti miškinė varnalėša (*Arctium nemorosum*). Reljefo pažemėjimuose su vidutinio drėgnumo ir apydrėgniais dirvožemiais susiformuoja tokie mišrūs miškai, kuriuose šalia vyraujančių lapuočių, ypač ąžuolo, gana gausiai auga eglės (*Picea abies*). Tokie medynai dažniausiai sudaro nedidelius plotelius įsiterpusius tarp kitokių medynų kalvų papėdėse ir vandens telkinių pakrančių šlaituose. Šiems miškams būdingi rūšių turtingi, sunkiai praeinami krūmų ir žolių ardoi. Auga lazdynai, žalčialunkiai, europinis ožekšnis, serbentai (*Ribes alsineum*, *Ribes spicata*), varpotoji juodžolė (*Actaea spicata*), europinė pipirlapė, paprastasis blužniapartis (*Athyrium filix-femina*), miškinis lendrūnas (*Calamagrostis arundinacea*), vilkuogė (*Paris quadrifolia*), pelkinė kreisvė (*Crepis paludosa*). Samanų danga menkai išsivysčiusi. Pasitaiko tikroji trumpė (*Brachytecium oedipodium*), gulsčioji lapūnė (*Hagiommium affine*), skrotelinė rožiasamanė (*Rhodobryum roseum*). Eglynų tirtoje teritorijoje nedaug. Tai dažniausiai įvairaus amžiaus sodinti medynų ploteliai, tiktai retkarčiais, žemesnėse vietose, įsikuria savaiminiai eglynų fragmentai. Medyne, be eglių, pastoviai auga karpotieji ir plaukuotieji beržai, pasitaiko ąžuolų, rečiau drebulių, alksnių. Trakas vešlus, jame pastoviai auga šaltekšniai (*Frangula alnus*), sausmedžiai, šermukšniai. Žolių ir puskrūmių dangoje pastoviai auga geltonžiedžiai šlamučiai (*Galeobdolon luteum*), triskiautės žibuoklės (*Hepatica nobilis*), kartais mėlynės (*Vaccinium myrtillus*). Išretėjusioje samanų dangoje aptinkamos paprastoji šilsamanė (*Pleurozium sehreberi*), atžalinė gūžtvė (*Hylocomium splendens*). Šių miškų pamiškėse aptinkama retoka Lietuvoje rūšis – didžiažiedė rusmenė (*Digitalis grandiflora*), o pačiuose miškuose į Lietuvos raudonąją knygą įrašyta rūšis statusis atgiris (*Huperzia selago*).

Tirtoje teritorijoje rasta augant ir nedidelius beržynėlius. Tai išimtinai antriniai pakaitiniai miškai, įsikūrę buvusių miškų ar pievų vietose. Žemesnėse reljefo vietose įsikūrusiuose beržynuose be beržo dar auga juodalksniai (*Alnus glutinosa*), eglės (šios dažniausiai auga pomiškyje). Trakas menkas, jį sudaro šaltekšnio, pilkojo ir ausytojo gluosnių (*Salix cinerea*, *Salix aurita*) krūmeliai. Žolių ir puskrūmių dangoje pastoviai auga baltosios smilgos (*Agrostis capillaris*), pelkiniai lipikai (*Galium palustre*), pelkiniai papartuoliai (*Thelypteris palustris*), paprastosios šilingės (*Lysimachia vulgaris*). Samanų danga skurdi, vyrauja palminė junetė (*Climacium dendroides*), įvairios mnijų rūšys (*Mnium sp.*). Jauni, įvairaus amžiaus beržynėliai daugelyje vietų pradeda augti nedirbamose žemėse, dirvonuose. Juose, žolinėje dangoje tarp dirvonams būdingų augalų, jau įsiterpia pamiškių ir miško aikštelių rūšys, arba net vienas kitas miško augalas, pvz. šilinis seliavas (*Peucedanum oreoselinum*), didžiažiedis katilėlis (*Campanula persicifolia*) ir kiti. Ežerų pakrantėse, kartais tarpkalvinėse įdubose auga juodalksnynai. Jie didelių plotų, o dažniausia auga siauromis juostomis ar nedideliais lopinėliais. Ežerų pakrantėse kartu su juodalksniais auga eglės, karpotieji beržai. Trakas menkas, sudarytas iš pavienių sausmedžio, lazdyno krūmelių. Žolių ir puskrūmių danga vešli: čia pastoviai auga baltosios smilgos, pelkinės kreisvės (*Crepis paludosa*), kupstinės šluotsmilgės (*Deschampsia cespitosa*), pelkinės vingiorykštės (*Filipendula ulmaria*). Samanų danga menka. Šlapiose tarpukalvinėse įdubose, reljefo pažemėjimuose taip pat įsikuria juodalksnynai. Nuo pirmųjų jie skiriasi aukštu gruntinio vandens lygiu. Mikroreljefe išryškėja aukštoki kupstinės viksvos (*Carex cespitosa*) kupstai, o tarp jų dažnai telkšo vanduo. Medyne su juodalksniais auga eglės, rečiau – karpotieji beržai. Trakas menkas. Vešlioje žolių dangoje auga siauralapiai lendrūnai (*Calamagrostis canescens*), kupstinės viksvos, pelkinės kreisvės, gelsvalapės usnys (*Cirsium oleraceum*),

pelkiniai papartuoliai (*Thelypteris palustris*). Samanų dangą videntisa. Vyrauja palminė junetė (*Climacium dendroides*), tribriaunė kerėža (*Rhytidiadelphus triquetrus*). Visoje regioninio parko teritorijoje auga pušynai. Didelių plotų jie neužima, bet auga įvairaus dydžio ploteliais kalvų viršutinėse dalyse, šlaituose, sausuose priesmėlio ar karbonatingo molio dirvožemiuose. Kartu su pušimi auga beržai, ąžuolai, rečiau eglės. Trakas retas, auga paprastasis kadagys (*Juniperus communis*). Žolinėje dangoje rūšių daug. Nuolat auga pirštuotoji viksva (*Carex digitata*), paprastoji pakalnutė (*Convallaria majalis*), avinis ir raudonasis eraičinas (*Festuca ovina*, *festuca rubra*), plaukuotasis kiškiagrikis (*Luzula pilosa*), pievinis kupolis (*Melanopyrum nemorosum*) šilinis salivasas (*Peucedanum oreoselinum*), paprastoji rykštenė (*Solidago virgaurea*). Samanų dangą formuoja paprastoji šilsamanė, atžalinė gužtvė, šilinė plunksnė. Kaip ir beržai, pušys netrunka įsiterpti nedirbamuose laukuose. Prie pušynų plytinčiuose dirvonuose matosi įvairaus amžiaus pušelės, kurios, jei joms niekas netrukdytų, po kelių dešimčių metų suformuotų natūralų pušyną.

PIEVŲ BENDRIJOS

Natūralių pievų Daugų apylinkėse yra išlikę nedaug. Tai maži žolinės augalijos lopinėliai, išsibarstę visoje teritorijoje. Bendrijos išplitusios ir žemesnėse, ir iškilesnėse reljefo vietose, kalvų sausose šlaituose, paežerėse, miškų aikštelėse. Sausų augaviečių pievų bendrijos priskirtinos snaputynams. Geranion sanguinei sąjungai. Tai daugiamečių žemų žolių sąžalynai. Juose pastoviai auga šlaitinė žemuogė (*Fragaria viridis*), raudonžiedis snaputis (*Geranium sanguineum*), šilinis salivasas, mažasis vingiris (*Thalictrum minus*), varpotoji veronika (*Veronica spicata*). Pavieniais egzemplioriais bendrijose auga ir sausų pušynų rūšys smiltyninis šlamutis (*Helichrysum arenarium*) vienagraižė kudlė (*Pilosela officinarum*), paprastoji rykštenė. Samanų dangoje vyrauja plokščialapė tujinutė (*Thuidium abietinum*). Ūkiniu požiūriu šios pievų bendrijos menkavertės, jose vyraujančios žolės greitai nudžiūsta ir netenka savo maistinių savybių, tačiau jos svarbios gamtosauginiu požiūriu. Tai mažiausiai ūkinės veiklos paveiktos pievos. Dėl savo išskirtinės topologinės padėties antropogenizuotame kraštovaizdyje jos išliko nepakitusios, nes beveik netrešiamos, nešienaujamos, retai kada ganomos. Jose auga Lietuvos raudonosios knygos rūšis melsvasis gencijonas (*Gentiana cruciata*). Labiau paplitusios tirtoje teritorijoje yra kietavarpynams priskirtinos pievų fitocenozės. Tai kultūrinės ar pusiau kultūrinės ganyklų bendrijos. Jos paplitusios kalvų šlaituose ir pašlaitėse, panuovaliuose. Tai daugiausiai praeityje arti plotai, vėliau palikti dirvonuoti ir dabar ganomi. Bendrijos paplitusios visoje teritorijoje, tačiau jų užimami plotai nėra dideli ir kasmet mažėja jiems užkrūmijant ar apželiant mišku. Šių pievų žolyne vyrauja smulkiosios varpinės, įvairios ankštinės žolės. Žolyne esančios kai kurios segetalinės rūšys, pvz. dirvinis vijoklis (*Convolvulus arvensis*) paprastoji trūkažolė (*Cychorium intybus*), paprastoji morka (*Daucus carota*), paprastasis ežėnis (*Echium vulgare*) rodo antropogeninės veiklos įtaką šioms bendrijoms. Rūšių gausumas bendrijose priklauso nuo dirvono amžiaus. Dirvono supievėjimo pradinėse stadijose paprastai vyrauja paprastoji smilga (*Agrastis capillaris*). Vėliau šalia jos įsiveisia kvapioji gardunytė (*Anthoxanthum odoratum*). Tačiau tokių supievėjusių dirvonų jau nėra daug. Šiuo metu, įsikūrus kitiems augalams, daugelyje vietų susiformavo gana tankus ir gausus rūšių žolynas. Čia pastoviai sutinkamas paprastasis kmynas (*Carum carvi*), rudeninė snaudalė (*Leonthodon autunalis*), pakrūminė bajorė (*Centarea jacea*), pievinis pelėžirnis (*Lathyrus pratensis*), vienagraižė snaudalė (*Leonthodon hispidus*), paprastoji juodagalvė (*Prunella vulgaris*), aitrusis vėdrynas (*Ranunculus acris*). Dar senesniuose dirvonuose, tolimesnėje žolyno formavimosi eigoje, pasikeitus edafinėms sąlygoms, bendrijose matosi pagausėjus sausminių pievų rūšių. Žolyne kyšo paprastoji kraujažolė (*Achillea millefolium*), paprastoji veronika (*Veronica chamaedrys*), keturbriaunis čiobrelis (*Thymus pulegioides*). Daugų apylinkėse būta nemažai kultūrinių sėtinių pievų, kuriuose vyravo aukštieji varpiniai, būtent, paprastoji šunažolė (*Dactylis glomerata*), pievinis eraičinas (*Festuca pratensis*), pašarinis motiejukas (*Phleum pratense*). Dabar šios pievos retai

kur šienaujamos ir buvusi rūšinė sudėtis jose kinta. Šunažoles, eraičinius išstumia paprastoji trūkažolė (*Cyhorium intybus*), paprastasis pastarnokas (*Pastinaca sativa*), paprastoji morka (*Daucus carota*), pievinė žilė (*Senecia jacobea*). Nešienaujamos pievos pradeda užkrūmyti. Jose iškuria įvairių gluosnių vienapiestės gudobelės (*Crataegus monogina*) krūmeliai, o jei netoliese auga medžiai, šiose pievose pradeda augti pušelės ir beržiukai. Drėgnuose arba šlapiuose dirvožemiuose reljefo pažemėjimuose, ežerų, upelių, griovių pakrantėse aptinkamos įvairaus dydžio plotais arba ištisine juosta palei vandens telkinius natūralių pievų bendrijos, priskirtinos vingiorikštyiniams snaputynams. Bendrijos gerai išsiskiria kraštovaizdyje pagal jose augančią pelkinę vingiorykštę (*Filipendula ulmaria*), ypač liepos mėnesį, kai tamsiai žalių lapų fone baltuoja gausūs žiedynai. Šiose bendrijose dar auga paprastoji gyvatžolė (*Bistorta major*), paprastoji raudoklė (*Lythrum salicaria*) vaistinis valerijonas (*Valleriana officinalis*), gelsvalapė usnis (*Cirsium oleracium*), pelkinis snaputis (*Geranium palustre*). Tirtose vietose tai gana natūralios pievų bendrijos. Ūkiniu požiūriu jos menkavertės, bet išikūrusios vandens telkinių pakrantėse, jos gali būti vertinamos kaip filtrai paviršiniams užterštiems vandens srautams. Siūlomo regioninio parko teritorijoje daug kur tiesinant upelių pakrantes, kasant sausinimo griovius, melioruojant ežerų pakrantes buvo sudaryta natūrali augalinė danga bei pažeistas viršutinis dirvožemio sluoksnis. Tokiuose biotopuose iškuria ekotoninio pobūdžio pievinės bendrijos. Jose auga glaustažiedis ir kėstasis vikšriai (*Juncus conglomeratus*, *Juncus effusus*), pelkinė usnis (*Cirsium palustre*), pelkinė notra (*Stachys palustris*), kupstinė šluotsmilgė (*Deschampsia cespitosa*), pelkinė vingiorykštė (*Filipendula ulmaria*). Žolynas menkai susivėręs, samanų danga negausi (auga palminė junetė, tribriaunė kerėža).

PELKINĖS BENDRIJOS

Žemiausiose vietose, dažniausiai gilesnėse tarpkalvinėse įdubose, užželiančių ežerų pakrantėse iškuria pelkinės bendrijos. Tai išimtinai žemapelkinės augalijos bendrijos. Tarpinio tipo pelkės fragmentai aptikti tik Daugų miške. Žemapelkių augalų bendrijos labai įvairios. Žemiausiose vietose, kur paviršiuje telkšo vanduo (pvz. žemose ežerų pakrantėse), slūgso durpiniai dirvožemiai, auga nendrynai, dažniausiai juose vyrauja paprastoji nendrė (*Phragmites australis*), aukštoji viksva (*Carex elata*), trilapis puplaiškis (*Menyanthes trifoliata*), samanų beveik nėra. Mažesnėse tarpkalvinėse pelkaitėse išplitusios apvaliosios viksvos (*Carex diandra*) bendrijos. Jose, be jau minėtos apvaliosios viksvos, auga dvinamė viksva (*Carex panitulata*), geltonžiedis vilkdalgis (*Iris pseudocorus*), pelkių pakraščiuose iškuria paprastosios raudoklės (*Lythrum salicaria*). Šių pelkaičių augalų bendrijų sudėtis gana įvairuojanti. Tokių bendrijų pobūdį lemia jas supančiose kalvose vykdoma ūkinė veikla ir nuo kalvų patenkančių medžiagų kiekis bei pobūdis.

VANDENS AUGALIJA

Charakteringas būsimos regioninio parko teritorijos bruožas yra Daugų ežerynas, kuris yra Dzūkų aukštumos pakraštyje, sąlytyje su Pietryčių lyguma. Šie ežerai apsupti kalvotų moreninių plotų. Kilmės atžvilgiu sudėtingiausias yra Didžiulio ežeras. Ežero krantai netaisyklingi, su daugybe įlankų ir pusiasalių, salų, stačių šlaitų ir atabrado. Ežerų augaliją lemia vandens trofiškumas. Daugų apylinkių ežerai priskirtini mezotrofiniams bei eutrofiniams ežerams. Didžiulio ežerą sąlyginai galima priskirti fragmentinio užžėlimo tipo ežerui. Įvairaus pločio atabradoose auga aukštieji helohidrofitalai. Čia daugiausiai auga nendrės su limneidų priemaiša, nemaži ežerinio meldo (*Schoenoplectus lacustris*) sąžalynai. Gilesnėse dumblingose įlankose auga baliniai asiūkliai (*Equisetum fluviatile*), siauralapiai ir plačialapiai švendrai (*Typha angustifolia*, *Typha latifolia*). Giliau, už aukštųjų helohidrofitų juostos, neretos nimfeidų bei patameidų bendrijos su vyraujančiomis mažažiedėmis vandens lelijomis (*Nymhpaea candida*), paprastosiomis lūgnėmis (*Nuphar lutea*). Čia aptikta ir paprastoji

vandens lelija (*Nymphaea alba*) – Lietuvos raudonosios knygos 4 (I) kategorijos rūšis. Ežere nemaži plūdžių sąžalynų. Auga plūduriuojančioji, blizgančioji, permautalapė plūdės (*Potamogeton natans*, *Potamogeton lucens*, *Potamogeton perfoliatus*). Ežero dugne (iki 5m gilumo) iškuria maurabragių sąžalynai (*Chara rudis*, *Chara tomentosa*).

Kiti teritorijos ežerai ir ežerėliai priskirtini juostinio fragmentinio ir juostinio ištisinio užžėlimo tipams. Juose helohidrofitų juosta labiau išreikšta. Žemesnėse bei užpelkėjusiose pakrantėse pasitaiko snapuotųjų viksvų (*Carex rostrata*), balinių ajerų (*Acorus calanus*), puplaiškių (*Menyanthes trifoliata*). Limneidų juostoje, be maurabragių, vejas sudaro samanos trieilė nertvė (*Fontinalis antipyretica*), Sendtnerio drepanė (*Drepanocladus sendtneri*). Dumblingesnėse vietose auga alijošinio aštrio (*Stratiotes aloides*) sąžalynai. Daugų apylinkės – ežerų kraštas. Upelių ten vos keletas ir tų pačių beveik visa vaga melioruota. Nemažai sausinamųjų melioracinių griovių šlapiuose miškuose ir reljefo pažemėjimuose. Tiek upelės (Karmė, Miesčionka, Vinkšnėnė), tiek grioviai savo augalijos rūšine sudėtimi nelabai skiriasi. Visur auga baliniai asiūkliai (*Equisetum fluviatile*), puokštinės paraistės (*Lysimachia thysiflora*), vandeninės mėtos (*Mentha aquatica*) strėlialapės papliauškos (*Sagittaria sagitifolia*), pelkiniai vėdrynai (*Ranunculus lingua*), želia snapuotosios ir pūslėtosios viksvos (*Carex rostrata* ir *Carex vesicaria*), vietomis gausiau ar mažiau auga nendrės, kartais meldai. Dugne vietomis gana gausiai auga tribriaunė nertvė (*Fontinalis antipyretica*), o krantuose vejas sudaro paprastoji maršantija (*Marchantia polymorpha*). Numelioruotų upelių ir melioracinių griovių krantuose veši didžiųjų dilgėlių (*Urtica dioica*) sąžalynai. Tiek miškuose, tiek pievose pastebėta augant svetimžemių (adventyvinių) augalų. Tai arba pasodinti medžiai, pvz. europinis maumedis (*Larix decidua*), ar savaime pakelėse, pamiškėse plintantys varpinė medlieva (*Amelanchier spicata*), raukšlėtalapis erškėtis (*Rosa rugosa*). Plinta raudonojo ąžuolo (*Quercus rubra*) savaiminukai. Miške prie Svingio ežero į pušis kopia penkialapis vinvytis (*Panthenocissus quinquefolia*), kartkartėmis aptinkama vėlyvoji ieva (*Padus serotina*). Žolinių adventyvinių rūšių mažiau, tačiau jos žymiai plačiau išsikūrusios. Pievose, dirvonuose, pamiškėse, pakelėse baltuoja šiaurinis šemenis (*Phalacrolosma septentrionale*), gausiai auga kanadinė konyza (*Conyza canadensis*). Prie Aukraščio ežero veši gumbinės saulėgražos (*Helianthus tuberosus*) sąžalynas. Daugų miestelio prieigose, Didžiulio ežero šlaite gausu ilgalvių karšulių (*Dipsacus fullonum*).

Daugų apylinkėse auga nemažai retų, saugotinių, turinčių mokslinę ar taikomąją vertę, tarp jų ir įrašytų į Lietuvos raudonąją knygą, rūšių. Aptariant Lietuvos raudonosios knygos rūšis (Lietuvos raudonoji knyga, 2007) pirmiausiai reiktų paminėti 0 (Ex) kategorijai priskirtą širdžialapę koldeziją (*Caldesia parnassifolia*). Ši augalą 1954m. Didžiulio ežero Bandūragio įlankoje rado profesorė M. Natkevičaitė – Ivanauskienė. Širdžialapė koldezija auga iki 1m gylio plūdurlapių augalų juostoje kartu su paprastosiomis lūgnėmis (*Nuphar luteum*). Tai buvo viena iš 3 žinomų šios rūšies augaviečių Lietuvoje. Nors šiuo metu nė vienoje iš jų kaldezija neaptikta, vis dėlto nereikėtų kategoriškai teigti, kad ši rūšis visiškai Lietuvoje išnyko. Lietuvos botaninių tyrimų istorija žino nevieną faktą, kaip dešimtmečiais (ar net šimtmečiais) nepastebėta rūšis vėl būdavo aptinkama. Lietuvoje augančios kaldezijos buvo randama žydinčių augalų, bet jų sėklos greičiausiai nesubrėsdavo dėl per daug šalto klimato (Z. Sinkevičienė, 2007), tačiau kaldezija sugeba daugintis vegetatyviniu būdu žiemojančiais pumpurais (turionais), kurie, nutrūkę nuo stiebo, išaugina ant dugno po vandeniu skroteles ir tokiu būdu gali ilgai vegetuoti.

Tirtoje teritorijoje auga ir daugiau retų rūšių. Tame pačiame Didžiulio ežere auga paprastoji vandens lelija (*Nymphaea alba*), 4 (I) kategorijos rūšis. Aptikta pavieniui auganti įlankose. Drėgname Daugų miške, keliose vietose auga statusis atgiris (*Huperzia selago*) – 5 (Rs) kategorijos augalas. Seniai, 1959 m. ten buvo rastas ir patvankinis pataisiukas (*Lycopodiella inundata*) – 2(V) kategorijos rūšis. Kalesninkų girininkijos 40 kvartale aptikta svogūninė dantažolė *Cardamine bulbifera* (L.). Miške prie Svingio ežero rastas smiltyninis gvazdikas (*Dianthus arenarius*) – 2 (V) kategorijos rūšis. Ten pat auga vėjalandė šilagėlė (*Pulsatilla patens*), tamsialapis skiautalūpis (*Epipactis atrorubens*) ir siauralapė smiltė

(*Arenaria saxatilis*) – 2 (V) kategorijos rūšys. Drėgnose pievose prie Miesčionkos upelio ir Nedingio paežerės žolynuose rasta auganti raudonoji gegūnė (*Dactylorhiza incarnata*) ir baltijinė gegūnė (*Dactylorhiza longifolia*) – 5 (Rs) kategorijos rūšys. Tarpinio tipo pelkaitėje Daugų miške aptikta dėmėtoji gegūnė (*Dactylorhiza maculata*) – 2 (V) kategorijos rūšis. Sausuose Didžiulio ežero šlaituose ties Bukaučiškėmis auga keli melsvojo gencijono kereliai (*Gentiana crucita*) ir pavieniai žalsvosios naktižiedės (*Silene chlorantha*) augalai – 2 (V) kategorijos rūšys. Aukrakščio ežero pakrantėse drėgnose pakrūmėse auga mėlynasis palemonas (*Polemonium caeruleum*) – 2 (V) kategorija. Daugelio kaimų (Pakaršio, Rimėnų, Rodžios) pasėliuose ir dirvonuose gana gausiai auga ir žydi dirvinės raugės (*Agrostema githago*) – 2 (V) kategorijos augalais. Tai tipiška javų piktžolė, kuri naudojant chemines ir mechanines priemones, buvo beveik išnykusi, tačiau pastaraisiais metais gausėja visoje Lietuvoje. Ten pat, dirbamų laukų lomuose rasti keli pelkinės šindros (*Peplis portula*) augalėliai (5 (Rs) kategorija). Daugų miške, Miesčionkos pakrantėje nedideliais lopinėliais plyti samana pūkuotoji apuokė (*Trichocolea tomentella*) – 2 (V) kategorijos augalas.

Daugų apylinkių miškuose, pamiškėse, vandens telkinių pakraščiuose, pievose ir dirvonuose auga nemažai augalų turinčių taikomąją vertę. Paminėtini pagrindiniai Lietuvos vaistiniai augalai, pavyzdžiui, pelkinė vingiorykštė (*Filipendula ulmaria*), trilapis puplaiškis (*Menyanthes trifoliata*), balinis ajeras (*Acorus calamus*), čiobreliai (*Thymus pulegioides*, *Thymus serpyllum*), paprastoji kraujažolė (*Achillea millefolium*), paprastoji jonažolė (*Hypericum perforatum*), kartusis kietis (*Artemisia absinthium*) smiltyninis šlamutis (*Helichrysum arenaria*), yra ne tik dažni, bet ir gausūs.

Apibendrinant viską, kas išdėstyta anksčiau, reikia pasakyti, kad siūloma Daugų regioninio parko teritorijos augalinė danga nepasižymi natūralumu. Vietovė smarkiai agrarizuota. Didelius plotus užima dirbami laukai, kultūrinės pievos ir ganyklos, šiuo metu daugelyje vietų apleistos ir dirvonuojančios. Jose vykstančios sukcesijos keičia žolinių bendrijų rūšinę sudėtį, sudaro galimybes įsikurti kitoms augalų rūšims ir buvusios negausios rūšių bendrijos pastebimai darosi turtingesnės. Kai kur, supievėjant dirvonams arba išsigimstant, degraduojant kultūrinėms pievoms susiformuoja kietavarpynai, artimi natūralioms miškų aikštelių ir viršsalpinių terasų pievelių bendrijoms. Regiono miškų masyvai nedideli, tačiau jų įvairovė nulemta reljefo ir edafinių sąlygų gana didelė, todėl susiformavo augaviečių įvairovė, sudariusi sąlygas ten įsikurti įvairaus paplitimo ir retumo rūšims. Preliminariais duomenimis siūlomoje regioninio parko teritorijoje auga apie 500 augalų rūšių. Detalesni, ypač vandens augalijos tyrimai, patikslintų šiaip jau nemenką šio agrarizuoto krašto botaninę įvairovę.

Botaninės įvairovės apsaugai svarbiausios teritorijos būtų Didžiulio ežeras ir jo apyežeris, Daugų miškas su nenumeliuota Miesčionkos upelio atkarpa bei Aukraščio ir Suvingio ežerų apyežeriai.

1.2.8. Gyvūnija

Steigiamo Daugų regioninio parko teritorija zoologiniu požiūriu iširta nepakankamai. Skirtingų taksonų gyvūnų iširtumo laipsnis labai nevienodas.

Žinduoliai. Daugų regioniniame parke paplitę žinduoliai, kurie yra prisitaikę gyventi arti žmogaus. Alytaus apskrities teritorijoje medžiojamos faunos paplitimas artimas Lietuvos vidurkiui. Čia, kaip ir visoje Lietuvoje, gausiausiai išplitę graužikai: kiškiai, bebrai, ondatros, voverės.

Kaip ir visoje Lietuvoje, Daugų apylinkėse pastaraisiais metais išaugo lapių populiacija, nes intensyviai žemės ūkyje naudojami plotai susmulkėjo, o lapės mėgsta įsikurti pamiškėse, atželiančiose kirtavietėse, šalia upių ir ežerų. Be to, sumažėjus pesticidų

naudojimui pagausėjo laisvai gyvenančių graužikų ir vabzdžiaėdžių, todėl labai išaugo lapų mitybinė bazė.

1974–1975 m. buvo labai padaugėję šernų ir usūrinių šunų (mangutų), o 1990 m. jų populiacija sumažėjo dėl usūrinių šunų ir šernų „maro“. Šernų populiacija pastaraisiais metais atsistatė.

Parko teritorijoje paplitę įprasti porakanopiai – stirnos ir šernai. Prieš dešimtmetį Dusmenų miške (keletas kilometrų nuo šiaurės rytinės Daugų regioninio parko ribos) gyveno briedžiai, bet dabar jų vietiniai medžiotojai jau nebesutinka. 1975–1976 m. Varčios girioje (apie 1 km nuo vakarinės parko ribos) buvo įveisti taurieji elniai, 1988–1989 m. jų dar gyveno virš 100, vėliau apskaita nebebuvo vykdoma.

Paukščiai. Daugų regioninio parko teritorijoje peri ir ilsisi migruodami daugybė paukščių. Didžiulio ežere gamtosauginiu požiūriu yra vertingos rudagalvės ir kuoduotosios anties populiacijos. Čia pastebėtas gausus burys ir Jūrinių erelių (*Haliaeetus albicollis*). Miškinguose paežerėse peri klykuolė. Nors šios vandens paukščių rūšys nėra retos, bet Didžiulio ežere jų populiacijos vertingos dėl gausos.

Iš Lietuvos Raudonosios knygos retų išsaugotų rūšių 5 (Rs) kategorijos Daugų apylinkų žuvinguose ežeruose pastebėtas didysis dančiasnapis. Didžiųjų dančiasnapių gali mažėti, naikinant drevėtus medžius ir suintensyvėjus rekreacijai. Šiuo metu Lietuvoje didėja pilkųjų gervių populiacija, priskiriama Lietuvos Raudonosios knygos 5 (Rs) kategorijai. Pilkosios gervės kasmet keičia savo perimvietes, 2007 metų liepą pilkosios gervės pastebėtos šalia Didžiulio ežero ir Neveiglo ežero šiaurinėje pakrantėje. Šiuo metu pilkųjų gervių skaičių riboja išaugusi plešrūnų ir šernų populiacija bei žmonių veikla ežerų pakrantėse.

Iš retesnių plėšriųjų paukščių Daugų miške pastebėti perintys vapsvaėdis (*Pernis apivorus*) ir Mažasis erelis rėksnys (*Aquila pomarina*); miškuose aplink Nedingio ežerą peri vištvanagis. Šie paukščiai Lietuvos raudonojoje knygoje priskiriami 3 (R) kategorijai. Vėžionių-Gudžių miške peri rudasis peslys, visoje parko teritorijoje nereti – paukštavanagis ir suopis.

Daugų miške bei mišriuose ir lapuočių miškuose pietinėje ir rytinėje parko dalyje įsikūrę žaliaji meleta ir pilkoji meleta, Lietuvos raudonojoje knygoje priskiriamos 3 (R) kategorijai. Jos mėgsta pelkių pakraščius ir upelių slėnius. Žaliaji meleta Daugų apylinkėse labiau įprasta, negu pilkoji. Pilkųjų meletų populiacija šiuo metu Lietuvoje yra stabili, o apie žaliųjų meletų populiacijų dinamiką duomenų yra mažiau.

Iš perspektyvių medžiokai paukščių paplitę kurapkos, bet po šaltų ir besniegių žiemų, jų populiacija pastaraisiais metais nėra gausi. Negausiai pasitaiko ir slankų, o pietvakarinėje tyrinėtose teritorijos dalyje, Lesagūrų apylinkų pievose yra putpelių, kurios Lietuvos raudonojoje knygoje priskiriamas 3 (R) kategorijai.

Atskirai paminėtinas Ilgelio ežeras ir apyežeris, čia 2002 m. įkurtas Varėnos rajono savivaldybės draustinis. Natūralus Ilgelio ežeras apaugęs dideliais nendrynais, tačiau yra ir nedidelė atvira plyna erdvė. Tai palanku vandens paukščių perėjimui. Ilgelio ežere pastebėti didieji baulbiai (*Botaurus stellaris*), nendrinės lingės (*Circus aeruginosus*), ežerinės nendrinukės (*Acrocephalus schoenobaenus*), nendrinės startos (*Emberiza schoenicus*) ir ypač retos pievinės lingės (*Circus pygargus*) kurių perimvietės yra retai aptinkamos Lietuvoje. Daugų apylinkėse apsistoja migruojančios kurapkos ir slankos.

Varliagyviai ir ropliai (herpetofauna). Daugų parko teritorijoje Sutinkamos įprastos roplių ir varliagyvių rūšys: angys, žalčiai, gyvavedžiai driežai.

Saugotinių herpetofaunos rūšių Daugų regioniniame parke neaptikta.

Žuvys. Nuo 2003 m. Didžiulio ežeras nustotas nuomoti verslinei žuvininkystei dėl sykinių žuvų konvencijos. Čia didelė žuvų įvairovė: seliavos, šamai, unguriai, karšiai ir kitos įprastos Lietuvos ežerams žuvys. Panaši ir aplinkinių ežerų rūšinė sudėtis. Daugų (Didžiulio), Nedingio ežeruose yra išlikę daugiau kaip 10 kg sveriančių karpų, kurie išliko nuo to laiko kai ežerai dar buvo naudojami verslinei žuvininkystei.

Vabzdžiai. (Vabalų būrys). Lietuvos pietryčių rajono koleopterofauna labai kontrastinga, čia gali būti randamos ir tipiškos boreomontaninės, ir pontinės ir Viduržemio jūros kilmės rūšys. Psmofitinės, įprastos smėlingų vietovių psmafotinės rūšys: paprastasis grambuolys. Vandens telkiniuose, kurių krantai apaugę gausia augalija pakrantėse sutinkamos dusios (*Dytiscidae*). Lietuvos Raudonosios knygos, 4 (I) kategorijos rūšis plačioji dusia (*Dytiscus latissimus*) būdavo randama Daugų ežeryne, bet pastaraisiais metais informacijos apie plačiasias dusias Daugų parko teritorijoje nebėra.

Miškuose, po nukritusiais lapais, samanomis, trūnijančioje kelmų medienoje, po vandens telkinių pakrančių organiniu detritu gyvena maitvabaliai ir piktvabaliai. Grybuose, medžių kempinėse ir grybų pažeistoje medienoje randami valtvabaliai. Trumpasparnių šeimos vabalai: smėlėtose vandens telkinių pakrantėse *Dasygrypeta velata*; užpelkėjusių miškų paklotėje – *Atheta paracrassicornis*. Trūnijančioje medienoje gyvena plokštėūsiai. Piktžolėtuose ir varputėtuose bei kaupiamųjų kultūrų plotuose paplitę sprakšiai.

Daugų regioninio parko teritorija yra dviejų zoogeografinių drugių būrio vabzdžių paplitimo provincijų paribyje: Pabaltijo (centrinio Aukštaitijos aukštumų parajonio) ir Pietryčių Lietuvos – šiaurinės Baltarusijos (Merkio parajonio). Daugai retai minimi aptariant saugomas drugių radimvietes, tačiau atsižvelgiant į dėsningumą, kad didžiausia drugių įvairovė pasižymi ne natūraliausias, o didžiausią kraštovaizdžio įvairovę turinčios vietovės – iš dalies šienaujamos ir ganomos plačios pamiškės ir paupių pievos – galima tikėtis, kad jie margame Daugų apylinkių kraštovaizdyje turi tendenciją didėti.

Trūnijančiuose vėžio pažeistuose ažuoluose veisiasi vapsvinis stiklasparnis, o senuose ant smėlių augančiuose juodalksniuose juodalksninis stiklasparnis, kurie Lietuvos Raudonojoje knygoje priskiriami 3 (R) kategorijai. Norint išsaugoti šias rūšis, seni ažuolai ir juodalksniai neturi būti šalinami.

Daugų apylinkėse rastas smiltyninis melsvys – tai sausiams pušynams, pamiškėms ir pakelėms būdinga rūšis, įtraukta į Lietuvos Raudonąją knygą ir priskiriama 3 (R) kategorijai. Daugų apylinkėse smiltyniniai melsviai gyvena apleistuose žvyro karjeruose, vakarinėje teritorijos dalyje.

Daugų apylinkių ežeryne buvo aptikta reta žirgelių būrio atstovė, Lietuvos Raudonosios knygos 3 (R) kategorijos rūšis baltakaktė skėtė (informacija iki 1992 m.). Daugų parko teritorija nėra labai palanki baltakaktei skėtei, nes dėl eutrofizacijos užželia vandens telkinių krantai ir nedaug kur pušynai, kuriuose jos nakvoja, priartėja prie ežero, todėl pušynai, esantys mažai apaugusiose paežerėse turi būti saugomi.

Karliškių apylinkių dirbamų laukų su žvyringu priemoliu dirvožemius ir apleistą karjerą mėgsta reti plėviasparnių būrio vabzdžiai ilganosė smėliabitė ir didžiaakė kamanė, Lietuvos raudonosios knygos 3 (R) kategorijos rūšys. Jų išsaugojimui reikia neleisti apaugti medžiais ir krūmais žemės ūkio naudmenoms jas ekstensyviai ganant, išsaugant vaistinio godo (*Anchusa officinalis*) ir raudonųjų dobilų (*Trifolium pratense*) augimvietes.

Vėžiagyviai. Pastaruoju metu, sumažėjus taršai, susidaro palankios sąlygos vėžių išteklių atkūrimui. Vėžių ištekliams atsikuriant natūraliai – vietoj išnykstančių plačiažnyplių daugelyje ežerų spontaniškai plinta siauražnypliai vėžiai. Plačiažnypliai vėžiai nyko dėl ungurių įveisimo, vandens lygio svyravimo bei teršimo. Pastaraisiais metais sumažėjus minėtų veiksnių poveikiui tikėtina, kad vėžių populiacija didės.

Kitų saugotinių bestuburių rūšių ar ekologinę reikšmę turinčių jų populiacijų Daugų regioninio parko teritorijoje neaptikta.

1.2.9. Kraštovaizdžio charakteristika

Bendra kraštovaizdžio apžvalga. Pagal P.Kavaliausko parengtą kraštovaizdžio fiziomorfotopų rajonavimą DRP patenka į Baltijos aukštumų ruožą, Dzūkų aukštumos sritį, Rytų Dzūkų agrarinių miškingų ežerų rajoną. Parajonių lygmenyje tiriamoje teritorijoje vyrauja Ežerų agrarinis kraštovaizdis turintis pelkėtumo bruožų, kurio tipologinis indeksas **E'-p/p/4**. Medynų tarpe čia vyrauja pušis.

Rytiniame steigiamo regioninio parko pakraštyje sutinkamas Moreninių gubrių agrarinis kraštovaizdis **G/p/4**, kur medynų tarpe taip pat vyrauja pušis.

To paties autoriaus kraštovaizdžio vizualinės struktūros kartoschemoje, sudarytoje pagal vertikalinę struktūrą formuojančius veiksnius (vertikaliąją sąskaidą, horizontaliąją sąskaidą, vizualinis dominantiškas) steigiamo Daugų regioninio parko teritorijoje vyrauja **V2H2-b** tipas, reiškiantis kraštovaizdžio vidutinę vertikaliąją sąskaidą (kalvotas bei išreikštų duburių kraštovaizdis su 3 lygmenų videotopų kompleksais) bei vyraujančių pusiau atvirų didžiąja dalimi apžvelgiamų erdvių kraštovaizdį. Čia kraštovaizdžio erdvinėje struktūroje išreikšti tik horizontalūs dominantai. Pietrytiniame steigiamo Daugų regioninio parko pakraštyje aptinkama **V1H3-d** tipo kraštovaizdžio vizualinė struktūra, kuriai būdinga nežymi vertikaliąji sąskaida (banguotas bei lėkštašlaičių slėnių kraštovaizdis su dvių lygmenų videotopų kompleksais) bei vyraujančių atvirų pilnai apžvelgiamų erdvių kraštovaizdis. Kraštovaizdžio erdvinė struktūra čia neturi išreikštų dominantų.

Pagal kraštovaizdžio kultūrinio sluoksnio morfologinį tipizavimą atliktą D. Veteikio tiriamoje teritorijoje vyrauja kaimų agrarinis technogenizacijos tipas, pasižymintis vidutiniu kelių tankiu ($1,0 - 1,5 \text{ km} / \text{km}^2$). Šiam tipui taip pat yra būdinga spindulinė urbanistinė struktūra. Nedingio ežero apylinkėse vyrauja vienkiemų natūraliuose plotuose technogenizacijos tipas, pasižymintis mažesniu nei vidutinis kelių tankiu ($0,5 - 1,0 \text{ km} / \text{km}^2$). Jam taip pat būdinga išbarstytojo tipo urbanistinė struktūra. Rytiniame parko pakraštyje sutinkamas kaimų agrarinis technogenizacijos tipas pasižymintis ašine urbanistine struktūra. Čia kelių tankis yra $1,0 - 1,5 \text{ km} / \text{km}^2$.

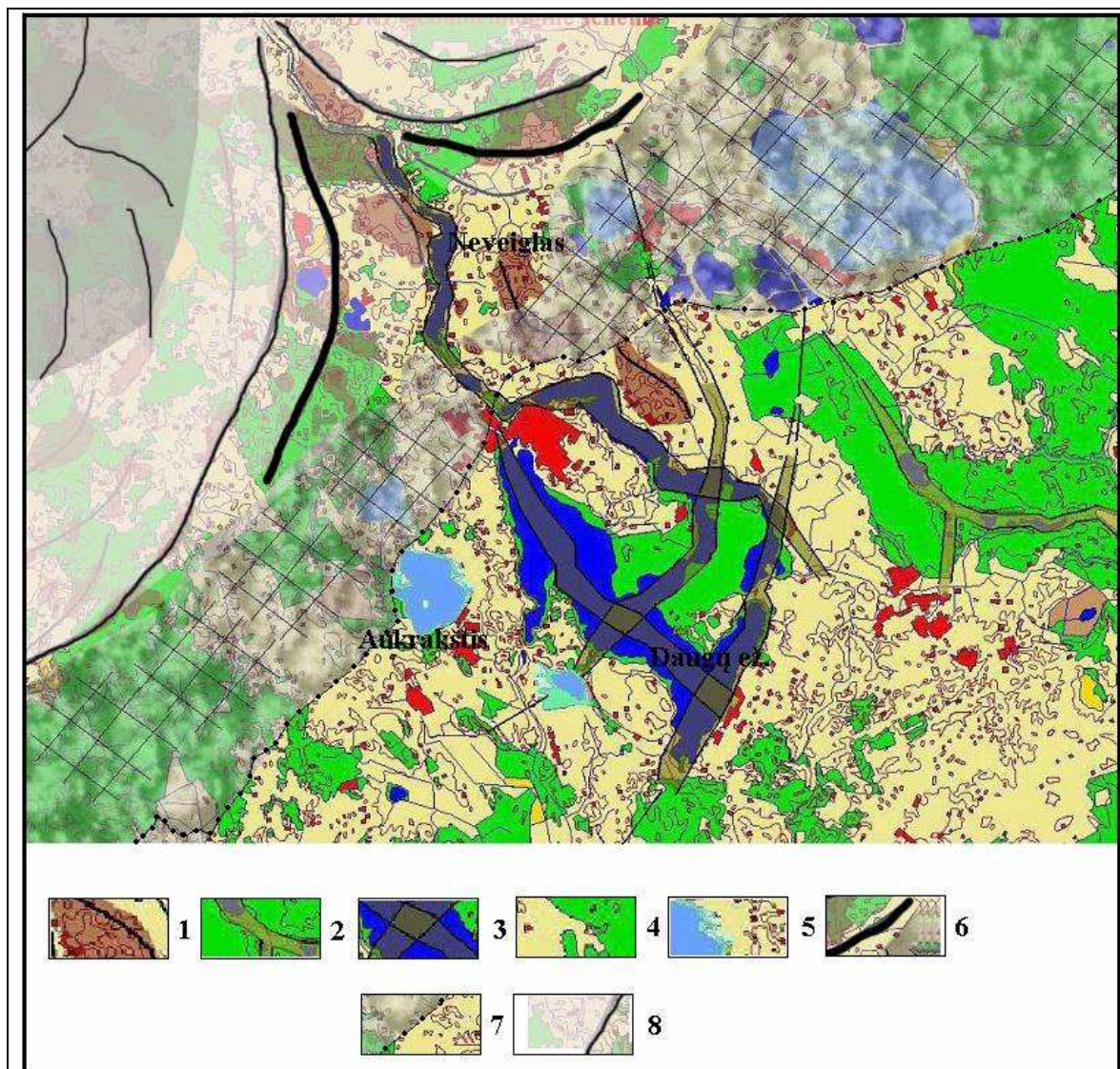
Tirdami steigiamo Daugų regioninio parko kraštovaizdį daugiausia rėmėmės A. Basalyko atliktu rajonavimu (Lietuvos TSR atlasas, 1981).

Pagal A. Basalyko rajonavimą DRP teritorija patenka į Pietų Lietuvos aukštumos rajono Dusmenų fluvio-glacialinio duburio, Domantių kalvotos moreninės pakilumos, Masališkių fluvio-glacialinio duburio, Gruožninkų moreninio kalvagūbrio ir Daugų – Žemaitėlių kalvotos moreninės aukštumos mikrorajonus.

Daugų regioninio parko didžioji teritorijos dalis (į pietus nuo Žvигždėnų – Mainios moreninio lanko) yra suformuota Nemuno apledėjimo Grūdos stadijos ledyno. Performuojant DRP kraštovaizdį ir sukuriant jo dabartinį vaizdą didžiausia reikšmė tenka Baltijos stadijos ledynui, kurio 2 liežuviai – Alytaus ir Nemunaičio tiesiogiai įtakojo dabartinio kraštovaizdžio susidarymą (1 pav).

Šiauriausia parko teritorijos dalis buvo tiesiogiai veikiamą ledyno akumuliacijos procesų ir ten formavosi suklotiniai dariniai.

Kaip žinoma ledyno maksimalaus išplitimo vietoje esantys suklotiniai dariniai – stambiausi, trumpesnių sustojimų vietose žemesni, pasižymintys didesniu išskleistumu ir menkesniu kryptingumu (suklotiniai dariniai žymi ledyno pakraščio padėtis).

1 pav. DRP kraštovaizdį formavusių procesų schema. 1. Suklotiniai masyvai; 2. Rinos; 3. Susikertančios Daugų rinos; 4. Dabartiniai miškai; 5. Dabartiniai ežerai; 6. Baltijos stadijos ledyno sustojimo vieta; 7. Supiltinių darinių zonos riba; 8. Trumpalaikių ledyno sustojimų padėtytys.

Pagal A. Basalyko rajonavimą šiaurinė parko dalis patenka į Daugų – Žemaitėlių kalvotos moreninės aukštumos mikrorajoną. Čia vyrauja smulkiai gūbrėtas apystatis lobuotas priemėlingas gargždingas vietovaizdis **g₂iSŽ** ir sališkai pasitaikantis smulkiai kalvotas apystatis daubotas priemėlingas gargždingas vietovaizdis **k₃dSŽ**, kuriame vyrauja mažiau gūbriuoti suklotiniai moreniniai dariniai. Neveiglo, Noso, Gilio ir Mainios ežerų apylinkėse sutinkamas smulkiai kalvotas status daubotas ežeruotas priemėlingas vietovaizdis **k₃dIES**, ties Šiukščiakalniu ir Rimėnais būdingas apystatis kalvotas daubotas priemėlingas gargždingas vietovaizdis **k₂dSŽ**.

Į šiaurę nuo Daugų ežero yra Dusmenų fluvioglacialinio duburio mikrorajono pietinė dalis, kuriai būdingas apystatis kalvotas daubotas priemėlingas gargždingas vietovaizdis **k₂dSŽ**.

Domantonių kalvotos moreninės pakilumos mikrorajonui (į pietvakarius nuo Daugų ežero) apima to paties dvigubo Alytaus ledyninio liežuvio ir Nemunaičio ledyninio liežuvio suformuotas suklotines galinių morenų juostas. Būdingiausi apystaciai kalvoti dauboti priemėlingi gargždingi **k₂dSŽ** ir smulkiai banguoti dauboti priemėlingi plokšti **bdSI** vietovaizdžiai.

Dalis DRP teritorijos priklauso ir Masališkių fluvioglacialinio duburio mikrorajonui, kuriam būdingi pelkėti ežeringi priemėlingų lygumų vietovaizdžiai stambiai pelkėti ežeringi priemėlingi lobuoti **PESI**.

Gruožninkų moreninio kalvagūbrio mikrorajonas apima išorinio aukštumos pakraščio senesnio moreninio ruožo kalvagūbrį, nusitęsiantį nuo Merkinės, palei Nedzingę link Laičių. Vyrauja lėkštas kalvotas daubotas priemėlingas gargždingas vietovaizdis **k₁dSŽ**, kartu su apystačiai kalvoto dauboto priemėlingo gargždingo vietovaizdžio tarpais **k₂SŽ**.

Apibendrinant Daugų regioninio parko teritorijos kraštovaizdį plačiaja pažintine prasme čia galima išskirti šiuos vyraujančius kraštovaizdžio tipus:

Didžiulio ežero, susidedančio iš kelių susikertančių rinų akvalinis kraštovaizdis sudarantis centrinę parko dalį, šiauriau Alytaus – Daugų kelio išplitęs vidutiniškai ir stambiai kalvotas ežeringas agrarinis kraštovaizdis (moreninių kalvų - ežeringų duburių kompleksai, išplitę tarp Gilio-Mainios ežerų bei Gilūšio – Neveiglo – Noso rinos), pasižymintis didžiausia estetinė verte viso parko mastu.

Į vakarus nuo Didžiulio ežero plyti taip pat vaizdingas smulkiai kalvoto gūbriuoto ežeringo (Aukrakščio ir Suvingio ežerai) dalinai miškingas kraštovaizdžio tipas.

Šiaurės rytiniame parko pakraštyje išplytusi smulkiai banguota agrarinė lyguma pereinanti į miškingą vidutiniškai kalvotą suskaidytą smulkių rinų (Linelis-Samaninis) kraštovaizdį.

Galiausiai pietinę DRP dalį (vadinamąją DRP “salą”) sudaro banguotas lyguminis ežeringas pelkingas miškingo kraštovaizdžio tipas, kurio pagrindinį akcentą sudaro Nedingio ežeras.

Ekologiniai kraštovaizdžio aspektai. Pagal Alytaus apskrities bendrąjį planą Daugų regioniniame parke sutinkami šie gamtinio karkaso elementai: šiaurės vakarinė parko dalis (Kalesninkų miško šiaurės rytinė dalis, Noso–Neveiglo ir Gilio – Mainios ežeringas kalvotas kraštovaizdis, Daugų miškas su išpūdingais Aukrakščio ir Suvingio ežerais) patenka į tarptautinės ir nacionalinės svarbos geoekologinę takoskyrą, išskirtą vertingų ežerinių bei drėgnų miškų ekosistemų paplitimo pagrindu.

Didesnėje steigiamo Daugų regioninio parko dalyje vyrauja mažo buferiškumo subalansuotų srautų geocheminės toposistemos. Taigi didesnė cheminė apkrova parko teritorijoje salygotu užteršimą čia ne tik dirvožemių bet ir gruntinio vandens ir butų prazūtinga visai Daugų ežeryno ekosistemai.

Konfliktinės situacijos bei arealai tiriamoje teritorijoje.

Agrariniai probleminiai arealai. Agrariniai probleminiai arealai susiję su teritorijos naudojimu žemės ūkio veiklai ir su tuos susijusia dirvožemių erozija ir kitais neigiamais faktoriais. Didesnioji DRP šiaurinės ir vakarinės teritorijų dalis pasižymi sudėtingu raižytu reljefu beveik netinkančiu žemės ūkio veiklai, todėl galimas potencialus dirvožemių nuardymas.

Kraštovarkiniai probleminiai arealai. Pagrindiniai kraštovarkiniai probleminiai arealai DRP yra susiję su pramoninės žvyro kasybos arealais. Bogušiškių telkinys (į pietryčius nuo Savisto ežero) šiuo metu išgauna žvyrą, kuris naudojamas betono gamybai. Išžvalgyti ir ištirti ištekliai sudaro 2624000 m³. Antrajame telkinyje, kuris dar neeksploatuojamas yra 794000 m³ žvyro. Taip pat Alytaus rajono eksploatuojamų naudingųjų iškasenų žemėlapyje yra numatyti šie žvyro telkiniai – Rimėnai (546 m³) ir Žvirgždėnai (įvertintas kiekis 6000 m³). Šiuo metu eksploatuojamo Bogušiškių karjero teritorija apima buvusių stambių žvyringų kalvų į pietryčius nuo Savisto ežero dalį. Kalvos yra jau nukastos, o vietoj jų plyti stambus technogeninis darinys – karjeras (2 pav.).

2 pav. Bogušiškių karjero dabartinės situacijos nuotrauka.

Prieš žvyro kasybą kraštovaizdžio raiškos požiūriu ši teritorija buvo unikali. Gamtinis kraštovaizdis, kurį sudarė paskutinio apledėjimo raiškios supiltinės distalinės (žvyringos) kalvos visiškai sunaikintas. Dabar čia atsiveria sudarkytas technogeninis reljefas – karjeras su jam būdinga ekosistema. Gamtosaugine prasme, tai nyki ekosistema su neatsikuriančia biotos ir kitų kraštovaizdžio elementų visuma.. Šis vartotojiškos žmogaus veiklos pasireiškimo arealas dabar galėtų tikti tik ekstremaliems rekreacijos poreikiams tenkinti (keturračiams motociklams, alpinizmui, skraidymui parasparniais ir t.t.).

Paežerių gamtosauginio ir naudojimo režimo nesilaikymas (juridinė problema) yra būdingas Didžiulio, Aukrakščio, Neveiglo, Savisto apyežeriuose.

Kita pramoninė veikla parko teritorijoje sukuria lokalius pramoninius arealus. Potencialūs pramoniniai taršos šaltiniai yra – UAB „Rimmeda“ (medienos apdirbimas, Rimėnų kaimas), UAB „Mustangas“ (medienos gaminiai, Doškonių kaimas), K.Šilalės IĮ (automobilių remontas, šildymo katilų gamyba, Kančėnų kaimas), A.Sankaičio IĮ (miltų gamyba, Doškonių kaimas), UAB „Medžio linija“ (baldų gamyba, Kančėnų kaimas), V.Kazakevičiaus IĮ (baldų gamyba - Kančėnų kaimas), UAB „LOM BALTIC“ (medienos apdirbimas, baldų gamyba, Kančėnų kaimas).

Kančėnų kaime (5 km į šr nuo Daugų) esančios smulkiosios pramonės įmonės patenka į konkurencinės (interfunkcinės) problemos arealą, kaip agrarinės, rekreacinės, turrustinės (turstinio koridoriaus tarp Daugų ir Dusmenų miškų) ir pramoninės funkcinių sistemų konfliktinę situaciją. Doškonių kaimo archeologinė vietovė (rasti senoviniai archeologiniai paminklai) konkuruoja su privačios nuosavybės ir smulkiosios pramonės funkcinių zonų įtakos sferomis.

Kraštovaizdžio darnos situaciniai pažeidimų arealai daugiausia susiję su apleistų sovietinės agrarinės sistemos statinių ir naujų estetinę kraštovaizdžio darną griaunančių statinių teritorine sklaida.

Sovietinių ūkių ir kolūkių pastatų griuvenų yra likę visoje DRP teritorijoje. Kai kuriose vietose senų fermų griuvenos yra agrarinėse teritorijose: Gudžių gyvenvietėje, šiaurės rytinėje Dėliuko ežero pakrantėje (ypač gadina vaizdingą kraštovaizdį), Vinkšninės ir Nedzingės santakoje, Rakatansų gyvenvietės ŠV dalyje, Šiukščiakalnio gyvenvietėje, Pocelonų gyvenvietėje (šalia kelio Daugai – Alytus). Kitas stambus soveitinio ūkio

palikimas, estetiškai darkantis kraštovaizdį yra Daugų miestelyje, Daugų (Didžiulio) ežero pusiasalyje, tai buvusio technikumų pastatai (dabar VI Daugų technologijos ir verslo mokykla), kurie visai netinka prie žemaaukščio Daugų miestelio užstatymo ir aiškiai išsiskiria iš kitų pastatų. Žvelgiant nuo Doškonių gyvenvietės šie pastatai užgožia urbanistinio paminklo – Daugų miestelio pastatus ir bendrą vaizdą.

Kitas aktualus klausimas buvusi miesto sąvartyno teritorija (tarp Gilūšio ir Padaugėlaičio ežerų). Tai ypač aštrus problemiškas arealas.

1.3. Socialiniai-ekonominiai ypatumai

1.3.1. Teritorinė organizacija

Didžioji Daugų regioninio parko (DRP) dalis (apie 7000 ha) yra Alytaus apskrities, Alytaus rajono Daugų seniūnijoje. Seniūnijos centras – Daugų miestas (165,25 ha) yra prie Didžiulio ežero, 22 km į rytus nuo Alytaus, prie Vilniaus-Alytaus plento. Mažesnė rytinė parko dalis yra Varėnos rajone, Varėnos seniūnijoje, taip pat ir Merkinės seniūnijoje. Varėna yra 22 km į šiaurės vakarus nuo Daugų.

Daugų seniūnija (bendras plotas – 14517,07 ha.) ribojasi su Alytaus rajono Pivašiūnų seniūnija šiaurėje ir Alovės seniūnija vakaruose. Taip pat – su Varėnos rajono Varėnos seniūnija rytuose ir Merkinės seniūnija pietuose.

Diskutuojama apie Daugų savivaldybės įsteigimą. Svarstomas Alytaus miesto ir rajono sujungimo variantas, įkuriant Daugų savivaldybę su 8000 gyventojų. Tačiau Daugai yra per maži būti savivaldybės centru, savivaldybė būtų per maža savo gyventojų skaičiumi, menki būtų jos finansiniai ištekliai. Daugų gyventojai pageidauja savivaldybės įsteigimo.

1.3.2. Gyvenviečių sistema

Alytaus ir Varėnos rajonų urbanizacijos lygis yra labai mažas (3 lent.). Alytaus apskritis taip pat yra palyginus mažai urbanizuota. Dėl ženklių socialinių ir ekonominių pokyčių pastebimas urbanizacijos lygio mažėjimas šalyje. Tuo tarpu Alytaus ir ypač Varėnos rajonuose urbanizacijos lygis auga. Iš esmės tai yra gyventojų koncentracijos didėjimas, nes miestuose gyventojų mažėja lėčiau nei kaimo vietovėse.

3 lentelė. Alytaus regiono urbanizacijos lygio kaita (%).

	1959	1970	1979	1989	2001	2007
Alytaus r.	5,8	6,1	9,7	13,4	10,4	10,6
Varėnos r.				32,4	34,9	35,9
Alytaus apskr.	-	-	-	-	59,0	59,0
Lietuvoje	38,6	50,2	60,7	68,0	66,9	66,8

Šaltinis: <http://db1.stat.gov.lt/statbank>.

GGI duomenys

DRP gyvenviečių tinklo susiformavimą daugiausiai lėmė žemės ūkio ir kitų verslų plėtojimo sąlygos bei istorinės sąlygos. Svarbiausia DRP gyvenvietė – Daugų miestas, laikomas Alytaus rajono gyvenviečių sistemos pcentriu, yra silpnoje Alytaus miesto įtakoje. Didokas atstumas nuo didelio miesto nėra palanki sąlyga gyvenvietės augimui. Daugai, tapo miestu 1956 m., tuo metu (1959 m.) juose gyveno 1287 gyventojai, jų skaičius sovietmečiu gana sparčiai augo. 1989 m. Dauguose jau buvo 2790 gyventojų. Tačiau vėliau gyventojų skaičius pradėjo sparčiai mažėti ir per Nepriklausomybės laikotarpį sumažėjo beveik dvigubai. Šiuo metu mieste liko 1429 gyventojai. Mažėjant gyventojų skaičiui, Daugai praranda turėtas pozicijas, tačiau išlieka reikšminga regiono gyvenvietė. Gyventojų

koncentracija didžiausioje DRP gyvenvietėje nėra didelė – tik 35,7% DRP gyventojų gyvena Daugų mieste.

Sovietmečiu susiformavo savotiškas Daugų “dipolis” – šalia miesto išaugo Daugų kaimas – didžiausias seniūnijoje. Tačiau šioje gyvenvietėje, skirtingai nei Daugų mieste, gyventojų skaičius mažėjo jau nuo 1959 m. Jei 1959 m. Daugų kaime gyveno 576 gyventojai, tai 2001 m. – 480.

Didesnės gyvenvietės už DRP ribų į vakarus yra Alovė, į šiaurę – Pivašiūnai ir Dusmenys, į pietus – Perloja ir Senoji Varėna.

Daugų seniūnijoje iš viso yra 41 kaimas (4 iš jų – be gyventojų), 23 iš jų pilnai arba dalinai patenka į DRP teritoriją. Didesni kaimai – Daugai, Doškonys, Meškučiai, Pocelonys, Rimėnai, Sala – turi daugiau kaip 100 gyventojų. Kitoje DRP teritorijoje didesnių kaip 100 gyv. gyvenviečių nėra. Varėnos seniūnijoje iš viso yra 55 kaimas, 11 iš jų pilnai arba dalinai patenka į DRP teritoriją. Didesnių kaimų šioje parko dalyje nėra (didžiausia gyvenvietė – Pakaršys – 65 gyv.). Dvi nedidelės gyvenvietės priklauso Merkinės seniūnijai (Lesagūrai ir Savulkos).

Šiuo metu planuojamoje DRP teritorijoje yra 36 kaimai (4 lent.). Dauguma iš jų (75%) yra nedideli, turintys mažiau nei 50 gyventojų (5 lent., 3 pav.). Tačiau juose sutelkti tik 582 gyventojai (28,7%). Vidutiniškai kaime gyvena 56 gyventojai, tai yra kiek daugiau nei vidutiniškai Lietuvoje – 2001 m. vidutinis kaimo gyvenvietės dydis Lietuvoje buvo 52,8 gyventojai. Tačiau DRP gyvenviečių sistemos struktūra pasižymi santykinu smulkumu – parke smulkių gyvenviečių dalis didesnė, o didesnių gyvenviečių mažesnė nei Alytaus ir Varėnos rajonuose.

4 lentelė. DRP gyventojų ir gyvenviečių skaičius.

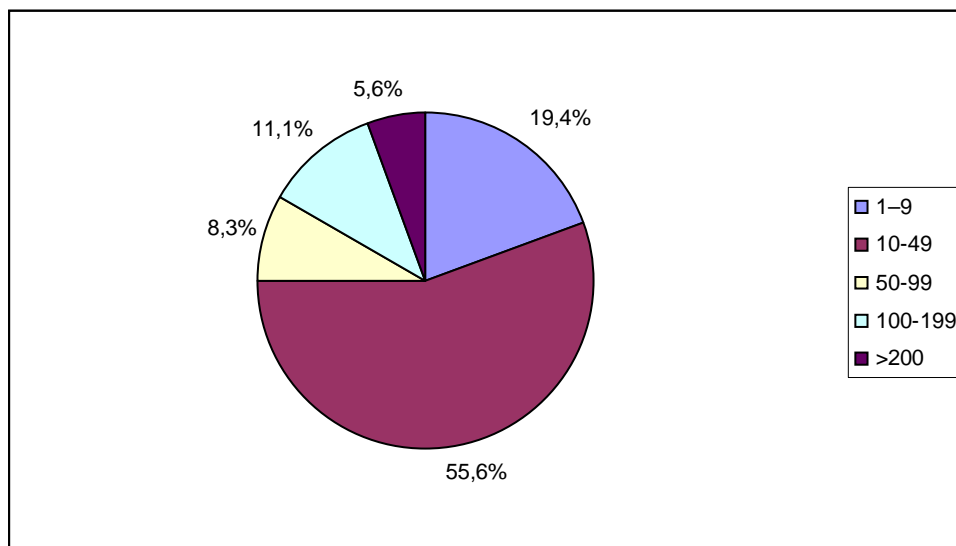
Seniūnijos	Kaimų sk.	Gyventojų sk.	Vidutinis kaimo dydis, gyv. sk.
Daugų sen.	23	1737	75,5
Varėnos sen.	11	260	23,6
Merkinės sen.	2	28	14,0
DRP	36	2025	56,3

Šaltinis: GGI duomenys

5 lentelė. Kaimų pasiskirstymas pagal dydį regione 2001 m.

	Gyventojų skaičius							Viso
	Be gyventojų	1-9	10-49	50-99	100-199	200-499	>500	
DRP	n.d.	7	20	3	4	2	-	36
Daugų sen.	4	7	17	4	6	3	-	41
Alytaus r.	25	81	183	58	51	25	6	429
Varėnos sen.	6	15	24	3	3	2	2	55
Varėnos r.	34	84	124	39	18	17	6	322

Šaltinis: Alytaus apskrities kaimo gyvenamosios vietovės ir jų gyventojai. (2003). Vilnius.

3 pav. DRP kaimų pasiskirstymas pagal gyventojų skaičių
Šaltinis: GGI duomenys

Per pastaruosius 50 metų DRP teritorijoje vyko spartus gyventojų skaičiaus mažėjimas, todėl sumažėjo ir didesnių kaimų. 1959 m. DRP teritorijoje buvo 1 kaimas, kuriame gyveno daugiau kaip 500 gyv. (Daugai), 1 kaimas – daugiau kaip 300 gyv. (Doškonys), 1 kaimas – daugiau kaip 200 gyv. (Meškučiai) ir net 13 kaimų – daugiau kaip 100 gyv. Šiuo metu DRP teritorijoje liko tik 4 kaimai, kuriuose yra daugiau kaip 100 gyv., 1 kaimas – daugiau kaip 200 gyv. (Rimėnai) ir 1 kaimas – daugiau kaip 400 gyv. (Daugai). Ypač sumažėjo daugiau kaip 100 gyventojų turėję kaimai – Arčiūnai, Karliškės, Viečiūnai, Andriūnai, Biniūnai, Pakaršys, Papiškiai, Sapiegiškė, Tik Rimėnų kaimas kiek ženkliau išaugo: 1959 m. buvo 196 gyventojai, 2001 m. – 291 gyv. Varėnos seniūnijos teritorijoje didesnių kaimų visai nebeliko, čia gyvenvietės nyko itin sparčiai.

Vidutiniškai per 50 metų gyvenvietės DRP sumažėjo dvigubai (5 lent.). Labiausiai sumenko gyvenvietės, kuriose buvo nuo 50 iki 100 gyventojų – 3,2 karto. Tik didžiausias kaimas Daugai prarado santykinai nedidelę demografinio potencialo dalį. Pažymėtina tai, kad 1959 m. itin smulkių gyvenviečių (iki 10 gyv.), kuriose dabar dar yra gyventojų, visai nebuvo.

6. lentelė. Kaimų dydžio mažėjimas RP skirtingose dydžio grupėse

Kaimo dydis, gyventojų sk. 1959 m.	Gyventojų sk. mažėjimo iki 2001 m. koeficientas
1-9	-
10-49	2,2
50-99	3,2
100-199	2,2
200-499	2,3
>500	1,2
Vidutiniškai	2,1

Šaltinis: GGI duomenys

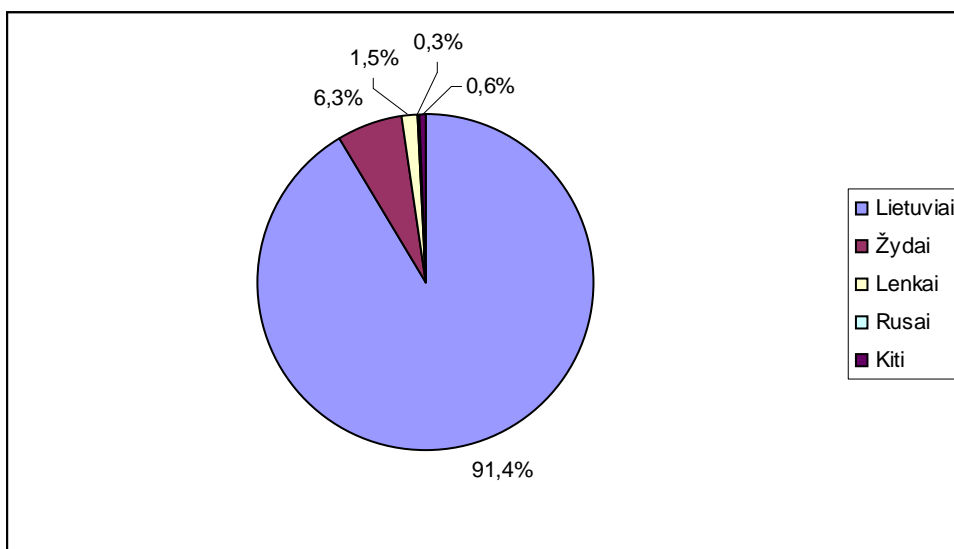
1.3.3.Svarbiausių gyvenviečių raida.

Daugų apylinkėse žmonių gyventa jau gilioje senovėje. Saloje atrasta akmens amžiaus stovyklavietė. Senoji gyvenvietė buvo Doškonyse. Manoma, kad XIII-XIV a. Saloje stovėjusi medinė lietuvių pilis. Apie tai byloja Pilaitės piliakalnio apylinkėse rastos keramikinių dirbinių liekanos. Piliakalnis išliko ir Dvarčėnuose (Obelų kalnas).

Daugai pirmą kartą paminėti 1384 m. "Kryžiuočių karo kelių aprašymuose". Čia tuo metu buvo Lietuvos valdovų įtvirtintas medžioklės dvaras. Manoma, kad jau Vytauto laikais (1393 m.) buvo pastatyta pirmoji bažnyčia, įsteigta labai didelė parapija, kuriai priklausė Alytaus, Valkininkų, Dusmenų apylinkių kaimai. 1422 m. Daugai jau buvo valsčiaus centras. 1486 m. LDK mokesčių rejestre Daugai įrašyti į miestelių sąrašą. LDK Aleksandro 1503 m. privilegijoje Daugai vadinami miestu. Tačiau per 1566 m. administracinę reformą Daugų valsčius panaikintas. 1662 m. Dauguose buvo tik 217 gyventojų (59 sodybos). XVIII a. pradžioje po karų, maro ir bado miestelyje visai neliko gyventojų. 1738 m. miestelyje jau gyveno 32 šeimos, 1742 m. suteikta turgaus privilegija. Daugai pradėjo atsigauti XVIII a. viduryje, 1777 m. paminėta parapijinė mokykla. 1792 m. Daugai gavo Magdeburgo miesto teises.

Carinės Rusijos laikais, po baudžios panaikinimo Daugai tapo valsčiaus centru Trakų ujezde. 1862 m. buvo pastatyta dabartinė mūrinė bažnyčia. XIX a. pabaigoje įsteigta pradinė mokykla. Sparčiai augo gyventojų skaičius. Jei 1833 m. Dauguose buvo tik 368 gyventojai, tai 1880 m. – 833 m. O 1897 m. – jau 1288 žmonės, iš jų 511 (40%) buvo žydų tautybės. 1905 m. Dauguose buvo 1630 gyventojų.

Tarpukaryje Daugai buvo Alytaus apskrities valsčiaus centras. 1923 m. 150 km² valsčiuje gyveno 5748 gyventojai (gyventojų tankumas 38,2 gyv./1 km²), Dauguose buvo 1153 gyventojai. Miestelyje buvo gausu parduotuvių, smulkių pramonės įmonių, įstaigų. 1929 m. įsteigta žemesnioji žemės ūkio mokykla, kuri veikė Alytuje, 1939 m. – biblioteka. Miestelyje daugiausiai gyveno lietuviai, buvo ir šiek tiek kitų tautybių gyventojų (4 pav.).

4 pav. Daugų valsčiaus gyventojų tautinė sudėtis 1923 m.

Šaltinis: Lietuvos gyventojai: 1923 m. rugsėjo 17 d. surašymo duomenys. (1926). Kaunas.

Sovietmečiu (1950-1959 m.) Daugai trumpai tapo nedidelio rajono (680 km²) centru, 1956 m. tapo miestu. Nuo 1959 m. miestas jau buvo tik apylinkės centru. Tuo metu mieste gyveno 1287 gyventojai, jų skaičius gana sparčiai augo. 1989 m. Dauguose jau buvo 2790 gyventojų. Miesto plotas siekė 190 ha. 1944-1947 m. pradinė mokykla buvo paversta progimnazija, 1947-1949 m. – gimnazija. Nuo 1949 m. Dauguose veikia vidurinė mokykla. 1980 m. įsteigta meno mokykla. 1955 m. Daugų žemės ūkio mokykla reorganizuota į technikumą (mokėsi 105 moksleiviai), kuris 1960 m. perkeltas į Daugus ir 1975 m. tapo

tarybinio ūkio technikumu. 1986-1987 m. jame mokėsi 1374 moksleiviai (165 iš jų – dieniniame skyriuje), dirbo apie 80 pedagogų. Veikė Alytaus duonos kombinato cechų, komunalinių įmonių kombinatas, buitinio aptarnavimo paviljonas, irklavimo bazė.

Atkūrus Nepriklausomybę, Daugai tapo seniūnijos centru. Miesto plotas (165,3 ha). Tai viena svarbiausių Alytaus regiono gyvenviečių, patraukli rekreacinė zona. Miestą plentai jungia su Alytumi, Varėna ir Vilniumi. Atkūrus Nepriklausomybę gyventojų skaičius mieste pradėjo sparčiai mažėti ir iki 2007 m. sumažėjo beveik dvigubai. Šiuo metu mieste liko 1429 gyventojai (5 pav.). Ženklaus gyventojų skaičiaus sumažėjimas susijęs su mokinių skaičiaus sumažėjimu žemės ūkio, vėliau technologijos ir verslo mokykloje. 1990 m. Daugų technikumą reorganizuotas į žemės ūkio mokyklą, uždaryti keli skyriai, gamybinė dalis privatizuota. Mokykloje mokėsi 328 moksleiviai ir 124 studentai, kuriuos mokė 47 pedagogai ir 6 instruktoriai. 2004 m. mokykla reorganizuota į technologijos ir verslo mokyklą. 2006-2007 m. mokykloje mokėsi 554 mokiniai ir studentai, dirbo 38 pedagogai.

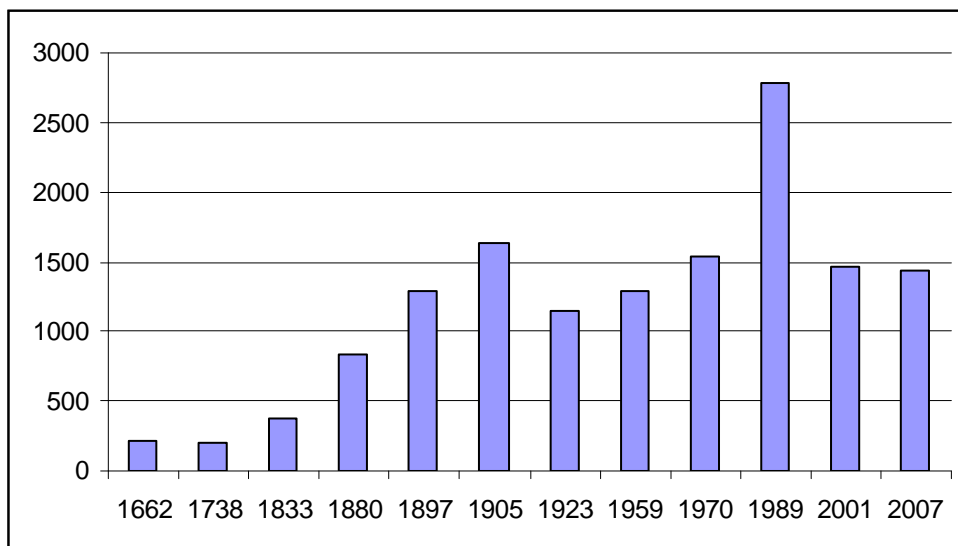
Mieste yra seniūnijos administracija, paštas, autobusų stotis, vidurinė mokykla, technologijos ir verslo mokykla, meno mokykla, kultūros namai, biblioteka, vaikų darželis, Daugų miesto bendruomenės visuomeninė organizacija "Daugų kraštas", Daugų vidurinės mokyklos kraštotyros muziejus, palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninė, vaistinė "Eurovaistinė", poliklinika, šeimos klinika "Disolis", stomatologijos klinika, policijos nuovada, priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos komanda, bažnyčia, kelios prekybos įmonės (6 maisto ir kitokių prekių parduotuvės ir kioskai, UAB "Daugų žuvis parduotuvė", statybinių medžiagų parduotuvė "Lankava"), kavinė. Komunalines paslaugas teikia SĮ "Daugų komunalininkas". Veikia ir kelios nedidelės įmonės: medienos apdirbimo ir nestandartinių baldų gamybos įmonė "Daugė", kabelinių jungčių montavimo įmonė "Eurokubas", prekybos naftos produktais įmonė "Lariteks", ritualinių laidojimo paslaugų teikimo įmonė "Kopainė", metalų laužo supirktuvė "Nerlina".

Daugų kaimas yra šiek tiek į šiaurės rytus nuo Daugų miesto. Tai didžiausias kaimas seniūnijoje, jame gyvena 480 gyventojų. 1959 m. Daugų kaime gyveno 576 gyventojai. Čia veikia 2 medienos apdirbimo įmonės, automobilių remonto įmonė, prekybos naftos produktais įmonė "Panemunės dujos".

Rimėnai yra 5 km į pietus nuo Daugų. Gyvena 291 gyventojas. Kaimas išaugo sovietmečiu, po 1959 m., gyventojų pradėjo mažėti tik po Nepriklausomybės atgavimo. Yra pradinė mokykla (Daugų vidurinės mokyklos skyrius), kuri 2007 m. Alytaus rajono savivaldybės Tarybos sprendimu uždaryta. Veikia 3 maisto prekių parduotuvės, kailinių žvėrelių auginimo įmonė "Arvola", medienos apdirbimo įmonė "Rimmeda".

Meškučiai yra 13 km į pietvakarius nuo Daugų ir 8 km nuo Rimėnų. Gyvena 134 gyventojai. 1923 m. kaime gyveno 247 gyventojai.

Doškonys yra 2 km į šiaurės rytus ir rytus nuo Daugų. Gyvena 111 gyventojų. 1923 m. kaime gyveno 294 gyventojai. Veikia miltų gamybos įmonė, medienos gaminių įmonė „Mustangas“.

5 pav. Gyventojų skaičiaus kaita Dauguose.

Salos kaimas įsikūręs Daugų ežero pusiasalyje į pietus nuo Daugų. Gyvena 115 gyventojų. Čia veikia šinšilų auginimo įmonė, UAB “Kornelita” poilsiavietė “Daugų sala”, joje šiltuoju metų laiku – kavinė-baras.

1.3.4. Gyventojai

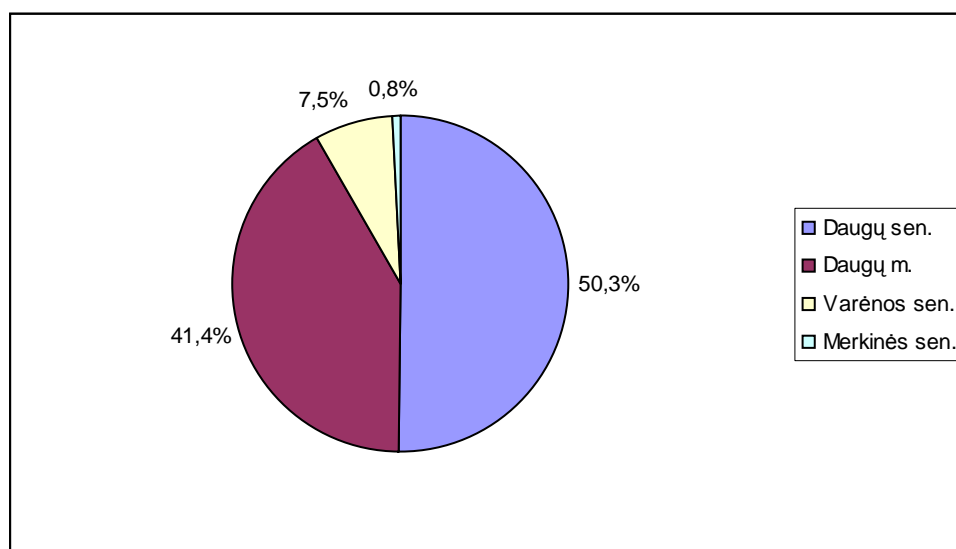
Gyventojų skaičius mažėja visoje Alytaus apskrityje, per pastarąjį dešimtmetį apskritis neteko 15,8 tūkst. gyventojų (5 lent.). Tai neigiamos natūralios kaitos ir emigracijos pasekmė. Alytaus rajone gyventojų mažėja lėčiau nei Varėnos rajone. Panašios tendencijos būdingos ir DRP teritorijai (7 lent.).

7 lentelė. Gyventojų skaičiaus kaita Alytaus regione.

	1997	1999	2001	2003	2005	2007
Alytaus r.	32 736	32 852	32 644	32 096	32 086	31 420
Varėnos r.	32 508	31 800	31 204	30 765	29 940	28 960
Alytaus apskr.	194 736	191 168	187 990	186 340	182 851	178 955

Šaltinis: <http://db1.stat.gov.lt/statbank>

Alytaus rajono Daugų seniūnijoje 2007 metų pradžioje gyveno beveik 4000 gyventojų, iš kurių 1429 (35,7%) gyveno Daugų mieste. DRP teritorijoje gyvena apie 3450 gyventojų, absoliuti dauguma iš jų – Daugų seniūnijoje (91,7%), didelė dalis (41,4%) Daugų mieste (6 pav.). Pastebimas ženklus gyventojų skaičiaus mažėjimas. Nuo 1959 m. iki 2001 m. gyventojų skaičius DRP sumažėjo 1,6 karto, kaimuose – 2,1 karto (8 lent., 6 pav.).

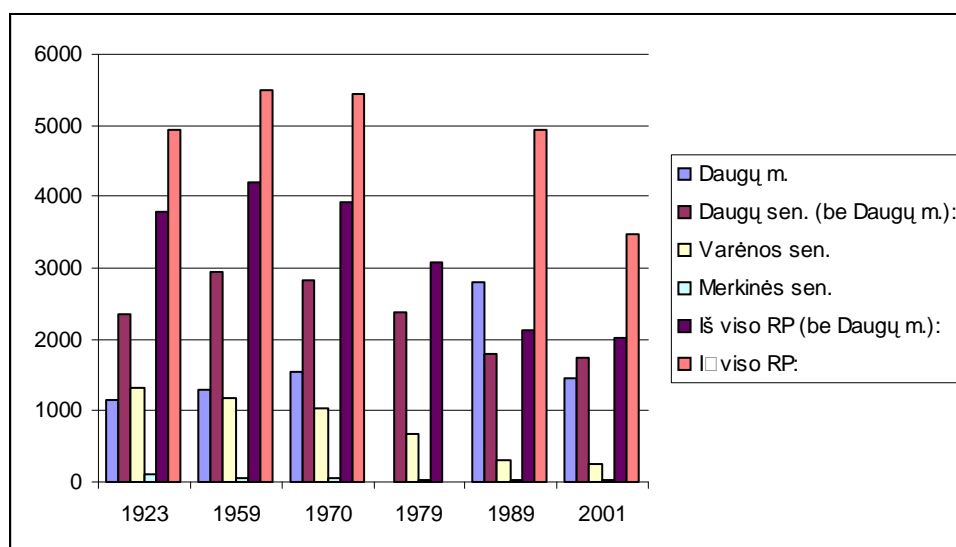
6 pav. Planuojamos DRP teritorijos gyventojų pasiskirstymas teritorijos administracijos vienetuose

8 lentelė. DRP gyventojų skaičiaus kaita 1959-2001m.

Gyvenvietės	1923	1959	1970	1979	1989	2001	Mažėjimo koeficientas 1959-2001
Alytaus r.							
Daugų m.	1153	1287	1530		2790	1458	
Arčiūnai	137	135	141	78	38	31	4,4
Atžalynas	7	17	13	13	3	6	2,8
Būda	60	48	26	15	6	9	5,3
Bukaučiškės I	214	196	160	68	46	39	2,8
Bukaučiškės II	137			82	32	31	
Daugai (dalis)	-	576	548	539	497	480	1,2
Doškonys (dalis)	294	333	305	249	160	111	3,0
Dvarčėnai	197	176	151	118	67	66	2,7
Giniškės	40	33	32	37?	15	17	1,9
Karliškės	57	186	181	117	65	53	3,5
Melnytėlė	98	59	58	29	12	17	3,5
Meškučiai (dalis)	247	229	232	192	124	134	1,7
Pagilė	101	78	48	75	45	36	2,2
Pocelonys	163	144	176	165	112	128	1,1
Pociūniškės (dalis)	22	28	19	23	18	10	2,8
Purveliai	74	48	47	21	9	9	5,3
Rakatanskai (dalis)	57	21	14	30	22	20	1,1
Rimėnai	186	196	259	236	311	291	+1,5
Rodžia	48	46	53	45	36	48	+1,0
Sala	-	159	125	100	84	115	1,4
Slavinčiškės	8	17	38	23	20	18	+1,1
Šiukščiakalnis	76	78	79	58	38	33	2,4
Viečiūnai	131	141	114	82	42	35	4,0
Iš viso (be Daugų m.):	2354	2944	2819	2395	1802	1737	1,7
Varėnos r.							
Varėnos sen.							
Andriūnai	123	133	104	64	33	22	6,1

Biniūnai (dalis)	142	156	142	79	34	26	6,0
Laičiai	95	99	82	52	30	35	2,8
Padaugė	102	83	92	61	37	29	2,9
Pakaršys	120	175	162	111	67	65	2,7
Panedingys	73	73	65	28	14	14	5,2
Papiškiai	189	143	122	100	35	25	5,7
Sapiegiškė	230	176	165	107	40	21	8,4
Slabodka (dalis)	133	28	25	19	10	9	3,1
Sokonys	15	39	33	34	10	5	7,8
Vadėnai	97	77	53	15	10	9	8,6
Iš viso:	1319	1182	1045	670	320	260	4,6
Merkinės sen.							
Lesagūrai	28	21	13	11	2	6	3,5
Savulkos	77	48	43	22	14	22	2,2
Iš viso:	105	69	56	33	16	28	2,5
Iš viso RP (be Daugų m.):	3778	4195	3920	3098	2138	2025	2,1
Iš viso RP:	4931	5482	5450		4928	3483	1,6

Šaltinis: GGI duomenys

7 pav. Gyventojų skaičiaus kaita DRP teritorijos administraciniuose vienetuose

Šaltinis: GGI duomenys

2007 m. Alytaus rajone gyventojų tankumas siekė 22,4 žmonės 1 km² (9 lent.) Daugų seniūnijoje kiek mažiau – 21,8 žmonės 1 km² (10 lent.). Varėnos rajone gyventojų tankumas buvo žymiai mažesnis – 13,1 žmonės 1 km². Taigi, RP gyventojų tankumas yra žymiai mažesnis nei vidutiniškai Alytaus apskrityje ir 2,5 karto mažesnis nei šalies vidurkis. Gyventojų skaičiaus mažėjimas regione atsiliepia ir gyventojų tankumo kaitai. Nors gyventojų tankumas ir regione, ir RP teritorijoje nėra didelis, jis ir toliau mažėja, o Varėnos rajoną jau galima priskirti prie retai apgyventų teritorijų.

9 lentelė. Gyventojų tankumo kaita Alytaus regione.

	2001	2003	2005	2007
Alytaus r.	23,3	22,9	22,9	22,4
Varėnos r.	14,1	13,9	13,5	13,1
Alytaus	34,7	34,3	33,7	33,0

apskr.				
Lietuvoje	53,4	53,0	52,5	51,8

Šaltinis: <http://db1.stat.gov.lt/statbank>

10 lentelė. Gyventojų tankumas 2007 m.

	Gyventojų sk.	Plotas, km ²	Gyventojų tankumas, gyv./ 1 km ²
Daugų m.	1429	1,7	840,6
Daugų sen.	3166	145,2	21,8
Alytaus r.	31420	1404	22,4
Varėnos r.	28960	2218	13,1
Alytaus apskr.	178955	5425	33,0
Lietuvoje			51,8

Šaltinis: <http://db1.stat.gov.lt/statbank>; GGI duomenys

Bendroji moterų skaičiaus persvara RP gyvenvietėse nėra didelė (100 vyrų tenka apie 104-106 moterų), tačiau vyrų ir moterų santykis skirtingose gyvenvietėse nevienodas. Dažniau pasitaiko, kad moterų yra daugiau nei vyrų (11 lent.). Kai kuriose mažose gyvenvietėse pasitaiko, kad vyrų yra šiek tiek daugiau.

11 lentelė. RP gyventojų sudėtis pagal lytį 2001 m.

Gyvenvietės	Vyrų	Moterų
Alytaus r. sav.		
Daugai	690	768
Daugų sen. (be Daugų m.)	1261	1307
Arčiūnai	18	13
Atžalynas	5	1
Būda	5	4
Bukaučiškės I	17	22
Bukaučiškės II	16	15
Daugai (dalis)	237	243
Doškonys (dalis)	52	59
Dvarčėnai	32	34
Giniškės	6	11
Karliškės	27	26
Melnytėlė	6	11
Meškučiai (dalis)	64	70
Pagilė	21	15
Pocelonys	64	64
Pociūniškės (dalis)	4	6
Purveliai	4	5
Rakatanskai (dalis)	10	10
Rimėnai	141	150
Rodžia	26	22
Sala	56	59
Slavinčiškės	9	9
Šiukščiakalnis	17	16
Viečiūnai	15	20
Varėnos r. sav.		

Varėnos sen.	1960	2072
Andriūnai	9	13
Biniūnai (dalis)	8	18
Laičiai	18	17
Padaugė	16	13
Pakaršys	32	33
Panedingys	5	9
Papiškiai	9	16
Sapiegiškė	11	10
Slabodka (dalis)	5	4
Sokonys	2	3
Vadėnai	4	5
Merkinės sen.		
Lesagūrai	4	2
Savulkos	11	11

Šaltinis: Alytaus apskrities kaimo gyvenamosios vietovės ir jų gyventojai. (2003). Vilnius.

Tiek DRP, tiek ir viso regiono gyventojų amžiaus struktūra yra nepalanki demografinėi reprodukcijai (12 lent., 8 pav.). 2001 m. užfiksuota, kad Daugų seniūnijoje (be Daugų m.) pensinio amžiaus gyventojai sudarė daugiau kaip trečdalį gyventojų, vaikų dalis nesiekė 20%, o darbingo amžiaus gyventojai sudarė vos 46,6%. Naujausiais seniūnijos pateiktais 2007 m. duomenimis situacija seniūnijoje (su Daugų m.) yra kiek palankesnė – didesnė darbingo amžiaus žmonių dalis, mažesnė pensinio amžiaus gyventojų dalis, tačiau ir ypač maža vaikų dalis. Kiek geresnė situacija Daugų mieste, bet tendencijos kaip ir visame RP ar Alytaus regione yra nepalankios – vaikų dalis mažėja, pensinio amžiaus gyventojų dalis auga. Gyventojų amžiaus senėjimas Daugų seniūnijoje laikomas svarbiausia problema.

12 lentelė. RP gyventojų amžiaus struktūra %

	2001 m.			2007 m.		
	0-15 m.	Darbingo amžiaus	Pensinio amžiaus	0-15 m.	Darbingo amžiaus	Pensinio amžiaus
Alytaus r.	20,6	49,1	30,3	17,1	56,2	26,7
Daugai	19,1	61,5	19,3			
Daugų sen.	19,5	46,6	33,9	12,0	60,2	27,8
Varėnos r.	20,6	51,3	28,2	17,5	56,7	25,8
Varėnos sen.	20,9	48,9	30,2			
Alytaus apskr.	21,8	55,8	22,4	17,8	61,1	21,1
Lietuvoje	21,1	58,7	20,2	17,4	63,2	19,4

Šaltinis: Alytaus apskrities kaimo gyvenamosios vietovės ir jų gyventojai. (2003). Vilnius; Daugų sen. duomenys; <http://db1.stat.gov.lt/statbank>

Alytaus r.	548	620	548	652	-	-32	7	35	6	50	1	-15
Varėnos r.	365	400	387	584	-22	-184	21	31	13	46	8	-15

Šaltinis: <http://db1.stat.gov.lt/statbank>

Pažymėtina, jog išliekant dabartinėms tendencijoms, parko demografinės situacijos pagerėjimui prielaidų nėra. Bendras gyventojų skaičius ir toliau mažės. Tai patvirtina ir lentelėje pateikti gyventojų skaičiaus mažėjimo koeficientai.

Parko gyventojų tautinė sudėtis gana vienalytė. Daugų seniūnijoje (be Daugų m.) lietuviai sudaro 97,4%, yra šiek tiek rusų, lenkų, kitų tautybių gyventojų. Dauguose lietuviai sudaro 96,2%. Varėnos sen. (su Varėna) lietuviai sudaro 92,4%, lenkai – 4,2%, yra šiek tiek rusų, baltarusių ir kitų tautybių gyventojų. Dauguma tautinių mažumų telkiasi Varėnoje.

Gyventojų išsilavinimo lygis ir Alytaus rajone, ir DRP nėra aukštas ir situacija blogėja. Per 15 metų Alytaus rajone įvyko esminis pokytis – ženkliai sumažėjo gyventojų dalis su aukštuoju ir aukštesnioju išsilavinimu, dauguma rajono ir DRP gyventojų neturi ir vidurinio išsilavinimo.

1.3.5. Socialinės institucijos

Pagrindinis DRP gyventojus aptarnaujantis centras yra Daugų miestas, jame sutelkta dauguma įvairias paslaugas gyventojams teikiančių įstaigų ir įmonių. Pagal atstumą beveik visoms DRP gyvenvietėms arčiausias centras yra Daugai. Kiti centrai, galintys pasiūlyti dar platesnį paslaugų spektrą, yra rajonų centrai Alytus ir Varėna, esantys 22 km atstumu nuo Daugų.

Daugų mieste yra seniūnijos administracija, paštas, autobusų stotis, vidurinė mokykla, technologijos ir verslo mokykla, meno mokykla, Alytaus rajono kultūros centro Daugų filialas, biblioteka, vaikų darželis, Daugų miesto bendruomenės visuomeninė organizacija "Daugų kraštas", Daugų vidurinės mokyklos kraštotyros muziejus, sporto centras (irklavimo bazė), palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninė, vaistinė "Eurovaistinė", poliklinika, šeimos klinika "Disolis", stomatologijos klinika, policijos nuovada, priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos komanda, bažnyčia, kelios prekybos įmonės (6 maisto ir kitokių prekių parduotuvės ir kioskai, UAB "Daugų žuvis parduotuvė", statybinių medžiagų parduotuvė "Lankava"), kavinė. Komunalines paslaugas teikia SĮ "Daugų komunalininkas". Veikia ir kelios nedidelės įmonės: medienos apdirbimo ir nestandartinių baldų gamybos įmonė "Daugė", kabelinių jungčių montavimo įmonė "Eurokubas", prekybos naftos produktais įmonė "Lariteks", ritualinių laidojimo paslaugų teikimo įmonė "Kopainė", metalų laužo supirktuvė "Nerlina".

Kitose DRP gyvenvietės gyventojams paslaugas teikiančių įstaigų ar įmonių yra nedaug. Daugų kaime yra 2 medienos apdirbimo įmonės, automobilių remonto įmonė, prekybos naftos produktais įmonė "Panemunės dujos". Rimėnuose pradinė mokykla (Daugų vidurinės mokyklos skyrius) 2007 m. Alytaus rajono savivaldybės Tarybos sprendimu uždaryta, veikia 3 maisto prekių parduotuvės, kailinių žvėrelių auginimo įmonė "Arvola", medienos apdirbimo įmonė "Rimmeda". Salos kaime veikia šinšilų auginimo įmonė, UAB "Kornelita" poilsiavietė "Daugų sala", joje šiltuoju metų laiku – kavinė-baras. Doškonyse yra miltų gamybos įmonė, medienos gaminių įmonė „Mustangas“.

Pastebima tendencija, kad švietimo įstaigų aprūpinimo lygis ir pajėgumai mažėja. Prastėja mokymosi sąlygos ir kokybė, mažėja mokinių skaičius, didelė dalis mokinių gyvena toliau kaip 3 km nuo mokyklos. Uždarius Rimėnų pradinę, 18 jos mokinių lanko Daugų vidurinę mokyklą, kurioje iš viso mokosi 472 mokiniai. Mokyklos uždarymas Daugų seniūnijoje laikomas rimta problema. Išlika ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos bei profesinės mokyklos poreikis. 2004 m. Daugų ŽŪ mokykla reorganizuota į technologijos ir verslo mokyklą. 2006-2007 m. mokykloje mokėsi 554 mokiniai ir studentai, dirbo 38 pedagogai. Profesiniame skyriuje galima išigyti automobilių remontininko, tarptautinių vežimų

vairuotojo, logisto ekspeditoriaus, agroserviso darbuotojo, apskaitininko kasininko, viešbučių ir turizmo paslaugų teikėjo ir kitas profesijas. Dauguma mokinių ir studentų atvykę iš Alytaus, Varėnos, Lazdijų miestų ir rajonų. Kadangi apie trečdalis DRP teritorijos gyventojų yra pensinio amžiaus, jiems yra labai svarbi gera ir pasiekama medicininė pagalba. Todėl išlieka ir palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninės bei kitų medicinos paslaugų įstaigų poreikis.

Daugų miesto biblioteka įkurta 1959 m. 2003m. joje atidarytas viešas informacijos centras "Langas į ateitį". Bibliotekoje veikia moterų klubas "Klėtėlė". Bibliotekoje sutelkti iš viso 923 vartotojai. Kultūros centre veikia keli meno mėgėjų kolektyvai: moterų vokalinis ansamblis, vaikų pop grupė "Mozaika", kaimo kapela, folkloro ansamblis, skaitovų, dramos kolektyvas, vokalinė grupė, merginų pop grupė. Daugų technologijos ir verslo mokykloje veikia sporto ir kultūros klubas "Daugis" (nuo 1995 m.). Tačiau jaunimo laisvalaikio užimtumas Daugų seniūnijoje laikomas rimta problema.

DRP teritorijoje yra tik viena Romos katalikų bažnyčia. Daugų parapija priklauso Kaišiadorių vyskupijos Alytaus dekanatui. Daugų parapijai priklauso ir koplyčia Bukaučiškėse. Kita nedidelė DRP dalis priklauso Merkinės dekanato Babriškių parapijai (koplyčią Gudžiuose aptarnauja Daugų kunigas) ir Nedzingės parapijai. Nekatalikiškų bendruomenių DRP teritorijoje nėra.

1.4. Ūkinės veiklos charakteristika

1.4.1. Nedarbas

Lyginant su 2000 m. nedarbo lygis regione, kaip ir visoje šalyje, ženkliai sumažėjo, tačiau išliko kiek didesnis nei vidutiniškai Lietuvoje (15 lent.). Alytaus darbo biržos duomenimis nuo 2007 m. pradžios Alytaus rajone užregistruoti 1099 bedarbiai, 661 įdarbinti asmenys ir 426 naujos laisvos darbo vietos. 2007 m. rugpjūtį nedarbo lygis rajone buvo 3,3%, (Lietuvoje – 2,8%) darbingo amžiaus gyventojų. **Didžiausias rajone bedarbių procentas išlieka Daugų seniūnijoje – 4,4% (Daugų sen. duomenimis – 5,8%)**. 2004 m. seniūnijoje nedarbo lygis siekė 11,8%. Palyginus su 2006 m. tuo pačiu laikotarpiu, darbo jėgos pasiūla rajone sumažėjo 12%. Aiški priklausomybė tarp išsilavinimo ir kvalifikacijos bei nedarbo lygių. Daugiau nei trečdalis (38%) įregistruotų bedarbių – nekvalifikuoti. Todėl skatintinos pastangos kelti gyventojų išsilavinimą ir kvalifikaciją. Moterys sudarė 56,7%, (nedarbo lygis 4,1%), o vyrai – 43,3% (2,6%). 9,7% sudarė jaunimas iki 25 m. amžiaus (1,3%), 16,9% – vyresni nei 50 m. Daugiausia bedarbių rajone ir Daugų seniūnijos bioprodukciniame ūkyje (žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė, žvejyba).

Alytaus rajono ir DRP gyventojams būdingas silpnas gyventojų ekonominis savarankiškumas ir aktyvumas, didelė priklausomybė nuo pensijų ir pašalpų (apie 39% gyventojų) ir kitų asmenų išlaikymo (apie 31%). Alytaus rajono gyventojai palyginus su Lietuvos vidurkiu, yra 3,2 karto labiau priklausomi nuo pajamų iš žemės ūkio veiklos. Nekvalifikuota ir neatitinkanti šiuo metu vyraujančios paklausos darbo jėga bei amžiaus struktūra nesudaro palankių prielaidų vystyti naujas, į kitas rinkas orientuotas, ekonomines veiklos rūšis.

15 lentelė. Nedarbo lygio kaita Alytaus regione

	Nedarbo lygis, %	
	2000	2006
Alytaus r.	10,6	4,2
Varėnos r.	8,8	4,0

Alytaus apskr.	11,7	4,7
Lietuvoje	10,2	3,4

Šaltinis: <http://db1.stat.gov.lt/statbank>

Dauguose Alytaus darbo birža 2004-2005 m. vykdė įdarbinimo rėmimo projektus: UAB “Eurokubas” įsteigtame elektronikos komponentų gamybos padalinyje įdarbinta 12, UAB “Kopainė” plečiant gamybą įdarbinti 4, A.Zenevičienės IĮ, kuriant viešojo maitinimo paslaugas įdarbinti 4, V. Kazakevičiaus IĮ (Kančėnai) plečiant baldų gamybą, įdarbinti 4 asmenys.

1.4.2. Ūkio subjektai

Daugai yra didžiausia DRP gyvenvietė ne tik gyventojų skaičiumi, bet ir teikiamų paslaugų įvairove. Ekonominiu požiūriu miestas yra parko centras, kurio vienas pagrindinių pajamų šaltinių yra socialinio pobūdžio (daugiausia sveikatos apsauga ir švietimas bei ugdymas), paslaugų teikimas aplinkinių teritorijų gyventojams. Tai yra iš centrinių biudžetų finansuojamos įstaigos, kas iš vienos pusės garantuoja didesnę stabilumą, bet iš kitos pusės didelį priklausymą nuo išorinių finansavimo šaltinių.

Veikiančių ūkio subjektų Alytaus r. mažėja (16 lent.).

16 lentelė. Veikiančių ūkio subjektų skaičiaus kaita Alytaus r.

	2000	2002	2004	2006
Iš viso pagal ekonomines veiklas	371	365	352	331
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė			18	19
Kasyba ir karjerų eksploatavimas; apdirbamoji gamyba			61	47
Statyba			11	14
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; transporto priemonių remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas			105	108
Viešbučiai ir restoranai			8	6
Transportas ir sandėliavimas			24	25
Finansinis				3

tarpininkavimas				
Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla			15	17

Šaltinis: <http://db1.stat.gov.lt/statbank>

Daugų seniūnijoje veikiančių įmonių yra gana daug – 44, dauguma jų sutelktos Dauguose (20) ir Daugų kaime (8). Daugiausia yra prekybos (16) ir medžio apdirbimo bei baldų gamybos įmonių (9).

Daugų m. (20): G. Baliukonio IĮ - prekyba maisto produktais, maitinimas kavinėje "Vygiris", D. Dzidzevičienės IĮ - prekyba maisto produktais, E. Kašėtos IĮ - prekyba maisto produktais, B. Vadeikienės IĮ - prekyba maisto produktais, kitos prekės, R.Kovalskienės IĮ - prekyba maisto produktais, UAB "Daugų žuvis" - mažmeninė prekyba, A.Zenevičienės IĮ - mažmeninė prekyba įvairiomis prekėmis, A.Zenevičiaus IĮ - prekyba dujų balionais, UAB "Lankava" - mažmeninė prekyba statybinėmis medžiagomis, UAB "Daugė" - nestandartinių baldų gamyba, V.Zenevičiaus IĮ - santchnikos ir kt. darbai, UAB "Eurokubas"- kabelinių jungčių montavimas, UAB "Kopainė" - karstų gamyba, ritualinių laidojimo paslaugų teikimas, A.Zavadzko IĮ - medienos pervežimai, UAB "Lariteks" - prekyba naftos produktais, UAB "Nerlina" - metalų laužo supirktuvė, R.Aleksandravičienės IĮ - pynimas iš vytelių, R.Stančaitienės IĮ - stomatologijos klinika, UAB "Disolis" - šeimos klinika, "Eurovaistinė".

Daugų k. (8): B.Ragožienės IĮ - medienos apdirbimas, UAB "Semakas" - medienos džiovinimas, apdirbimas, UAB "Kopainė" - karstų gamyba, ritualinių laidojimo paslaugų teikimas, V.Puzono IĮ - prekyba naudota ž.ū.technika, R.Stoškaus IĮ - automobilių remontas, K.Juonio IĮ - kalvystės darbai, UAB "Panemunės dujos" - prekyba naftos produktais, E. M. Remeikienės turistinė stovykla.

Kančėnai (7): A.Cibulsko IĮ - prekyba maisto produktais, L.Kamandulienės IĮ - prekyba maisto produktais, A.Jasiulionio IĮ - medienos apdirbimas, V.Kazakevičiaus IĮ - baldų gamyba, UAB "LOM BALTIC" - medienos apdirbimas, baldų gamyba, UAB "Medžio linija" - baldų gamyba, K.Šilalės IĮ - automobilių remontas, šildymo katilų gamyba.

Rimėnai (4): D.Vadeikienės IĮ - prekyba maisto produktais, kitos prekės, J.Truncės IĮ "Pomidoras" - prekyba maisto produktais, A.Volungevičiaus IĮ "Arvola" - kailinių žvėrelių auginimas, UAB "Rimmeda" - medienos apdirbimas.

Doškonys (2): UAB "Mustangas" - medienos gaminiai, A.Sankaičio IĮ - miltų gamyba

Sala (2): V.Raudonio ūkis- šinšilų auginimas, UAB "Kornelita" poilsiavietė "Daugų sala".

Skabeikiai (1): UAB "Daugų žuvis" - tvenkininė žuvininkystė

1.4.3. Žemės ūkis

Alytaus rajone vis dar jaučiamas ekonominis nuosmukis. Daugelyje ūkio šakų mažėja gamybos apimtys. Reikšmingiausiomis ūkio kryptimis rajone išlieka žemės, miškų ūkis, maisto pramonė. Rajono ūkis yra mažai diversifikuotas, iš esmės remiasi žemės ūkiu (38,9 %) ir apdirbamąja (12,9 %) pramone. Maža ekonominės bazės įvairovė mažina jos gyvybingumą. DRP intensyvi ūkinė veikla nevystoma, svarbiausia ūkio kryptis čia yra žemės ūkis (augalininkystė, gyvulininkystė).

Tradicine ir pagrindine ūkine specializacija DRP išlieka žemės ūkis. Apie jo rodiklius DRP, nesant tikslesnių duomenų, galima spręsti pagal Alytaus rajono duomenis.

Daugų seniūnijoje žemės ūkiu verčiasi 456 ūkiai. Absoliuti dauguma ūkių labai smulkūs – iki 5 ha – 94,7%. (17 lent.) Tuo tarpu Alytaus rajone tokių ūkių yra daugiau kaip trečdalis (iki 50%). Didesnių nei 20 ha ūkių yra tik 10 (2,2%), Alytaus rajone – 3,9%. Todėl

vidutinis ūkio dydis DRP yra žymiai mažesnis už vidutinį tiek rajone, tiek ir Apskirtyje bei visoje Lietuvoje. Vidutinis ūkio dydis Alytaus rajone – 7 ha (2003 m.), tai yra 1,3 karto mažesnis negu Lietuvos vidutinis ūkis. Veikiančių ŽŪ bendrovių DRP teritorijoje nėra.

17 lentelė. Ūkių pasiskirstymas pagal dydį

Alytaus r. 2003 m.		Daugų seniūnijoje, 2003 m.		Daugų seniūnijoje, 2007 m.	
ha	%	ha	%	ha	%
< 3	31,3 %	< 6	99,8	< 5	94,7
3 – 10	53,4 %	> 6	0,2	5-10	-
10 – 20	11,4 %			10-15	1,3
20 – 30	2,1 %			15-20	1,8
30 – 50	1,0 %			> 20	2,2
50 – 100	0,6 %				
> 100	0,2 %				

Šaltinis: Visuotinio 2003 m. žemės ūkio surašymo rezultatai seniūnijose. (2005). Vilnius; Daugų seniūnijos pateikti duomenys.

2005 m. bendras Alytaus rajono naudojamų žemės ūkio naudmenų plotas buvo 69,7 tūkst. ha (ariamoji žemė sudarė 51,2%, pievos ir ganyklos – 46,8%, sodai ir uogynai – 1,9%) (18-20 lent.). Daugų seniūnijoje (2007 m.) bendras žemės naudmenų plotas siekia 13,2 tūkst. ha, iš kurių 9,1 tūkst. ha (69,0%) sudaro žemės ūkio naudmenos. Didelė žemės ūkio naudmenų dalis seniūnijoje yra nenaudojama – 3,5 tūkst. ha (38,2%). Miškai Daugų seniūnijoje užima tik 1,8 tūkst. ha (13,4%). Daugų seniūnija išsiskiria dar ir tuo, kad jos teritorijoje aiškiai vyrauja pievos ir ganyklos (62,7%), o ariama žemė – tik kiek daugiau nei trečdali. Žemės naudojimo požiūriu ypatingi yra Daugai: didžiausią dalį mieste užima žemės ūkio naudmenos – 38,4%, o užstatyta teritorija tik 28,6%.

18 lentelė. Naudojamos žemės ūkio naudmenos 2005 m.

	Visos		Ariama žemė		Pievos ir ganyklos		Sodai ir uogynai	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Daugų sen.	5227	100	1886	36,1	3277	62,7	63	1,2
Varėnos sen.	5271	100	3395	64,4	1829	34,7	44	0,8
Alytaus r.	69725	100,0	35710	51,2	32631	46,8	1335	1,9
Varėnos r.	34397	100,0	21507	62,2	12448	36,2	437	1,3

Šaltinis: Lietuvos apskritys: 2005. (2006). V.

19 lentelė. Daugų seniūnijos žemės naudmenų struktūra 2007 m. (ha)

	Bendras plotas	Žemės ūkio naudmenos		Miškai	Užstatyta teritorija	Vandens	Kita žemė
		Naudojamos	Nenaudojamos				
Daugų sen.	13172,7	5620,8	3470,0	1759,7	237,2	825,3	1259,7

Šaltinis: Daugų seniūnijos pateikti duomenys.

20 lentelė. DRP veikiančių ūkių žemės naudmenų struktūra ir naudojimas 2003 m. (ha)

	Bendras plotas	Žemės ūkio naudmenos	Miškai	Užstatyta teritorija	Vandens	Kita žemė

		Naudojamos	Nenaudojamos				
Daugų sen.	7090	5227	301	1098	n.d.	73	391
Varėnos sen.	7294	5271	265	1497	n.d.	4	257

Šaltinis: Visuotinio 2003 m. žemės ūkio surašymo rezultatai seniūnijose. (2005). Vilnius

Iki 2007 m. liepos 1 d. Daugų seniūnijoje gražinta 98,8% žemės kaimo vietovėje. Tai sudaro 10290,8 ha. 57,5 ha žemės yra išsinuomoję fiziniai asmenys. Laisvos žemės liko Pocelonių kadastrinėje vietovėje – 712 ha, Rimėnų kadastrinėje vietovėje – 9369 ha (čia tikriausiai nurodytas klaidingas skaičius, galėtų būti 936,9 ha).

Žemės ūkio naudmenų našumo balas Daugų seniūnijoje nėra aukštas. Pocelonių kadastrinėje vietovėje jis siekia 32,6 balo, Rimėnų kadastrinėje vietovėje – 31,8, kiek didesnis žemės našumas Kančėnų kadastrinėje vietovėje – 35,4 balo. DRP teritorija patenka į mažai palankių ūkininkauti vietovių zoną. Tai yra nepalankus veiksnys itin pelningai žemės ūkio veiklai.

Alytaus rajono pasėlių struktūra yra panaši į apskrities (21 lent.), tačiau skiriasi nuo šalies struktūros: 2,4 karto mažiau auginama cukrinių runkelių, 2,2 karto – rapsų, 1,8 karto daugiau bulvių (Daugų sen. – 4,4 karto daugiau), 1,7 karto – daržovių pasėlių. Daugiausiai rajone auginama grūdinių kultūrų, kurių dalis yra kiek mažesnė nei Lietuvoje ir Alytaus apskrityje.

21 lentelė. Pasėlių plotų sudėtis 2005 m.

	Grūdiniai		Cukriniai runkeliai		Bulvės		Daržovės		Rapsai	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Daugų sen.	1050	59,9	-	-	322	18,4	62	3,5	-	-
Alytaus r.	17760	55,0	148	0,5	2439	7,6	630	2,0	945	2,9
Varėnos r.	13724	68,9	-	-	1664	8,4	242	1,2	48	0,2
Alytaus apskr.	45200	59,4	159	0,2	6384	8,4	1211	1,6	1109	1,4
Lietuvoje		56,7		1,2		4,2		1,2		6,3

Šaltinis: Lietuvos apskritys. 2005. (2006). V.

Nedidelis žemės našumo balas, mažėjantis esamų drenažo sistemų efektyvumas ir kiti veiksniai lemia mažesnę pagrindinių žemės ūkio kultūrų derlingumą ir bendrąjį žemės ūkio produktyvumą – beveik visur atsiliekiama nuo šalies vidurkio.

Alytaus rajone grūdinių kultūrų derlingumas yra kiek didesnis nei vidutiniškai apskrityje, daugiau kaip 2 kartus lenkia Varėnos rajono vidurkį, tačiau, atsiliekiama nuo šalies vidurkio (22 lent.). Panaši ir daržovių derlingumo situacija, o bulvių derlingumas Alytaus rajone yra net 1,4 mažesnis nei šalies vidurkis.

22 lentelė. Pagrindinių žemės ūkio kultūrų derlingumas 2005 m (100kg iš ha)

	Grūdiniai	Bulvės	Daržovės
Alytaus r.	24,3	88,2	142,5
Varėnos r.	11,9	77,1	102,3
Alytaus apskr.	19,8	92,6	131,1
Lietuvoje	28,9	121,0	161,1

Šaltinis: Lietuvos apskritys. 2005. (2006). V.

Žemės ūkio inovacijos DRP iš esmės neplinta. Daugų seniūnijoje, Mielūnų kaime, 15 ha plote, ūkininkė D. Kvedaraitė 2006 m. pirmoji Alytaus rajone pradėjo auginti šaltalankius. Planuojama ūkį išplėsti iki 35 ha, nes šaltalankiams auginti tinka prastesnės smėlėtos, žvyringos dirvos. Produkcija bus išvežama į užsienį, todėl tai bene vienintelis pramoninis labai specializuotas ekologinis ūkis Daugų seniūnijoje. Iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų ūkininkė gavo 240 tūkst. litų finansinę paramą, už kurią įsigijo žemės ūkio technikos. Tačiau ūkio plėtrai yra ir trukdžių. Žemę ūkininkė pirkė iš valstybės, nes vietiniai gyventojai net ir už apleistą žemę prašo pernelyg didelių kainų.

Bendras gyvulininkystės produktyvumas Alytaus rajone yra didesnis nei apskrityje, tačiau atsilieka nuo šalies vidurkio (23-24 lent.). Galvijų auginama tiek pat, kiek ir vidutiniškai šalyje, ir kiek daugiau, nei apskrityje. Ženkliai daugiau nei vidutiniškai apskrityje ar šalyje primelžiama pieno. Tai rodo, kad pagrindinė gyvulininkystės specializacija yra pieninė galvijininkystė.

23 lentelė. Gyvulių skaičius ūkiuose 2006 m. (100 ha naudojamų žemės ūkio naudmenų)

	Galvijai	Kiaulės	Avys ir ožkos	Arkliai
Alytaus r.	28	62	1,2	4,1
Varėnos r.	25	73	1,1	5,6
Alytaus apskr.	26	69	1,9	4,5
Lietuvoje	28	58	1,8	2,2

Šaltinis: Lietuvos apskritys. 2005. (2006). V.

24 lentelė. Gyvulininkystės produkcija 2005 m. (100 ha naudojamų žemės ūkio naudmenų, 100 kg)

	Gyvulininkystės produkcija perskaičiuota pienu	Paskersta gyvulių paukščių	ir	Primelžta pieno	Vidutiniškai iš karvės primelžta pieno, kg
Alytaus r.	1203	87		748	5667
Varėnos r.	1061	82		631	4243
Alytaus apskr.	1135	84		672	4645
Lietuvoje	1287	114		656	5255

Šaltinis: Lietuvos apskritys. 2005. (2006). V.

Rimėnų kaime A. Volungevičiaus II "Arvola" verčiasi kailinių žvėrelių auginimu, o Salos kaime V. Raudonio ūkis užsiima šinšilų auginimu.

1.4.4. Miškų ūkis

DRP teritorija, kaip ir visas Alytaus rajonas, nėra miškinga (25 lent.). Miškai Daugų seniūnijoje užima tik 1,8 tūkst. ha arba 13,4% žemės naudmenų. Į vakarus nuo Daugų, Kalesninkų link, plyti Daugų, Varčios, Gedimino, Kemsynės miškai. Tačiau iš esmės tik valstybinės reikšmės Daugų miškas patenka į DRP teritoriją. Paminėtinas neeksploatuojamas Daugų miško durpynas, esantis Daugų miške, 100 ha ploto, 3 m. gylio. Daugų seniūnijos prižiūrimi valstybiniai miškai užima tik 6,1 ha ploto. Visi medynai ribojasi su Didžiulio ežeru ir yra priskirti antrai miškų grupei – rekreaciniams miškams, yra gausiai lankomi žmonių.

25 lentelė. Miškingumas ir medynų produktyvumas 2005 m.

	Miškingumas, %	Medienos ištekliai, tūkst. m ³	Medynų produktyvumas, m ³ /ha
Alytaus r.	24,7	71,6	214
Varėnos r.	69,1	301,5	204
Alytaus apskr.	49,1	533,4	208
Lietuvoje	32,5	4011,1	199

Šaltinis: Lietuvos apskritys. 2005. (2006). V.

Dauguma miškų DRP privatūs, ūkinės paskirties (26-27 lent.). DRP miškuose ūkininkauja Alytaus miškų urėdijos Dušnionių girininkija. Po reorganizacijos prie jos prijungta Daugų girininkija – Varčios, Daugų, Gedimino miškai. Čia vyrauja eglynai (61%) ir juodalksnynai (11%), gausu elnių, šernų. Nedidelė dalis miškų (Vėžionių miško dalis) DRP rytuose priklauso Valkininkų miškų urėdijos Vėžionių girininkijai.

26 lentelė. Miškai pagal nuosavybės formas buvusioje Daugų girininkijoje

Iš viso		Valstybinės reikšmės		Privatūs	
ha	%	ha	%	ha	%
4951	100	1423	28,7	3528	71,3

Šaltinis: Dušnionių girininkijos duomenys

27 lentelė. Miškų ūkinis režimas buvusioje Daugų girininkijoje

Specialios paskirties (II gr.)		Apsauginiai (III gr.)		Ūkiniai (IV gr.)	
ha	%	ha	%	ha	%
96	6,9	9	0,7	1284	92,4

Šaltinis: Dušnionių girininkijos duomenys

1.4.5. Žuvininkystė

Daugų seniūnijoje yra 12 ežerų, tarp jų giliausias ir didžiausias – 42,5 m. gylio – Didžiulio (Daugų) ežeras (1099 ha.). Ežeruose dažnai žvejoja žvejai mėgėjai, sugaunama lydekų, karšių, stintų. RP ežerai labiausiai tinkami rekreacinei funkcijai, mėgėjiškai žūklei, verslinė žuvininkystė juose neplėtotina. Versline (tvenkinine) žuvininkyste Daugų seniūnijoje užsiima UAB "Daugų žuvis", registruota Skabeikių kaime, turinti ir mažmeninės prekybos parduotuvę Dauguose. Įmonė Skabeikių tvenkiniuose (700 ha) ir nuomajamuose ežeruose auginą karpis. Įmonėje dirba apie 25 darbuotojai, per metus realizuojama apie 100 t gyvų karpų. Apskritis bendrajame plane numatyta skatinti žuvininkystės plėtrą.

1.4.6. Pramonė

Pramonės produkcijos apimtys Alytaus rajone yra mažos (28 lent.), rajono dalis šalies pramonėje sudaro tik apie 0,3%. Žemės ūkio apdirbamosios pramonės produkcijos apimtys Alytaus rajone vis dar mažėja. Daugų seniūnijoje, Doškonyse veikia tik A. Sankaičio IĮ užsiimanti miltų gamyba.

28 lentelė. Svarbiausi pramonės gaminiai Alytaus rajone.

Produkcijos rūšis	2000	2005
Mėsa ir mėsos subproduktai, tūkst. t	0,5	0,3
Miltai, tūkst. t	3,7	0,7
Porolonas, tūkst. t	5,8	8,5
Keraminės plytos ir blokai, tūkst. m ³	6,9 (2001)	10,1

Šaltinis: Lietuvos apskritys. 2005. (2006). V.

Alytaus rajone atsigauna statybų sektorius, auga bendra statybos įmonių atliktų darbų apimtis. Ypač didėja gyvenamojo būsto statyba, lyginant su 2000 m. ji išaugo daugiau kaip 2 kartus. Apie statybinių medžiagų poreikį Daugų seniūnijoje rodo Dauguose veikianči UAB "Lankava" statybinių medžiagų parduotuvė. Prie DRP ribos, į vakarus nuo Rimėnų veikia Bogušiškių žvyro karjerai (bendras plotas 237,5 ha), juos numatoma eksploatuoti ir ateityje. Daugų seniūnijoje veikia net 9 medžio apdirbimo bei baldų gamybos įmonės.

Mažmeninės prekybos įmonių skaičius tiek Alytaus rajone, tiek Daugų seniūnijoje per pastaruosius 10 metų išaugo (29 lent.). Tačiau, kaip ir visoje Lietuvoje yra sudėtinga aprūpinti prekėmis ir užtikrinti paslaugas atokių kaimų gyventojams. 1000 gyventojų Alytaus rajone tenka 3,9 parduotuvės, Daugų seniūnijoje – 4,0, tuo tarpu Lietuvoje vidutiniškai – 4,6. Tačiau apyvarta vienam gyventojui Alytaus rajone skiriasi nuo Lietuvos vidurkio net 5,1 karto. Daugiausia prekybos įmonių sutelkta Dauguose – 12 iš 16, parduotuvėse prekiaujama daugiausia maisto produktais.

29 lentelė. Prekyba ir maitinimas 2005 m.

	Mažmeninė prekyba				Maitinimo įmonės			
	Apyvarta (be PVM), Lt		Parduotuvės		Apyvarta (be PVM), Lt		Maitinimo vienetai	
	mln.	1 gyv.	sk.	1000 gyv.	mln.	1 gyv.	sk.	1000 gyv.
Alytaus r.	26,9	843	124	3,9	0,8	39	7	0,2
Varėnos r.	67,6	2275	121	4,1	1,2	24	9	0,3
Alytaus apskr.	574,3	3159	781	4,3	16,1	89	87	0,5
Lietuvoje		4295		4,6		222		0,8

Šaltinis: Lietuvos apskritys. 2005. (2006). V.

Taip pat Daugų seniūnijoje paslaugas teikia ritualinių laidojimo paslaugų įmonė, degalinė, kavinė, santchnikos ir kt. darbų įmonė, stomatologijos klinika, šeimos klinika, vaistinė (Dauguose), automobilių remonto įmonė, degalinė (Daugų k.), automobilių remonto įmonė (Kančėnuose), poilsio paslaugas poilsiavietė "Daugų sala" (Saloje), 2 barai (Rimėnuose).

1.4.7. Keliai ir transportas

Automobilių kelių tinklas yra vienintelė transporto infrastruktūra parko teritorijoje, užtikrinanti prekių ir žmonių judėjimą parke bei jo ryšius su kitomis gyvenvietėmis, teritorijos naudojimą. Kelių ilgis ir tankumas pastaraisiais metais didėja, tai sietina su ES paramos atsiradimu. Bendrai kelių tinklo tankis nėra didelis, ypač tai pasakytina apie kelius su kieta danga (30 lent.).

30 lentelė. Vietinės reikšmės keliai 2005 m.

	Keliai, km		
	Iš viso	Su danga	Su pagerinta

			danga
Alytaus r.	1022	1019	113
Varėnos r.	1003	738	104
Alytaus apskr.	3431	2955	461
Lietuvoje			

Šaltinis: Lietuvos apskritys. 2005. (2006). V.

2007-2013 m. Alytaus rajono savivaldybė numato modernizuoti kelią Nr. 128 Valkininkų g.st.-Daugai-Alytus. Tai svarbiausias, tranzitinis DRP kelias, užtikrinantis parko susisiekimą su rajono centru ir Vilniumi. Dauguma DRP kelių nėra itin geros kokybės, apsunkena teritorijos panaudojimą ūkiniams ar rekreaciniams tikslams.

Nėra itin geros sąlygos DRP gyventojams naudotis visuomeniniu transportu. Nors transporto priemonių, ypač individualių, skaičius auga, tačiau, autobusų maršrutų skaičius ir keleivių skaičius mažėja (31-32 lent.).

31 lentelė. Transporto priemonių skaičius 2005 m.

	Motociklai	Lengvieji automobiliai			Autobusai	Krovininiai automobiliai	Spec. automobiliai
		Bendras sk.	Individualūs	1000 gyv.			
Alytaus r.	383	12022	11729	369	74	999	42
Varėnos r.	380	11384	10932	371	86	936	72
Alytaus apskr.	1840	75015	71878	398	792	6333	478
Lietuvoje				395			

Šaltinis: Lietuvos apskritys. 2005. (2006). V.

32 lentelė. Keleivių vežimas autobusais

	Vežta keleivių, mln.		Apyvarta, mln. keleivio km		Maršrutų skaičius		Kelionių skaičius vidutiniškai 1 gyv.	
	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005
Alytaus r.	-	-	-	-	-	-	-	-
Varėnos r.	0,5	0,4	7,8	11,0	24	16	15,9	13,4
Alytaus apskr.	4,4	3,0	61,1	58,7	119	95	23,3	16,6
Lietuvoje							61,0	63,7

Šaltinis: Lietuvos apskritys. 2005. (2006). V.

1.4.8. Nekilnojamojo turto kainos

Butų kainos (2005 m.) Alytaus rajono vietovėse yra 3-5 kartus, namų – 1,5-3 kartus vidutiniškai mažesnės negu Alytaus mieste. Palyginimui su Vilniumi šios kainos yra 10-14 kartų mažesnės. Toks kainų skirtumas yra pagrindinis veiksnys, stabdantis laisvą darbo jėgos ir vidutinio, vyresnio amžiaus gyventojų šeimų migraciją į kitas Lietuvos vietas, ypač į miestus. Ypač brangus nekilnojamojo turto turtas ežerų pakrantėse, kurios jau daugiausia yra užtvėrtos įvairiais nelegaliais užtvėrtais su užrašais “Privati valda” ir eiliniam poilsiautojui

neprieinamos. Čia nekilnojamąjį turtą yra įsigiję daugiausiai ne Daugų seniūnijos gyventojai. Tai rodo šios teritorijos didelį patrauklumą.

2. DAUGŲ REGIONINIO PARKO TAIKOMOJI ANALIZĖ

2.1. Abiotinės gamtos vertybės

Geologinės-geomorfologinės vertybės

Didžiausia Daugų regioninio parko geologinė-geomorfologinė vertybė yra jo paviršiaus įvairumas ir sudėtingumas (33 – 35 lentelės) . Būtent sudėtingas ir raiškus reljefas su kalvynais bei ežeringais duburiais lemia estetinę parko kraštovaizdžio vertę.

33 lentelė. **Daugų regioninio parko geologinės-geomorfologinės vertybės.**

Nr.	Objektas	Geografinė padėtis ir apsauga	Apibūdinimas
Moreniniai masyvai			
1.	Supiltinis moreninis masyvas Daugų miške	Tai 8 stambių apvalių kalvų grupė Daugų miško rytinėje dalyje, piečiau Daugų-Alytaus kelio, į šiaurę nuo Aukrakščio ežero.	Ypatingos raiškos ir sąskaidos supiltinis moreninis reljefas, pasižymintis formų įvairumu. Vyrauja apvalainos kalvos, bet yra ir kalvaragių, tarpukalvės užpelkėjusios.
2.	Suklotinis Neveiglo masyvas	Vakariniame Neveiglo ežero krante sąlyginiame trikampyje tarp Melnytėlės gyvenvietės šiaurėje Būdos vakaruose ir Slavinčiškių gyvenvietės pietuose.	Pagrindinę išskirto objekto dalį sudaro 2 aukštos plokščios kalvos, išsidėsčiusios meridianine kryptimi. Vyraujantys aukščiai apie 170,0 m NN. Rytiniai kalvų šlaitai remiasi į Neveiglo ežerą, o vakaruose pamažu pereina į Mainios Gilio ežerų apylinkių kalvas.
3.	Suklotinis Pagilės – Atžalyno masyvas	Masyvas išsidėstęs aplink Gilio ir Mainios ežerus, šiaurės vakariniame parko pakraštyje.	Masyvą sudaro 3 kalvos, išsidėsčiusios trikampyje tarp Mainios ir Gilio ežerų. Ypatingos estetiškos vertės masyvas, vertingas ir geomorfologiniu požiūriu kaip pakraštinių moreninių darinių kompleksas.
4.	Suklotinis Žvirgždėnų masyvas	Šiaurės rytinėje parko dalyje tarp Daugų – Žvirgždėnų ir Daugų – Melnytėlės kelių.	Masyvą sudaro 3 aukštos (apie 160 m NN) suklotinės kalvos, kurios šiaurėje pereina į stambesnes morenines Žvirgždėnų – Kančėnų ruožo kalvas
5.	Suklotinis Savulų masyvas	Pietvakarinėje parko dalyje,	3 aukšti gūbriai – Pomeranijos stadijos moreniniai kraštiniai

		atkarpoje tarp Savulkių ir Lesagūrų miestelių.	dariniai. Vieni iš nedaugelio Pomeranijos stadijos darinių, patenkančių į parko teritoriją.
Ozai			
1.	Bukaučiškių	Bukaučiškių ozas pavadintas gyvenvietės, greta kurios yra vardu, pietinė Daugų ežero pakrantės dalis.	Ilgas palei ežero pakrantę nusitęsęs gūbrys. Ant jo yra architektūrinis paminklas – Mirono koplytėlė ir senos, bet veikiančios kapinaitės.
2.	Laičių	Gūbrys yra į vakarus nuo Laičių kaimo ir Ilgelio ežero	Statmenas ledyno kraštui darinys, įsiterpęs proksimalinėje Pomeranijos stadijos darinių srityje, ypač statūs šlaitai rytinėje pusėje, apaugęs mišku.
Kalvaragiai			
1.	Aukrakščio	Atragis yra Daugų miško moreniniame masyve.	Įspūdinga dviragė mišku apaugusi reljefo forma. Dėl miško vietovėje nėra labai išraiški.
Viršukalnės			
1.	Daugų salos	Daugų salos pusiasalyje šiauriau kelio į privačią stovyklavietę.	4 pailgos formos (apie 135-140 m NN) aukščio kalvos, išsidėsčiusios lygiagrečiai šiaurinės Didžiulio rinos.
Salos			
1.	Daugų (2)	Daugų ežere išsidėsčiusios salos.	Vertingi ežero akvatorijos objektai su savita fauna ir flora (mažai tyrinėti).
2.	Suingio	Vienintelė Suvingio ežero sala	Saloje yra vertingų kultūrinių radinių.
Pusiasaliai			
1.	Papiškių	Daugų ir Savisto tarpuežeryje.	Mišku apaugęs pusiasalis, susausuma jungiasi menka sąsmauka.
2.	Daugų salos	Čia įsikūręs Daugų miestelis	Reikšmingiausia ir centrinė parko vieta, gausybė kultūrinių, archeologinių, kitokių paminklų.
3.	Paulios ragas	Daugų ežero apendiksas tarp Dėliuko ežero ir Rimėnų kaimo.	Vienos iš Daugų ežerą sudarančių rinių „koja“, gražus siauras užtekis.

34 lentelė. Daugų regioninio parko geomorfologinės-hidrografinės vertybės.

Nr.	Objektas	Geografinė padėtis ir apsauga	Apibūdinimas
Dubakloniai			
1.	Padaugėlaičio	-	Viena iš Daugų Nuostabus kalvoto

	Neveiglo	ežerą sudarančių rinų, nusitęsiančių į šiaurę per Padaugėlaičio, Gilūšio ir kitus ežerus.	kraštovaizdžio, ežerų ir pelkių kompleksinis darinys. Pagrindiniai kompleksą sudarantys elementai yra Neveiglo, Noso ir kt. ežerai, suklotinių kalvų įvairovė.
2.	Lynelio – Velniškio – Ilgelio (fragmentas)	Lynelis yra į šiaurės rytus nuo Daugų ežero, šalia kelio Alytus – Valkininkai. Rina nusitęsia į pietryčius.	Be Lynelio ežero apima mažus Kanapinio ir Samaninio ežeriukus, kurie priklauso tai pačiai drenuotai rinai. Visi ežerai yra miške.
3.	Slabodkos	Dubaklonis yra Tolkūnų – Padaugės kelio 5 km. Aplink išsidėstę dirbami laukai.	Vienas iš nedaugelio sausų dubaklonių pavyzdžių. Dugne užpelkėjęs, tačiau stačiais lygiagrečiais šlaitais, pailgos išštos formos, ypač gerai atrodo iš viršaus.
Ežeringų duburių – kalvų kompleksai			
1.	Mainios – Gilio	Ežeriukai šiaurės vakarinėje parko dalyje, į pietus nuo Rodžios gyvenvietės.	Kartu su Atžalyno, Rodžios ir Pagilės kalvomis sudaro vertingą estetiškai ir geografiškai kraštovaizdžio kompleksą.
2.	Aukrakščio	Aukrakščio ežeras yra įsiterpęs tarp Daugų miško šiaurėje ir Suvingio ežero pietryčiuose	Kartu su supiltiniu moreniniu masyvu Daugų miške sudaro labai įvairiapusišką kraštovaizdžio kompleksą.
Pelkingų duburių kompleksai			
1.	Dėliuko ežero	Kartu su pelke yra piečiau Nedzingio ežero.	Ilgelis ir jo I terasoje plytinti pelkė – Varėnos savivaldybės draustinis.
2.	Valdakio ežero	Yra Vėžionių miško vakariniame pakraštyje, tarp Doškonių ir Andriūnų gyvenvietės.	Pelkė raistas išsidėstęs aplink Valdakio ežeriuką. Sausu metų laiku – mėlyningas raistas.
Ežeringų duburių kompleksai			
1.	Didžiulio ežero	Apima Didžiulio ežerą su jo pusiasaliais ir salomis.	Nacionalinės svarbos objektas vertingas visais aspektais.

Hidrologinės -hidrografinės vertybės

Pagrindinis Daugų RP steigimo tikslas – unikalaus Daugų ežeryno gamtinio – kultūrinio kraštovaizdžio, vaizdingų Noso – Neveiglo ežeringo kraštovaizdžio apsauga. Be to, parke gausu pažintinių požiūriu vertingų hidrologinių ir hidrografinių objektų.

35 lentelė. Daugų regioninio parko hidrologinės-hidrografinės vertybės.

Nr.	Objektas	Geografinė padėtis ir apsauga	Apibūdinimas
Ežerai			
1.	Daugų (Didžiulio)	Svarbiausias kuriamo parko akcentas, vidurinėje parko dalyje.	Unikalios formos 4 susikertančių rinų suformuotas duburys – valstybinės reikšmės objektas.
2.	Suvingis	Suvingio ežeras plyti tarp Daugų miško, Aukrakščio ir Daugų ežerų.	Natūraliais krantais paprastos formos ežeras su sala, kurioje yra išlikusi senovės gyvenvietė. Ežeras – svarbi moreninio kraštovaizdžio komponentė.
3.	Aukrakštis	Aukrakščio ežeras yra įsiterpęs tarp Daugų miško šiaurėje ir Suvingio ežero pietryčiuose	Dėl aplink plytinčių aukštų kalvų Aukrakščio ežeras atrodo stačiais krantais. Tai vienas iš gražiausių parko ežerų, išsidėsčiusių moreniniame kalvyne.
4.	Neveiglas	Neveiglo ežeras yra vidurinėje svarbaus to paties pavadinimo dubaklonio dalyje, tarp Noso ir Gilūšio ežerų.	Rininis Neveiglo ežeras vienas iš tipingų rininių ežerų – aukštais vingiuotais krantais, pailgos formos. Dauguma pakrančių privatizuotos, todėl priėjimas problematiškas.
5.	Nosas	Šiauriausias parko ežeras užbaigia rininę Daugų – Noso grandinę	Natūraliomis pelkutėmis apsuptas rininis ežeras.
6.	Nedzingis	Antras pagal didumą DRP ežeras yra pietinėje dalyje, tarp Nedzingės, Purvelių ir Pakaršio gyvenviečių.	Apvalus ledo lusto suformuotas duburys ir apipelkėję atabradai. Aplink Nedzingį – tikras paukščių rojus. Ežero vertė nukentėjusi dėl sovietiniais laikais vykdytos melioracijos.
7.	Mainia ir Gilis	Ežeriukai šiaurės vakarinėje parko dalyje, į pietus nuo Rodžios gyvenvietės.	Kartu su Atžalyno, Rodžios ir Pagilės kalvomis sudaro vertingą estetiškai ir geografiškai kraštovaizdžio kompleksą.
8.	Dėliukas	Ežeras yra pietvakarinėje Daugų apyežerio dalyje tarp Rimėnų	Buvęs T.Ivanausko paukščių stebėjimo poligonas. Šiuo metu ežero krantai apipelkėję ir priaugęs antrarūšis miškas.

		ir Bukaučiškių gyvenviečių.	
9.	Ilgelis	Yra į pietus nuo Nedzingio ežero.	Ilgelis ir jo I terasoje plytinti pelkė – Varėnos savivaldybės draustinis.
10.	Lynelis	Lynelis yra į šiaurės rytus nuo Daugų ežero, šalia kelio Alytus – Valkininkai.	Tarp miškų išsidėstęs ežeriukas – ilgos Lynelio–Velniškio rinos pirmasis, didžiausias ežeras, antras tipiškas rininis ežeras (po Neveiglo) parko teritorijoje.
11.	Liubiečius	Pietrytinėje planuojamo parko dalyje, į rytus nuo Pakaršio miško, ir į šiaurės vakarus nuo Biniūnų gyvenvietės	Gražus agrariniame kraštovaizdyje išsidėstęs ežeriukas, užimantis plataus ežerinio slėnio apatinę dalį.
12.			
Pelkės			
1.	Andriūnų	Yra Vėžionių miško vakariniame pakraštyje, tarp Doškonių ir Andriūnų gyvenvietės.	Pelkė raistas išsidėstęs aplink Valdakio ežeriuką. Sausu metų laiku – mėlyningas raistas.
2.	Melnytėlės	Noso ežero pietvakarinėje pakrantėje, prie Melnytėlės santakos.	Natūrali pelkė, apaugusi beržais ir pelkine augalija. Piečiau pereina į Noso–Neveiglo dubaklonį.
Upės			
1.	Neveigla	Tarp Neveiglo ir Gilūšio ežerų.	Vienintelė natūrali (nemelioruota) parko upė. Prie Neveiglo ežero neveikiantis šliuzas.

2.2. Biotinės gamtos vertybės

2.2.1. Botaninės vertybės

A. Augalų rūšys ir bendrijos, įrašytos į Lietuvos Raudonąją knygą

Daugų regioninio parko teritorijoje rasta 17 Lietuvos Raudonosios knygos augalų rūšių ir 1 saugoma augalų bendrija.

36 lentelė. Saugomos augalų rūšys.

Nr.	Lietuviškas pavadinimas	Lotyniškas pavadinimas	Radimvietės	Augimo sąlygos	Pastabos
0 (Ex) kategorija					
1	Širdžialapė kaldežija	<i>Caldesia parnassifolia</i>	Didžiulio ežero Banduragio įlanka	Plūdurlapių augalų juostoje	Rasta 1954 m. Po to neaptikta
2 (V) kategorija					
2	Patvankinis pataisiukas	<i>Lycopodiella inundata</i>	Daugų miške	Drėgname eglyne	Rasta 1959 m. Pavieniui
3	Smiltyninis gvazdikas	<i>Diantchus arenarius</i>	Suvingio ežero pakrantėje	Sausame pušyne	Gana gausiai, nedideliais ploteliais
4	Vėjalandė šilagėlė	<i>Pulsatilla patens</i>	Suvingio ežero pakrantėje	Sausame pušyne	Pavieniui
5	Siauralapė smiltė	<i>Arenaria saxatilis</i>	Suvingio ežero pakrantėje	Sausame pušyne	Pavieniui
6	Žalsvoji naktižiedė	<i>Silene chloranta</i>	Didžiulio ežero šlaituose	Atvirame sausame šlaite	Pavieniui
7	Melsvasis gencijonas	<i>Gentiana cruciata</i>	Didžiulio ežero pakrantėje ties Bukaučiškėmis	Sausi šlaitai	Pavieniai individai
8	Mėlynasis palemonas	<i>Polemonium caeruleum</i>	Aukraščio ežero pakrantė	Drėgnos pakrūmės	Auga keli individai
9	Paprastoji raugė	<i>Agrostema githago</i>	Pakaršio, Rimėno, Rodžios kaimai	Pasėliuose	Neįtikėtina gausiai
10	Tamsialapis skiautalūpis	<i>Epipactis atrorubens</i>	Suvingio ežero pakrantė	Sausame pušyne	Pavieniai individai
11	Aukštoji gegūnė	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Daugelyje vietų prie ežerų ir Daugų miške	Žemapelkėse, drėgnuose krūmynuose	Pavieniui
12	Raudonoji gegūnė	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Daugelyje vietų	Drėgnose pievose, žolinėse žemapelkėse	Pavieniui
13	Miškinė varnalėša	<i>Arctium nemorosum</i>	Dėliuko ežero	Ežero šlaite mišriame miške	Pavieniui
14	Pūkuotoji apuokė	<i>Trichocolea tomentella</i>	Daugų miške, mieščionkos upelio pakrantėje	Drėgname eglyne	Keliose vietose, nedideliais lopinėliais
4 (I) kategorija					
15	Paprastoji vandens lelija	<i>Nymphaea alba</i>	Didžiulio ežeras	Uždumblėjusiose įlankose kartu su kitais vandens augalais	Auga grupėmis po keletą individų
5 (Rs) kategorija					
16	Statusis atgiris	<i>Huperzia selago</i>	Daugų miške	Drėgname eglyne	Pavieniui
17	Pelkinė šindra	<i>Peplis portula</i>	Pakaršio ir Rimėnų kaimai	Ant lauko kelių	Negausiai

37 lentelė. Saugomos augalų bendrijos.

Nr.	Lietuviškas pavadinimas	Lotyniškas pavadinimas	Radimvietės	Apibūdinimas
1	Skroblinis liepynas	Tilio-Carpinetum	Sudaro nedidelius plotus Daugų girininkijos 43-čiojo kvartalo šiaurinėje dalyje (1990 m. miškotvarka)	Lietuvoje saugomos kaip etalonišės Vidurio Europos plačialapių miškų bendrijos; paplitimas susijęs su karbonatingais dirvožemiais.

Įvertinus augalų rūšių ir bendrijų įvairovę, raretetus, jų būklę ir pasiskirstymo ypatumus, Daugų regioniniame parke, galima teigti, kad botaninės įvairovės apsaugai svarbiausios teritorijos yra susitelkusios šiaurės vakarinėje parko dalyje. Tai būtų Daugų miškas, su nenumeliuota Mieščionkos upelio atkarpa bei Aukraščio ir Svingio ežerų pakrantės. Nežiūrint to, kad Didžiulio ežero pakrantės, krantai ir šlaitai yra gana stipriai paveikti žmogaus, juose kaip ir pačiame ežere dar yra botaniniu vertingų požiūriu objektų. Detalesnį jų išplitimą gali parodyti tolimesni tyrimai.

2.2.2. Zoologinės vertybės

Kaip jau buvo minėta Daugų regioninio parko teritorija zoologiniu požiūriu iširta nepakankamai. Remiantis prieinama informacija Daugų RP identifikuotos šios zoologinės vertybės. Paryškintos vertybės įtrauktos į Lietuvos raudonąją knygą.

38 lentelė. Zoologinės vertybės Daugų RP ir artimose teritorijose.

Nr.	Lietuviškas pavadinimas	Lotyniškas pavadinimas	Vietovės	Gausumas
Paukščiai				
1.	Rudagalvė antis	<i>Aythya ferina</i>	Daugų ež.	
2.	Kuoduotoji antis	<i>Aythya clangula</i>	Daugų ež.	
3.	Didysis dančiasnapis	<i>Mergus merganser</i>	Daugų ež.	
4.	Pilkoji gervė	<i>Grus grus</i>	Neveiglo, Daugų ež.	Pastebėti
5.	Jūrinis erelis	<i>Haliaeetus albiculla</i>	Daugų ež.	Apie 50
6.	Vapsvaėdis	<i>Pernis apivorus</i>	Daugų miškas	Peri
7.	Mažasis erelis rėksnys	<i>Aquila pomarina</i>	Daugų miškas	Peri
8.	Vištvanagis	<i>Accipiter gentilis</i>	Nedingio pakrantės	Peri
9.	Rudasis peslys	<i>Milvus milvus</i>	Vėžionių-Gudžių miške	Peri
10.	Žalioji meleta	<i>Picus viridis</i>	Daugų miške	Pastebėti
11.	Pilkoji meleta	<i>Picus canus</i>	Daugų miške	Pastebėti
12.	Putpelės	<i>Coturnix coturnix</i>	Lesagūrų miške, Ilgelis	Pastebėti, peri
13.	Didysis baublys	<i>Botaurus stelarus</i>	Ilgelis	Lizdavietė
14.	Nendrinė lingė	<i>Circus aeruginosus</i>	Ilgelis	2 perimvietės
15.	Ežerinė nendrinukė	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Ilgelis	Peri
16.	Nendrinė starta	<i>Emberiza schoenicus</i>	Ilgelis, Daugų ež.	Peri
17.	Pievinė lingė	<i>Circus pygargus</i>	Ilgelis	3 lizdai
18.	Smailiauodegė antis	<i>Anas acuta</i>	Daugų žuvininkystės tvenkiniai	peri
Vabzdžiai				
1.	Vapsvinis stiklasparnis	<i>Synanthedon vespiformis</i>	Andriūnai	Aptikta
2.	Machaonas	<i>Papilio machaon</i>	pievose	Tikimybė
3.	Ilganosė smėliabitė	<i>Andrena nasuta</i>	Karliškės	Aptikta, 1998

2.3. Saugotini gamtiniai kraštovaizdžio objektai

Daugų regioniniame parke iš gamtinių vertybių apsaugos statusą turi tik Žvirgždėnų pušis (gamtos paveldo objektas) ir Ilgelio ežeras su pelke (Varėnos savivaldybės draustinis). Didžiausią vertę turinčius objektus būtina įtraukti į valstybinius paveldo registrus, likusius įtraukti į savivaldybių sąrašus.

39 LENTELĖ. GAMTINĖS KRAŠTOVAIZDŽIO VERTYBĖS.

Siūlomas apsaugos statusas: “=“ – palikti esamą, V – įtraukti į valstybinį registrą, S – registruoti savivaldybių registruose.

Nr.	Gamtinė kraštovaizdžio vertybė	Apsaugos statusas	
		Esamas	Siūlomas
Botaniniai objektai			

1	Žvirgždėnų pušis	Gamtos paveldo objektas	=
2.	Medis milžinas*	–	V
Geomorfologiniai objektai			
3	Neveiglo suklotinė kalva	–	V
4	Rodžios-Gilio-Atžalyno kalvos	–	V
5	Žvirgždėnų kalvos	–	S
6	Bukaučiškių ozas	–	V
7	Daugų miško supiltiniai dariniai	–	V
8	Laičių ozas	–	S
9	Būdos kalvos	–	S
Hidrografiniai objektai			
10	Papiškių pusiasalis	–	V
11	Daugų pusiasalis	–	V
12	Aukrakščio ežeras	–	V
13	Neveiglo ežeras	–	V
14	Noso ežeras	–	V
15	Savisto ežeras	–	V
16	Nedzingio ežeras	–	V
17	Suvingio ežeras	–	S
18	Daugų ežero didžiosios salos	–	V
19	Ilgelio ežeras su pelke	Savivaldybės draustinis	=
20	Valdakio pelkė	–	S
21	Lynelio – Kanapinio – Samaninio ežerų sistema	–	S

* - Būtina patikslinti objekto vietą.

2.4. Kultūros paveldo vertybės

Siūlomo steigti Daugų regioninio parko centre – to paties pavadinimo miestelis ir Didžiulio ežeras. Ši Vidurio Dzūkijos vietovė tarp Valkininkų ir Alytaus pasižymi gražiu kraštovaizdžiu, garsėja Lietuvos istorijos paminklais. Vertinant tai, kiek dėmesio Daugų kraštui iki šiol skyrė humanitarinių mokslo sričių atstovai, matyti, jog vietovė nepelnytai primiršta. Išsamiausia Daugų istorijos studija laikytinas habil. dr. Algimanto Miškinio darbas apie Daugų miestelio istorinę ir urbanistinę raidą (su papildymais paskelbtas 2002).

Seniausioji Daugų praeitis iki šiol nėra nuodugniau tyrinėta. Į muziejus patekę pavieniai radiniai (akmeniniai kirviai su skylėmis kotui) datuojami akmens amžiaus pabaiga – žalvario amžiumi. Tiesa, svarbių priešistorės pažinimui faktų pateikė į rytus nuo Daugų esančio Varėnės upės baseino žvalgymai, o taip pat tyrinėjimai, kuriuos 1990-aisiais surengė Lietuvos istorijos instituto archeologinės ekspedicijos.

Geležies amžiuje, apie III–IV a., Daugų apylinkės pateko į jotvingių (ar jų pirmtakų) arealo ribas. Slabadėlės pilkapių, tyrinėtų dar 1888–1889 m. radiniai yra giminingi kitiems Alytaus, Prienų, Kaišiadorių, Trakų r. paminklams, o kartu atspindi ryšius su Suvalkų regionu Lenkijoje. Tam pačiam laikotarpiui priklauso ir kelios Didžiulio ežero pakrantėje aptiktos senovės gyvenvietės, pvz., Papiškių. Šiandien žinomi VI–XII a. laidojimo paminklai, būdingi lietuvių genčiai, yra išsidėstę kiek į rytus – pietryčius nuo Daugų, prie Gudžių ir Pamusių.

XIII–XV a. pradžioje, kovų su kryžiuočių Ordinu laikotarpyje, glūdi seniausia Daugų miestelio ir katalikų bažnyčios praeitis. Miestelio ištakas reikia sieti su istoriniu dlk Vytautu dvaru. Tankus šių dvarų tinklas (netoli taip pat ir Perloja, Merkinė, Alovė, Punia, Ilgai) Trakų

kunigaikštystės ribose buvo svarbi didžiųjų kunigaikščių (Gediminaičių) domeno – iš kartos į kartą perduodamo turto – dalis. XVI a. Daugų dvaras tapo viena iš karalienės Bonos valdų pietų Lietuvoje.

Miestelio plėtrą sustabdė XVII a. karai ir kraštą ištikusi ekonominė krizė. Taigi, kaip daugumas panašaus likimo miestelių, Daugai miesto savivaldos teises ir herbą (šarvuoto riterio figūra) įgijo tik 1792 m. ir jomis naudojosi iki Abiejų tautų respublikos žlugimo 1795 m.

Kitų svarbių Lietuvos istorijos įvykių sukuryje Daugai atsidūrė kovų už Nepriklausomybę laikotarpiu. Mūšių dėl Alytaus ir Varėnos aidai 1919–1920 m. aidėjo iki pat Daugų apylinkių. 1944–1953 m. laikotarpyje, ypač jo pradžioje, į vakarus nuo Daugų (Daugų, Varčios, Kalesninkų miškuose) telkėsi didelės pietų Lietuvos partizanų pajėgos.

2.4.1. BENDRA KULTŪROS PAVELDO VERTYBIŲ CHARAKTERISTIKA

Saugojamos ir saugotinos kultūros paveldo vertybės steigiamam Daugų regioniniam parke ir jo prieigose pateiktos 40 lentelėje.

40 lentelė. **Daugų regioninio parko ir prieigų kultūros paveldo vertybės.**

NKPV – nekilnojamo kultūros paveldo vertybė; N – siūloma suteikti teisinę apsaugą (nacionalinio reikšmingumo lygmenis); R – siūloma suteikti teisinę apsaugą (regioninio reikšmingumo lygmenis); V – siūloma suteikti teisinę apsaugą (vietinio reikšmingumo lygmenis); T – reikalingi papildomi tyrimai, patikslinti vertingąsias savybes; “=“ – palikti esamą apsaugos statusą.

Nr.	Kultūros paveldo objektas	Apsaugos statusas*	
		Esamas	Siūlomas
	ARCHEOLOGINIS PAVELDAS		
	<i>Piliakalniai</i>		
	Daugų piliakalnis	–	R
	SENOVĖS GYVENVIETĖS		
	Dvarčėnų senovės gyvenvietė, vad. Pagonių kapais	–	T
	Papiškių senovės gyvenvietė, vad. Salaite	NKPV	=
	Rimėnų (Suvingio ež.) senovės gyvenvietė	NKPV	=
	Salos senovės gyvenvietė	NKPV	=
	Slavinčiškių senovės gyvenvietė	–	T
	Vėžionių senovės gyvenvietė	–	T
	PILKAPIAI IR KAPINYNAI		
	Doškonių kapinynas, vad. Švedų kapais	–	T
	Gudžių pilkapiai, vad. Kapčiais	NKPV	=
	Melnytėlės kapinynas, vad. Aštriakalniu	NKPV	T
	Pocelonių kapinynas	–	T
	Tamašavos kapinynas, vad. Petrucienės kalnu	NKPV	T
	Tamašavos kapinynas, vad. Kapinėlėmis	–	T
	Tamašavos pilkapiai	–	T
	Vieciūnų kapinynas II	NKPV	T
	Vieciūnų pilkapių vieta	–	T
	<u>DVARVIETĖS</u>		

Daugų dvarvietė	–	T
Salos dvarvietė	–	T
<u>BAŽNYČIŲ VIETOS</u>		
Daugų Šv. Petro bažnyčios vieta	–	R
<u>SENOVĖS GAMYBOS VIETOS</u>		
Griciūnų plytinės vieta	–	T
MITOLOGINIS PAVELDAS		
<u>ALKAKALNIAI</u>		
Andriūnų alkakalnis, vad. Aukakalniu	NKPV	=
Andriūnų alkakalnis, vad. Alka	NKPV	T
Arčiūnų alkakalnis, vad. Kaukalniu	–	T
Bukaučiškių alkakalnis, vad. Gojaus ragu	–	T
Daugų alkakalnis, vad. Maldzytakalniu	NKPV	=
Doškonių alkakalnis, vad. Perkaso kalnu	–	T
Papiškių alkakalnis, vad. Salos kalnu, Alka	–	T
Papiškių alkakalnis, vad. Zvaninyčia	–	T
Pocelonių alkakalnis, vad. Perkūnkalniu	NKPV	=
Pocelonių alkakalnis, vad. Šventpetriu	NKPV	=
Tamašavos alkakalnis, vad. Kopyčkalniu	–	T
Vieciūnų alkakalnis, vad. Šventės kalnu	–	T
<u>AKMENYS</u>		
Bukaučiškių akmuo su įduba	–	T
Daugų akmuo su pėda	–	T
Karliškių akmuo, vad. Mergos akmeniu	NKPV	=
Papiškių akmuo, vad. Perkūno akmeniu	–	R
Papiškių akmuo su pėdomis	NKPV	=
Salos akmuo, vad. Mergos akmeniu	NKPV	=
<u>DAUBOS</u>		
Doškonių dauba, vad. Laumės duobe	–	T
<u>EŽERAI</u>		
Daugų ežeras, vad. Didžiuliu	–	T
Geidukonių ežeras, vad. Velniškiu	–	T
<u>PELKĖS</u>		
Kalesninkų miško pelkė, vad. Aklažeriu	–	T
POVANDENINIS PAVELDAS		
Senovės tilto vieta I	–	T
Senovės tilto vieta II	–	T
Senovės tilto vieta III	–	T
Senovės tilto vieta IV	–	T
Senovės tilto vieta V	–	T

	ARCHITEKTŪRINIS PAVELDAS		
	Bukaučiškių dvaro sodybos fragmentai	–	T
	Bukaučiškių koplyčia	NKPV	=
	Rodžios dvaro sodybos fragmentai	NKPV	T
	Sokonių palivarko sodybos fragmentai	–	T
	URBANISTINIS PAVELDAS		
	Daugų miestelio istorinė dalis	NKPV	=
	INŽINIERINIS PAVELDAS		
	Siaurojo geležinkelio Alytus–Varėna vieta	–	T
	Daugų vandens malūno vieta	–	T
	Daugų miško senkelis	–	T
	Karliškių hidroinžinerinio įrenginio vieta	–	T
	Salos senkelis, vad. Dvarkeliu	–	T
	Salos senkelis, vad. Kūlgrinda	–	T
	ISTORINIS PAVELDAS		
	Daugų miško vokiečių karių kapai	NKPV	T
	Daugų senosios žydų kapinės	NKPV	=
	Dvarcėnų senosios totorių kapinės	–	T
	Griciūnų senosios kapinės	–	T
	Lietuvos partizano V. Malinausko kapas (Melnytėlės k.)	–	N
	Lietuvos partizanų kapas ir paminklas (Daugų mstl.)	NKPV	T
	Lietuvos partizanų žūtis vieta (Gudžių k.)	NKPV	=
	Lietuvos partizanų žūtis vieta (Kalesninkų miško 15 kv.)	NKPV	=
	Lietuvos partizanų žūtis vieta (Padaugės k.)	NKPV	=
	Lietuvos partizanų žūtis vieta (Pocelonių k.)	NKPV	=
	Lietuvos partizanų žūtis vieta (Varčios miško 6 kv.)	NKPV	=
	Lietuvos partizanų žūtis vieta (Vieciūnų k.)	NKPV	=
	Lietuvos karių kapai (Daugų mstl.)	NKPV	=
	Namas (Daugai, Laisvės g. 7)	NKPV	T
	Namas (Daugai, Turgaus g. 8)	NKPV	T
	Pavartėnų senosios kaimo kapinės	–	V
	Poeto B. Mačionio gimtinė	–	T
	Rimėnų senosios kaimo kapinės	–	V
	Savanorio F. Kamandulio kapas (Bukaučiškių k. kapinės)	NKPV	=
	Savanorio V. Dusevičiaus kapas (Pavartėnų k. kapinės)	NKPV	=
	Vieciūnų senosios kaimo kapinės	–	V
	MEMORIALINIS PAVELDAS		
	Bukaučiškių dvaro sodybos fragmentai	–	T
	DAILĖS PAVELDAS		
	Daugų stogastulpis	NKPV	T

Archeologinis paveldas

Į LR Nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių Registrą (toliau – Registras) įrašytos 6 vertybės (tarp jų 2 pilkapynai, 3 senovės gyvenvietės, 1 kapinynas). Paskelbti saugomais regioniniu lygmeniu siūloma 2 objektus (piliakalnis ir bažnyčios vieta).

Vertingosios savybės tikslintinos 9 atvejais (daugiausia įvairaus laikotarpio laidojimo vietos), jas nustatyti reikia 4 atvejais.

Povandeninis paveldas.

Didžiulis ežeras epizodiškai žvalgytas 1998 m., be žymesnių rezultatų. Vietos gyventojai ežere nurodo net 5 senovės tiltų liekanas. Visa ši informacija nuodugniai tikrintina.

Mitologijos paveldas.

Į Registrą įrašyta 10 vertybių (5 alkakalniai ir 5 mitologiniai akmenys). Dar 1 objektas (Papiškių Perkūno akmuo) skelbtinas saugomu regioniniu lygmeniu. 5 objektų vertingosios savybės tikslintinos, o 7 – jas reikia nustatyti.

Etnokultūrinis paveldas.

Šio pobūdžio tyrinėjimų stinga.

Architektūrinis paveldas.

Į Registrą įrašyta 1 vertybė (Bukaučiškių koplyčia). 5 objektų vertingosios savybės yra tikslintinos.

Urbanistinis paveldas.

Reikšmingiausia urbanistinė vertybė – Daugų miestelio istorinė dalis yra įrašyta į Registrą.

Želdynų paveldas

Vertybių nėra išaiškinta.

Inžinierinis paveldas.

Svarbiausias šio paveldo rūšies objektas – siaurojo geležinkelio Varėna–Alytus (didžiojo lanko Gardinas – Suvalkai – Alytus dalis) vieta dar laukia savo vertės nustatymo.

Traukiniai šiuo geležinkeliu pradėjo kursuoti 1895 m. (Varėna–Poteronys), o 1899 m., atidarius geležinkelio tiltą per Nemuną, geležinkelis sujungė Varėną su Alytumi. Po pirmojo pasaulinio karo Lenkijai okupavus Vilniaus kraštą, eismas šia linija buvo ribojamas ir didesnės reikšmės nebeavaidino.

Dar 2 objektai (vandens malūno vieta ir senkelis) tirtini.

Istorinis paveldas.

Į Registrą įtraukta 14 vertybių, iš kurių net 10 Lietuvos partizanų žūties vietos. 2007 m. teisinė apsauga nacionaliniu lygmeniu suteikta 2 Lietuvos savanorių kapams. Skelbtina saugoma tokiu pačiu lygmeniu ir pirmojo Varčios miško mūšio vieta. Duomenys apie 5 objektus tikslintini, o 1 – tirtinas.

Istoriniam paveldui priklauso ir 8 neveikiančios kaimų kapinės. (Jas rekomenduojama saugoti savivaldybės lygmeniu arba jos, kartu su kitų kaimų kapinėmis turėtų būti tvarkomos pagal atitinkamas galiojančias kapinių tvarkymo ir priežiūros taisykles).

Memorialinis paveldas.

Į Registrą nėra įrašyta memorialinių vertybių, tačiau duomenys apie 1 vietą (poeto B. Mačionio gimtinę) tikslintini.

Dailės paveldas

Į registrą neįrašytas nei vienas objektas. Visų, net 34 objektų (iš jų 29 Daugų bažnyčioje) vertingosios savybės yra tikslintinos.

Sakralinis paveldas.

Šių vertybių Registre nėra.

Kūrybinės raiškos paveldas.

Šių vertybių Registre nėra.

Nematerialaus kultūros paveldas.

Šias vertybes atstovauja Lietuvos kryždirbystės tradicija, 2001 m. paskelbta Žmonijos žodinio ir nematerialaus paveldo šedevru (omenyje turimi pavieniai mediniai memorialiniai paminklai).

Nacionalinio reikšmingumo lygmens kultūros paveldo vertybės

Svarbiausios ir didžiausios nacionalinio reikšmingumo lygmens kultūros paveldo vertybių grupės Dauguose yra dvi. Tai lietuvių mitologijos vertybės bei Lietuvos partizanų kovas menančios vietos.

Mitologijos vertybės (alkakalniai ir mitologiniai akmenys) yra geros būklės, būdingos I t-mečio vidurio – II t-mečio laikotarpiui, reprezentuoja pietų ir rytų Lietuvos šventviečių tradicijas, sietinas su jotvingių ir lietuvių gentimis ir jų palikuonių – dzūkų etninės grupės dvasinės kultūros raiškos formomis.

Lietuvos partizanų kovas už Lietuvos laisvę 1944–1953 m. menančios slėptuvių, kautynių, kalinimo, žūties ir palaidojimo vietos taip pat palyginti geros būklės, apie jas daug autentiškų duomenų teikia įvykių liudininkų prisiminimai, išsaugoti dienoraščiai bei fotonuotraukos. Vietos mena daug žymių pasipriešinimo judėjimo Dzūkijoje dalyvių (pvz., Vaclovą Voverį-Žaibą – Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės vadą ir kt.).

2.4.2. Kultūros paveldo vertybių židiniai ir pasiūlymai dėl parko ribų

Kultūros paveldo vertybės planuojamo regioninio parko rajone pasiskirsto netolygiai. Tai lemia jų pobūdis, chronologija, ypatumai ir kt. Ryškiausias kultūros vertybių židinys – tai Daugų miestelis, Didžiulio ežero pusiasaliai, salos ir artimiausios pakrantės. Vertybės čia įvairios, atstovauja bemaž visas būdingiausias jų rūšis.

Antras pagal svarbą minėtinas kultūros vertybių židinys yra į vakarus nuo Daugų. Jis apima arealą Suvingio ežeras – Karliškės – Pocelonys. Šis turi, nors nebe tokį reikšmingą, tęsinį į šiaurę, trečiame plote Vieciūnai – Rodžia – Neveiglo ežeras.

Mažiau ryškūs ir reikšmingi kultūros paveldo vertybių židiniai išsiskiria apie Gudžius – Geidukonis ir Rokačius – Vinkšnines – Meškučius.

Trys pirmieji nurodyti arealai (Daugai ir Didžiulis, Karliškės, Vieciūnai) neabejotinai sudaro Daugų krašto branduolį. Tą taip pat patvirtina istoriniai duomenys apie Daugų dvarą ir seniūniją (turima detali informacija nuo XVI a.) bei Daugų parapiją (nuo XVIII a.).

Atskirai reikia paminėti Varčios (į pietvakarius nuo Daugų) ir Kalesninkų (į šiaurės vakarus) miškus. Jų pakraščiais ir glūdumoje telkiasi daugelis Lietuvos partizanų kovas menančių vietų. Siekiant užtikrinti kompleksinę apsaugą (taip pat ir autentiško kraštovaizdžio išsaugojimą) galėtų būti svarstomas šių miškų masyvų (dalių) įjungimo į Daugų regioninį parką klausimas.

Pasiūlymai dėl konservacinio prioriteto arealų

Daugų (Didžiulio) ežeras, Doškonių, Salos ir Andriūnų kaimai. Siūloma į Nekilnojamų kultūros paveldo vertybių registrą įrašyti vertybių ir kultūros paveldo vertybių požymius turinčių objektų pagrindu steigti Doškonių etnokultūrinį draustinį (9 pav.) reikšmingai regiono kultūrinei vietai išsaugoti.

9 pav. Siūlomo steigti Doškonių etnokultūrinio draustinio riba.

Vietovė apima seniausią Daugų apylinkių gyvenvietę Salos kaime (datuojama II t-mečiu pr. Kr. – I t-mečio pirmąja puse), padavimuose laikomą mitinio kunigaikščio Daugio buveinę ir senovės baltų (jotvingių-dainavių) kulto centrą – alkakalnį, vadinamą Aukakalniu ant Doškonių ir Andriūnų kaimų ribos. Su šia vietove siejamas padavimų apie Daugų įkūrimą ir senovės baltų dievybes: Laumę (Raganą) ir Velnią ciklas.

Siūlomas steigti draustinis apima į Registrą įrašytas kultūros paveldo vertybes: Andriūnų (Doškonių) alkakalnį (M 26), Salos (Daugų) senovės gyvenvietę (A 1663), į Registrą siūlomą įrašyti mitologinę vietą – Doškonių Perkaso kalną ir Laumės duobę bei povandeninio paveldo objektą (Daugų (Didžiulio) ežero senovės tilto I vietą), kurio vertingąsias savybes dar reikia nustatyti.

Kraštovaizdžiui, ryškiam gamtos ir kultūros vertybių židiniui išsaugoti, siūloma nagrinėti Didžiulio ežero kraštovaizdžio draustinio steigimo galimybę.

2.5. Rekreacinis potencialas

Į Daugų apylinkių rekreacinį potencialą atkreiptas dėmesys jau rengiant pirmuosius Lietuvos teritorijos rekreacinio planavimo dokumentus. Lietuvos (TSR) poilsio zonų perspektyvinio išvystymo schemoje parengtoje 1965-1967 m. Statybos ir architektūros institute (autoriai: F.Bielinskis, V.Stauskas ir kt.) išskirtas potencialus Daugų poilsio rajonas (nustatytas plotas – apie 6 tūkst. ha). Vėliau šis rajonas sujungtas su Varėnos rekreaciniu rajonu. Iš viso šioje schemoje numatytas ekstensyvus Varėnos–Daugų rekreacinio rajono įsisavinimas (poilsiautojų tankumas mažesnis nei 0,5 žm/ha; numatytas laukiamas apie 7 tūkst. poilsiautojų skaičius).

Rengiant Pietų Lietuvos rekreacinio išvystymo schemą, išskirtas Daugų poilsio rajonas, kuriame numatyta stambių rekreacijos kompleksų statyba (Daniulaitis, Kavaliauskas, 1970).

Trečiojoje Lietuvos teritorijos rekreacinio išvystymo schemoje Daugų apylinkės pažymėtos kaip teritorijos su vertingais rekreaciniais resursais; taip pat šioje teritorijoje numatyta projektuoti kraštovaizdžio parką (Daniulaitis, Stauskas, 1980).

LR bendrojo plano rekreacinių teritorijų brėžinyje planuojamo parko teritorija patenka į Aukštadvario–Daugų rekreacinį arealą, kuriam numatytas vidutinis perspektyvinės plėtros lygmuo (plėtojamos regioninės reikšmės rekreacinės sistemos). Prioritetinė plėtros kryptis – poilsis gamtoje ir pažintinė rekreacija.

Pagal Alytaus apskrities teritorijos generalinį planą išskirtas Daugų rekreacinis resursinis arealas ir šis arealas daugeliu atžvilgiu (gamtinės aplinkos išteklių, kultūros paveldo turtingumo, aplinkos sveikumo, vietos gyventojų ekonominių galimybių, aptarnavimo tradicijų) įvertintas kaip vidutinis. Šiam arealui numatytas vidutinis rekreacijos plėtros lygmuo (galimybė plėtoti regioninės reikšmės rekreacinę infrastruktūrą).

2.5.1. Gamtiniai ir kultūriniai rekreaciniai ištekliai (sklaida ir būklė)

Vandens telkiniai

Planuojamo regioninio parko teritorijoje nėra upių ar kanalų tinkamų vandens turizmui ar poilsiui prie jų. Svarbiausi rekreacijai vandens telkiniai planuojamame regioniniame parke yra ežerai, todėl šiame aprašyme rekreaciniu požiūriu vertinami tik jie.

Ežerų (akvatorijų ir pakrančių) aprašymas rekreaciniu požiūriu

Didžiulis. Didžiausias ir rekreaciniu požiūriu vertingiausias planuojamo regioninio parko ežeras. Dėl didelio akvatorijos ploto tinkamas daugeliui rekreacijos rūšių: poilsiavimui prie vandens ir maudymuisi, plaukiojimui valtimis, burinėmis vandens transporto priemonėmis, motorinėmis vandens transporto priemonėmis. Tai vienas iš nedaugelio

Lietuvos ežerų, dėl savo dydžio tinkamų ir vandens turizmui (planuojamame parke nėra vandens turizmui tinkamų upių, todėl ši ežerą vandens turizmui išnaudoti būtina).

Ežero pakrančių gamtinė aplinka atskiruose jos ruožuose skiriasi. Vertinant rekreaciniu požiūriu, nepalankiausias sąlygos naudotis ežero pakrante yra ten, kur ji užpelkėjus ir apaugusi mišku ar krūmais. Tokia pakrantė vyrauja vadinamosios Salos pietinėje ir vakarinėje dalyje, Papiškių pusiasalyje (išskyrus pietrytinę jo dalį) bei kai kuriose kitose vietose. Visos kitos ežero pakrantės dalys supamos kalvoto (dažniausiai agrarinio) kraštovaizdžio. Beveik visa ežero priekrantė apaugusi plačia nendrių juosta, o pakrantė – siauresne ar platesne medžių juosta.

Nors aplink visą ežerą praeina žvyro dangos ar lauko keliukai, tačiau privažiuoti (ir prieiti) prie pakrantės yra sudėtinga: daugelyje vietų priėjimą prie ežero riboja pakrantėje esantys privatūs namai ar užtvėrti sklypai.

Šiaurinė ežero dalis naudojama sportininkų (irkluotojų) ruošimui. Prie ežero yra Daugų miestelio pliažas (ties verslo ir technologijų mokykla). Taip pat Daugų Saloje yra įrengta mokama poilsio vietė (UAB „Kornelita“). Prie daugumos privačių sodybų įrengtos maudyklės, kai kur nutiesti lieptai.

Tai vienintelis planuojamo regioninio parko paviršinio vandens telkinys, tinkantis vandens turizmui.

Didžiulio ežeras turi visas gamtines kokybines charakteristikas, kurios lemia labai aukštą jo rekreacinę vertę. Tačiau yra veiksnių, kurie šią vertę mažina. Svarbiausias jų – sunkiai prieinamos ežero pakrantės.

Savistas. Hidrologiškai susijęs su Didžiulio ežeru (iš esmės jo dalis). Vakarinė pakrantės dalis sunkiai prieinama, pelkėta, apaugusi mišku. Rytinė ir pietinė pakrante praeina kaimo keliukas, palei kurį įsikūrusios sodybos. Prie kai kurių sodybų ežero pakrantėje pravalyta: iškirsti medžiai ir krūmai, pastatyti liepteliai. Iš esmės tik šiose vietose galima prieiti prie ežero.

Rekreacijai tinkamų poilsio vietėčių nėra.

Dėliukas. Didžioji vakarinės ir pietinės pakrantės dalis apaugusi drėgnu mišku. Rytinėje pakrantėje likę buvusios fermos griuvėsiai. Šiaurinėje ir šiaurės vakarinėje ežero pakrantės dalyje prasideda vaizdingas stipriai kalvoto reljefo ruožas (yra kalva, kurią būtų galima panaudoti kaip regyklą), tačiau šioje vietoje yra sodyba, kuri apriboja priėjimą prie ežero. Taip pat ežero pakrantėje matomi reljefo ir pakrantės pertvarkymo darbai.

Naudojamas žūklei, tačiau masiškesnei rekreacijai netinkamas.

Suvingis. Vienas iš labiausiai rekreacijai patrauklių planuojamo regioninio parko ežerų. Patogus privažiavimas. Tačiau ežero pakrantė gana tankiai apgyvendinta: pietrytinėje dalyje yra Rimėnų gyvenvietė, kitose pakrantės vietose taip pat yra daug privačių namų.

Nedzingis. Didžioji ežero pakrantės dalis apaugusi mišku, ežeras apaugęs nendrėmis, sunkiai prieinamas. Yra tik keletas žūklės tikslams padarytų priėjimų (vienas jų šiaurinėje dalyje ties siurbline, kur patogus privažiavimas; kitas – pietinėje dalyje, pušyne, kur kiek toliau nuo pakrantės yra minimali poilsio vietė).

Šiaurės vakarinė ežero pakrantės dalis estetiškai yra vertinga (kalvotas agrarinis su nedideliais miškeliais kraštovaizdis), todėl iš esmės būtų tinkama vystyti kaimo turizmą.

Masiniam poilsio vietėms (maudymuisi) ežeras netinkamas, nes pernelyg dumblėtas.

Neveiglas. Ežerą supa estetiškai vertingas kalvotas kraštovaizdis, tačiau pati ežero pakrantė beveik visur apaugusi medžiais. Išskyrus šiaurės rytinę dalį, lengvai privažiuojamos ir prieinamos ežero pakrantės beveik nėra – pakrantė užstatyta sodybomis.

Savaitgalio ar atostogų rekreacijai netinkamas. Pakrantėse esančiose sodybose skatintinas kaimo turizmas.

Nosas. Didžioji pakrantės dalis apaugusi medžiais. Šiaurės rytinėje pakrantės dalyje statomos naujos sodybos, jų yra ir vakarinėje pakrantėje, šiaurinė dalis užpelkėjusi. Ežere daug vandens augalijos, priekrantėje, dėl pakelto vandens lygio gausu kelmų.

Rekreacijai iš esmės netinkamas.

Gilūšis. Beveik visa pakrantė apaugusi medžiais ir nendrių juosta. Dėl netoliese buvusio sąvartyno, ties ežeru jaučiamas nemalonus kvapas. Vanduo drumzlinas.

Rekreacijai netinkamas.

Gilis. Šiaurinėje ežero pakrantėje yra Pagilės gyvenvietė. Įrengta keletas priėjimų prie ežero ir lieptų. Kita ežero pakrantės dalis apaugusi medžiais.

Prie ežero būtų galima įrengti poilsiaviečių, tačiau dėl dydžio ir nuošalios geografinės padėties, ežero rekreacinis patrauklumas yra nedidelis.

Mainia. Kiek piečiau Gilio esantis ežeras. Rytine jo pakrante praeina žvyro dangos kelias. Vakarinė dalis apaugusi mišku.

Prie šio ežero (kaip ir prie Gilio) būtų galima įrengti poilsiaviečių, tačiau dėl dydžio ir nuošalios geografinės padėties, ežero rekreacinis patrauklumas yra nedidelis.

Aukrakšlis. Pagal savo gamtines kokybines charakteristikas ežeras būtų tinkamas rekreacijai: ežeras apsuptas kalvų, šiaurinėje pusėje – miškingas kalvotas kraštovaizdis. Vienintelė problema – aplink ežerą daug privačių sodybų ir beveik nėra privažiavimų prie pakrančių.

Svarstytinas ežero ir jo artimiausių apylinkių priskyrimas rekreacinio kraštovaizdžio zonai.

Niedulis. Rytinėje ežero pakrantėje yra Kančėnų gyvenvietė. Šiaurės vakarinė pakrantės dalis apaugusi pelkėtu mišku. Vakarinė pakrantės dalis, kiek tolėliau nuo ežero, galėtų būti naudojama agroturizmui (kalvotas agrarinis kraštovaizdis). Didžioji dalis priekrantės apaugusi nendrėmis. Ežeras naudojamas Kančėnų gyvenvietės gyventojų kasdieniam poilsui ir žvejybai, tačiau masiškesnei rekreacijai netinkamas.

Svarstytinas siūlymas šį ežerą įtraukti į planuojamo regioninio parko teritoriją.

Svetus. Vakarinėje pakrantės dalyje įrengti žuvininkystės tvenkiniai. Rytinė pakrantės dalis apaugusi mišku, kurį būtų galima naudoti rekreacijai. Ežeras išnuomotas, naudojamas žūklei.

Ežerą būtų galima naudoti ekstensyviai rekreacijai.

Svarstytinas siūlymas šį ežerą įtraukti į planuojamo regioninio parko teritoriją.

Liubiečius. Ežeras telkšo kalvotame agrariniame estetiškai vertingame kraštovaizdyje. Apylinkinių kaimų – Arčiūnų ir Biniūnų gyventojų naudojamas rekreacijai ir žvejybai.

Ežeras tinkamas ekstensyviai rekreacijai.

Bebrukas. Pietinėje ežero pakrantėje yra kalva, kurią galima išnaudoti regyklai. Pats ežeras rekreacijai netinkamas dėl vandens kokybės (labai drumstas, žydintis).

Salinis. Ežeras telkšo vaizdingo kraštovaizdžio zonoje, pietuose – miškingo, šiaurinėje ir rytinėje dalyje – agrarinio. Šiaurės rytinėje pakrantėje iškyla aukštos, vaizdingos kalvos.

Ežeras naudojamas rekreacijai, yra maudyklių.

Ežeras tinkamas rekreacijai.

Ilgelis. Iš rytų ir pietvakarių ežerą supa aukštos kalvos; šiaurės vakaruose – pelkėtas miškas. Ežere labai daug vandens augalų. Ežeras sunkiai prieinamas.

Ežeras labiau tinkamas konservacijai nei rekreacijai.

Lynelis. Šalia kelio Alytus–Valkininkų geležinkelio stotis telkšantis ežeras. Prie kelio įrengta poilsio aikštelė. Iš visų pusių ežeras apaugęs mišku. Tinkamas trumpalaikiam poilsui.

Kanapinis. Gudžių miške, dauboje telkšantis ežerėlis. Krantai gana statūs, todėl rekreacijai netinkamas.

Samaninis. Gudžių miške (šalia kelio vedančio į Gudžius) telkšantis pelkinis ežerėlis. Pietinėje jo pakrantėje yra poilsiavietė. Ežeras labiau tinka konservacijai nei rekreacijai. rytus nuo sankryžos tarp kelių Alytus–Valkininkų geležinkelio stotis – Gudžiai.

Mišakai

Planuojamos teritorijos miškai nėra itin palankūs rekreacijai: daug drėgnose vietose augančių eglynų, juodalksnynų (buvusioje Daugų girininkijoje eglynai užėmė – 61% valstybinių miškų ploto, juodalksnynai – 11%). Drėgnais miškais apaugę nemaža dalis ežerų pakrančių. Drėgni miškai vyrauja Daugų Salos pietinėje dalyje, taip pat Papiškių pusiasalyje. Poilsui menkai tinkama ir didžioji Daugų miško dalis.

Labiau tinkami poilsiui pušynai auga pietinėje Daugų miško dalyje (ties Pavartėnais, žvyro karjeru, Suvingio ežeru); rekreaciniu požiūriu didesnės vertės yra ir Samanyno miškas bei pušynas, augantis pietinėje Nedzingio ežero pakrantėje, taip pat – Savulkų kaimo apylinkėse augantys jaunuolynai bei Pakaršio miško pietinė dalis (į vakarus nuo Liubiečiaus ežero).

Pažymėtina, kad drėgnų eglynų ar juodalksnynų miškai, nors ir mažiau patrauklūs rekreacijai nei sausi pušynai, atlieka svarbią ekologinę funkciją ir įrengus tam reikiamą infrastruktūrą (suprojektavus ekologinius pažintinius takus ir kt.), gali tapti labai patrauklūs ekoturistiniu požiūriu. Taip pat pažymėtina, kad planuojamos teritorijos miškuose yra nemažai vertingų pažintinių objektų.

Pažintinio turizmo požiūriu vertingi gamtiniai ir kultūriniai objektai: sklaida ir būklė

Planuojamoje teritorijoje vienas valstybės saugomas gamtos objektas Žvirgždėnų pušis. Ji auga estetiškai vertingame kraštovaizdyje palei Daugų–Pivašiūnų kelią.

Planuojamo parko teritorijoje yra nemaža kultūrinio paveldo objektų (jie aprašomi kituose skyriuose). Kai kurie iš jų yra vertingi ir kaip pažintinės rekreacijos objektai. Žemiau aprašomi svarbiausi iš jų:

Kalnas, vadinamas Maldzytakalniu (150 m į p. nuo plento Alytus-Vilnius per Babriškes, 890 m į š.v. nuo Aukrakščio ež. š. kranto, Alytaus miškų urėdija, Daugų gir-jos 48 kvartalo š.r. pakraštys). Nors kalnas yra visai šalia svarbaus kelio, link jo nėra jokios nuorodos. Nuo kalno atsiveria graži apylinkių panorama, tačiau reikalingi landšaftiniai kirtimai. Reikalinga įrengti mašinų stovėjimo aikštelę.

Daugų piliakalnis. Piliakalnis yra Salos k., šiaurės rytinėje jo dalyje. Link jo nėra jokių nuorodų. Reikalingas aplinkos sutvarkymas.

Kalnas, vadinamas Aukakalniu (Karliškių k.). Kalnas yra pietinėje Aukrakščio ežero pietinėje pakrantėje. Nėra nuorodų, apaugusi teritorija.

Doškonių alkakalnis. Tai kraštovaizdyje aiškiai išreikštas kalnas, esantis pietinėje Doškonių kaimo dalyje, rytinėje Didžiulio ežero pakrantėje. 2007 metų vasarą privažiavimas prie šio alkakalnio buvo užtvirtas.

Karliškių mitologinis (mergos) akmuo. Akmuo yra Daugų miško 54 kvartale. Link akmens nėra jokių nuorodų, jis sunkiai randamas.

Salos akmuo, vadinamas Mergos akmeniu. Akmuo yra labai sunkiai prieinamoje teritorijoje.

Buvusi Rodžios dvaro sodyba. Sovietiniais laikais buvęs dvaras pertvarkytas gyvulininkystės fermos reikmėms. Dabar dvaro teritorija labai apleista. Tokios būklės ši buvusi dvaro sodyba pažintinio turizmo reikmėms netinkama.

Koplyčia (Bukaučiškės k.). Koplyčia pastatyta ant aukšto kalno nuo kurio atsiveria estetiškai vertingi gamtovaizdžiai. Ši vieta tinkama įtraukti į pažintinio turizmo maršrutus.

Išvada: dauguma pažintiniu požiūriu vertingų objektų tvarkymo požiūriu yra nepakankamai prižiūrėti, arba visai neprižiūrėti: nėra nuorodų, privažiavimų ir kt. Norint šiuos objektus pritaikyti pažintiniam turizmui, būtnai jų aplinkos sutvarkymo darbai.

Estetiškai vertingi kraštovaizdžio kompleksai

Planuojamo regioninio parko teritorijoje išsiskiria šie estetiškai vertingi kraštovaizdžio kompleksai:

Miškingų agrarinių kalvų kraštovaizdžiai:

- Melnytėlės–Būdos kaimų ir jų apylinkių (vakarinėje Noso ir Neveiglo ežerų pakrančių dalyje) kraštovaizdis;
- Žvirgždėnų kaimo ir jo apylinkių kraštovaizdis;
- Atžalyno–Viečiūnų kaimų ir jų apylinkių kraštovaizdis;
- Dvarčėnų kaimo ir jo apylinkių kraštovaizdis;
- Aukrakščio ežero šiaurinės dalies kalvotas kraštovaizdis;
- Šiukščiakalnio kaimo ir jo apylinkių kraštovaizdis;
- Didžiulio ežero šiaurės rytinės dalies agrarinis kraštovaizdis;
- Arčiūnų kaimo ir jo apylinkių (Liubiečiaus ežeras) kraštovaizdis;
- Laičių kaimo – Salinio ežero apylinkių kraštovaizdis;
- Savulkių kaimo ir jo apylinkių kraštovaizdis;

Taip pat planuojamo regioninio parko teritorijoje išsiskiria unikalus *Didžiulio ežero akvalinis kraštovaizdis*, atsiveriantis nuo ežero pakrančių ir nuo vandens paviršiaus plaukiant vandens transporto priemonėmis.

Potencialios regyklos

Žemiau pateikiami svarbiausių potencialių regyklų trumpi aprašymai:

Panoraminių tipo *Doškonių alkakalnio regykla*. Tai reljefe aiškiai išreikštas kalnas, esantis pietinėje Doškonių kaimo dalyje, rytinėje Didžiulio ežero pakrantėje. Nuo jo atsiveria estetiškai vertingi Didžiulio ežero (V, P ir PER ekspozicija) bei aplinkinių teritorijų (šiaurinė ekspozicija) agrariniai kraštovaizdžiai. Kaip minėta 2007 metų vasarą privažiavimas prie šio alkakalnio buvo užtvirtas.

Panoraminių tipo *Bukaučiškių regykla* (šalia Bukaučiškių koplyčios). Nuo jos atsiveria estetiškai vertingi Didžiulio ežero (Š ir R ekspozicija) akvalinis ir jo apylinkių agrariniai kraštovaizdžiai.

Salinio ežero rytinėje pakrantėje esanti regykla. Vakarų ir šiaurės vakarų kryptimi atsiveria estetiškai vertingi Salinio ežero ir apylinkių kraštovaizdžiai.

Šiukščiakalnio regykla. Nuo kaimo keliuko PR kryptimi atsiveria Rakatanskių kaimo apylinkės (agrarinė melioruota lyguma). Kalnas virš šios lygumos iškilęs apie 30 m.

Maldzytakalnio panoraminio tipo regykla. Nuo kalno atsiveria estetiškai vertinga apylinkių panorama, tačiau, kaip minėta, būtnai landšaftiniai kirtimai.

Dvarčėnų – Rimėnų apylinkių panoraminės regyklos. Dvarčėnų ir Rimėnų kaimų apylinkių reljefas yra labai raižytas, todėl nuo aukščiausių kalvų atsiveria vertingi kalvoti ežeringi agrariniai kraštovaizdžiai:

Šiaurinėje *Dėliuko ežero* dalyje esanti panoraminio tipo regykla.

I vakarus nuo Didžiulio ežero įlankos esanti panoraminio tipo regykla.

Dvarčėnų panoraminio tipo regykla. Nuo Didžiulio ir Svingio ežerų takoskyroje esančio kalvyno vienos iš aukščiausių kalvų atsiveria vertingi apylinkių kraštovaizdžiai (neigiamas veiksnys – kalvos šlaitas dalinai nukastas ir naudojamas kaip žvyro karjeras).

Kita dalis planuojamo regioninio parko estetiniu požiūriu yra mažiau vertinga, dažniausia tai – melioruoti lyguminiai agrariniai kraštovaizdžiai. Jie plyti Rakatanskų kaimo apylinkėse, teritorijoje į vakarus ir šiaurės vakarus nuo Pakaršio kaimo; taip pat estetiniu požiūriu mažai vertinga yra ir didžioji Salos dalis bei teritorija į rytus nuo Savisto ežero.

Dalis teritorijos yra degraduota tiek funkciniu, tiek estetiniu atžvilgiais. Tai apleisti kolūkiniai kompleksai ties Pakaršio ir Šiurkščiakalnio kaimais. Iš esmės prie degraduotų teritorijų priskirtina ir buvusi Rodžios dvarvietė.

2.5.2. Teritorijos rekreacinė infrastruktūra

Linijinė infrastruktūra (keliai)

Kelių vertinimas autoturizmo vystymo požiūriu.

Planuojamo parko teritorijoje praeina kelias Valkininkų geležinkelio stotis–Daugai–Alytus. Taip pat yra asfaltuotos dangos keliai Daugai–Pivašiūnai, Daugai–Kancėnai, Daugai–Rimėnai, Pocelonys–Rimėnai. Pietine planuojamo parko teritorijos dalimi praeina asfaltuotas kelias Varėna–Nedzingė–Merkinė. Pagal LR teritorijos bendrąjį planą, teritorija įjungta į „Dzūkijos parkų žiedo“ trasą, planuojamo regioninio parko teritorijoje ji praveda Varėna–Daugai–Valkininkai. Alytaus apskrities teritorijos generaliniame plane ši trasa kiek transformuota į autoturizmo trasą „Dainavos žiedas“ ir praveda Varėna–Daugai–Pivašiūnai. Kol kas šių planų sprendiniai nėra įgyvendinti.

Vertinant rekreaciniu požiūriu visi minėtieji keliai labiau tinkami įvažiavimui ar pravažiavimui pro teritoriją, o ne joje esančių vertybių pažinimui (išskyrus Daugų miestelį). Tik kai kurių teritorijoje esančių vertingų pažintinių objektų lokalizacija yra palanki autoturizmui vystyti (Maldzytakalnis, Žvirgždėnų pušis).

Kelių vertinimas pėsčiųjų ir dviračių turizmo vystymo požiūriu

Visa planuojamo regioninio parko teritorija yra išraižyta žvyro dangos ar lauko keliukais, kurie gali būti panaudoti dviračių ar pėsčiųjų turistinėms trasoms. Pagal Nacionalinių dviračių trasų specialųjį planą, planuojama teritorija numatyta prioritetingos reikšmės nacionalinė trasa. Planuojamo parko teritorijoje ši trasa praeina iš pietų (nuo Merkinės) į šiaurę (pro Daugus link Pivašiūnų). Taigi minima trasa iš pietų į šiaurę kerta visą planuojamo regioninio parko teritoriją. Tai labai palankus veiksnys dviračių ir pėsčiųjų turizmui plėtoti, jungiant kitus planuojamus (būsimus) maršrutus prie šio maršruto.

Poilsiavietės

Planuojamoje teritorijoje yra vienintelė veikianti poilsiavietė „Daugų sala“ (veiklą vykdo UAB „Kornelita“). Ji užima 15 ha plotą pietrytinėje Daugų pusiasalio (vadinamosios Daugų Salos) dalyje.

Teikiamos paslaugos: namelių nuoma, kambarių nuoma, teritorijos nuoma palapinėms, salių nuoma pobūviams, vandens transporto priemonių nuoma, pirtis ir kt. (lauko žaidimų aikštelės, biliardas, pirtis, šiltuoju metų laiku veikia kavinė-baras). Turimų vietų skaičius nameliuose – apie 170. Poilsiavietėje vasaros laikotarpiu vidutiniškai per savaitgalį apsilanko 300–400 poilsiautojų (maksimaliai, esant palankiam orui ir poilsio dienų išsidėstymui („ilgieji savaitgaliai“), poilsiavietėje per savaitgalį apsilanko iki 2000 žmonių).

Poilsiavietė taip pat nuomojama sąskrydžiams, kurių metu priimama iki 2000 žmonių.

Kaimo turizmas

Planuojamoje teritorijoje (Daugų Saloje) yra buvusi kaimo turizmo sodyba „Pas Gandrus“. Pasikeitus jos šeimininkams, dabartiniu metu sodyba rekonstruojama. Įrengus sodybą, jos šeimininkai planuoja siūlyti poilsiautojams 40 poilsio vietų vasaros sezono metu ir apie 20 poilsio vietų žiemos sezono metu. Planuojama įsteigti Editos Rudelienės kaimo turizmo sodybą.

Taip pat Daugų Saloje yra Elenos Marijos Remeikienės turistinė stovykla, kurioje poilsiautojams Didžiulio ežero pakrantėje (apie 65 m atkarpoje) nuomojamos vietos palapinėms. Šeimininkai planuoja panašaus pobūdžio stovyklą įrengti ir prie Neveiglo ežero (pietrytinėje jo pakrantėje).

Rytinėje Suvingio ežero pakrantėje Egidijaus Blažausko sodyboje yra statomas kaimo turizmo kompleksas.

Išvada: akivaizdu, kad kaimo turizmo paslaugos planuojamo Daugų regioninio parko teritorijoje yra nepakankamai išvystytos.

Turizmo informacijos paslaugos

Dabartiniu metu planuojamo regioninio parko teritorijoje turizmo informacija neteikiama. Informaciją apie poilsį Daugų apylinkėse teikia Alytaus turizmo informacijos centras.

2.5.3. Teritorijos rekreacinio naudojimo intensyvumas

Pagal Alytaus rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano duomenis (VGTU, Teritorijų planavimo institutas), rajono teritorijoje esančių svarbiausių turistinių zonų rekreacinis talpumas - 30-40 apsilankymų per metus į vieną ha.

Intensyviausiai planuojamoje teritorijoje rekreacijai (poilsui prie vandens) naudojami Didžiulio, Savisto, Suvingio, Neveiglo, Salinio, Aukrakšlio ežerai. Preliminariai skaičiuojant, palankiais poilsui vasaros savaitgaliais maksimalus planuojamos teritorijos rekreacinio naudojimo intensyvumas galėtų siekti iki 10 tūkst. apsilankymų per dieną. Planuojamo parko teritorija dažniausiai naudojama savaitgalio ir kasdieniam poilsui. Atostogų poilsui, kaip minėta, yra tik viena tinkama poilsio bazė (tačiau ji taip pat dažniausiai naudojama savaitgalio poilsui).

Prie daugumos planuojamo regioninio parko teritorijoje esančių ežerų yra daug privačių sklypų su gyvenamaisiais namais. Šių sklypų teritorijos ir šalia esančios ežerų pakrantės taip pat dažnai naudojamos savininkų, jų šeimų, giminaičių ir draugų poilsiui. Toks „privatus poilsavimas“ sudaro nemažą dalį teritorijos rekreacinio naudojimo. Viena vertus tokia susiklosčiusi teritorijos naudojimo struktūra išlygina rekreacinį teritorijos naudojimą laike (poilsiaujama ne tik vasarą), kita vertus, apsunkina teritorijos rekreacinio naudojimo sąlygas kitiems visuomenės nariams.

Esamos ir galimos probleminės situacijos vystant rekreacinę infrastruktūrą

Pati svarbiausia jau egzistuojanti ir, kuriant planuojamą regioninį parką neabejotinai iškilianti, problema: viešojo ir privataus intereso konfliktas bei atskirų visuomenės sluoksnių nesutarimai teritorijos naudojimo (labai dažnai – rekreacinio naudojimo) klausimais. Šį konfliktą įtakoja:

- Didelė privatizuotų ežerų pakrančių dalis
- Maža visuomeniniam naudojimui skirtų ežerų pakrančių dalis

Taip pat jau egzistuoja motorinių vandens transporto priemonių naudojimo ir jų keliamo triukšmo problema. Didžiulio ežeras yra vienas iš nedaugelio Lietuvoje, kuriame galima plaukioti motorinėmis vandens transporto priemonėmis ir jų savininkai tuo džiaugiasi, tačiau šių priemonių keliamas triukšmas nepatinka pakrančių gyventojams (Daugų seniūnijoje žinomi gyventojų skundai). Bandant apriboti motorinių vandens transporto priemonių naudojimą ežere, gali kilti jų savininkų nepasitenkinimas.

Literatūra ir šaltiniai

- Alytaus apskrities kaimo gyvenamosios vietovės ir jų gyventojai. (2003). Vilnius.
- Andersson L., Kriukelis R., Skuja S., (2005). Kertinių miško buveinių inventorizacija Lietuvoje, Vilnius.
- Balevičius K., (ats.red.), (1992). Lietuvos raudonoji knyga, Vilnius.
- Baltrūnas V., (1995). Pleistoceno stratigrafija ir koreliacija. Vilnius.
- Basalykas A., (1958). Lietuvos TSR fizinė geografija, t. 1. Vilnius.
- Basalykas A., (1965). Lietuvos TSR fizinė geografija, t.2. Vilnius.
- Baubonis Z., Kraniauskas, R. (2000). Naujų archeologijos objektų paieškos po vandeniu, *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1998–1999 metais*. Vilnius.
- Brukas A., Bielskis K., Balsevičius A., Mažėtis R., Pranaitis A., (2006). Buktos giria. – VĮ Marijampolės miškų urėdija.
- Bukantis A., (1994). Lietuvos klimatas. Vilnius.
- Ekoturizmo plėtros galimybių studija (2005). Valstybinis turizmo departamentas prie LR Ūkio ministerijos, Geologijos ir geografijos institutas.
- Česnulevičius A., (1998). Geomorfologija. Vilnius.
- Česnulevičius A., (1999). Lietuvos reljefas: morfografiniai ir morfometriniai aspektai, Vilnius.,
- Daniulaitis G., Kavaliauskas P., (1970). Pietų Lietuvos rekreacinės galimybės, *Statyba ir architektūra* 1, 6–10.
- Daniulaitis G., Stauskas V. (1980). Perspektyvinė Lietuvos TSR poilsio zonų sistema, *Lietuvos TSR architektūros klausimai VI (III)*, 4-20.
- Daugų seniūnijos pateikti duomenys.
- Dušnionių girininkijos duomenys, <http://www.almu.lt/index.php?page=32>
- Garunkštis A., (1984). Lietuvos vandenys. Vilnius.
- GGI Lietuvos gyventojų surašymų duomenys.
- Gudžinskas Z., Ryla M., (2006). Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). Vilnius.
- Kabailienė M., (1990). Lietuvos holocenas. Vilnius.
- Kilkus K. (1989). Lietuvos ežerų hidrologija. Vilnius.
- Kilkus K. (1998). Lietuvos vandenų geografija, Vilnius.
- Kudaba Č. (1983). Lietuvos aukštumos, Vilnius.
- Kviklys, B. (1989). *Mūsų Lietuva*. t. 1 (2 fotografuotinis leid.). Vilnius.
- Lietuvos apskritys. (2005 - 2006). Vilnius.
- Lietuvos archeologijos atlasas., (1974). *Akmens ir žalvario amžiaus paminklai*. t. 1. Vilnius.
- Lietuvos geologija. (1994). Vilnius.
- Lietuvos gyventojai: 1923 m. rugsėjo 17 d. surašymo duomenys. (1926). Kaunas.
- Lietuvos piliakalniai. *Atlasas*. t. 1. (2005). Vilnius.
- Lietuvos TSR atlasas. (1981). Maskva.
- Lietuvos TSR gręžiniai. (1967). II tomas, 9 knyga, Vilnius.
- Lietuvos žemės gelmių raida ir ištekliai. (2004). *Litosfera leidinys*, Vilnius.
- Lietuvos žemės vardynas. Anketos saugomos Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriuje.
- LTSR poilsio zonų perspektyvinio išvystymo schema. (1968). Vilnius: Centrinis techninės informacijos ir propagandos biuras.
- Miškinis, A., (2002). *Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės /2. Rytų Lietuvos miestai ir miesteliai*, kn. 1, Vilnius.
- Natkevičaitė-Ivanauskienė M., (red.), (1959). Lietuvos TSR flora, I. Vilnius.
- Natkevičaitė-Ivanauskienė M., (red.), (1961) Lietuvos TSR flora, III. Vilnius.
- Natkevičaitė-Ivanauskienė M., (red.), (1963). Lietuvos TSR flora, II. Vilnius.
- Natkevičaitė-Ivanauskienė M., (red.), (1971) Lietuvos TSR flora, IV. Vilnius.
- Natkevičaitė-Ivanauskienė M., (red.), (1976). Lietuvos TSR flora, V. Vilnius.
- Natkevičaitė-Ivanauskienė M., (1954). Daugų ežero vakarų kranto ir Banduvagio įlankos aukštesniosios augalijos fitocenologiniai tyrimai. *Mokslo darbai (Vilniaus un-tas). Gamtos–matematikos serija: 2;*
- Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A., (red.), (1980). Lietuvos TSR flora, VI. Vilnius.
- Olita–Orany* [siaurasis geležinkelis]. Prieiga per internetą: www.olitaorany.projektas.lt. Žiūrėta 2007-09-12.
- Ramanauskas-Vanagas, A., (1991). *Daugel krito sūnų...* Vilnius.
- Rašomavičius V., (vyr. Red.), (2007). Lietuvos raudonoji knyga. Vilnius.
- Rašomavičius V., (2001). Europinės svarbos buveinės Lietuvoje. Vilnius.
- Sinkevičienė Z., (2007). Long-term changes of macrophyte vegetation in lakes of the Dovinė River catchment area. *Ekologija*, 53(2). Vilnius.
- Valstybės archeologijos komisijos archyvas*. Saugoma Kultūros paveldo centro Dokumentacijos centre.
- Varnaitė, D., (1996). Partizanų slėptuvių, kautynių ir žuvimo vietų klausimu, *Kultūros paminklai*, kn. 3.
- Visuotinio 2003 m. žemės ūkio surašymo rezultatai seniūnijose. (2005). Vilnius;

www.daugai.lt

Вонсавичюс В., (1984). Строение четвертичных отложений Литвы и проблемы их стратиграфического разчленения. *Палеогеография и стратиграфия четвертичного периода Прибалтики и сопредельных районов*. Вильнюс.

Гуделис В., (1973). Рельеф и четвертичные отложения Прибалтики. Вильнюс.

Микалаускас А., (1986). Флювиогляциальные равнины Литвы. Вильнюс.

<http://db1.stat.gov.lt/statbank>.

<http://www.am.lt/files/Kras/Fiziomorfotopai-internetui.jpg>

<http://www.am.lt/files/Kras/Technomorfotopai-internetui.jpg>

<http://www.am.lt/files/Kras/Vizualine-struktura-internetui.jpg>

<http://www.daugai.lt>

PRIEDAI

1 Priedas. Daugų regioninio parko ir jo apylinkių kultūros paveldo vertybės							
Eil. Nr.	Adresas	Pavadinimas	Registro Nr.	Senas Nr.	Paminklosauginė informacija (mažai žinomiems, naujiems)	Šaltinis (kur reikia nurodyti)	Pastabos
Archeologinis paveldas							
1	Atžalyno k., Alt	Kapinynas			Tirt.		
2	Daugų k., Alt	Piliaikalnis			Saug. R	LPA 1, 40-41	Neveiglo ež. R krante, apardytas; N54 22 49,4 E24 19 29,3
3	Daugų mstl.	Senovės gyvenvietė I, vad. Dvaro kalnu		AV 27	Išbraukta (1981)		
4	Daugų mstl.	Senovės gyvenvietė II, vad. Daugio pilimi		AV 28	Tiksl.		
5	Daugų mstl.	Piliaikalnis, vad. Pilaite		AR 44	Nebus siūlomas įrašyti į Registrą (KVAD, 2005-04-19); Tiksl. - gali turėti mitologinę vertę.		Dėl archeologinės vertės taip pat papildomai žr. LAA 1, nr. 25.
6	Daugų mstl.	Senovės gyvenvietė			Tirt.	LAA 1, nr. 117	Sausinant ežerą, prie salos kranto rasti 3 akmeniniai kirviai.
7	Daugų mstl.	Šv. Petro bažnyčios vieta			Saug. R		
8	Doškonių k., Alt	Senkapis, vad. Švedų kapais		AR 47	Išbraukta (1981)		
9	Doškonių k., Alt	Senovės gyvenvietė, vad. Perkūnkalniu		IP 1333	Nebus siūlomas įrašyti į Registrą (KVAD, 1996 11 25)		
10	Dušnionių k., Alt	Kapinynas, vad. Pavėtrių kapais		AV19	Tiksl.		
11	Dvarčėnų k., Alt	Piliaikalnis, vad. Obelių kalnu		AR 73	Nebus siūlomas įrašyti į Registrą (KVAD, 2004-12-03)		
12	Dvarčėnų k., Alt	Senovės gyvenvietė, vad. Pagonių kapais		AV 51	Tiksl.		
13	Dvarčėnų k., Alt	Pilkapių vieta			Tirt.		
14	Genionių k., Vrn	Kapinynas		AV716	Tiksl.		
15	Gudžių k., Vrn	Pilkapiai, vad. Kapčiais	A209 P				
16	Melnytėlės k., Alt	Kapinynas, vad. Aštriakalniu, Švedų		AV29	Tiksl.		

		kapais					
17	Pagilės k., Alt	Kapinynas		AV30	Išbraukta (1981)		
18	Papiškių k., Vrn	Senovės gyvenvietė, vad. Salaite, Plovine	A211 P				
19	Pocelonių k., Alt	Senkapis			Tiksl.	Alytaus r. KS (1993)	
20	Rimėnų k. (Svingio ež. sala), Alt	Senovės gyvenvietė	A76				
21	Rodžios k., Alt	Kapinynas		AV31	Nebus siūlomas įrašyti į Registrą (KVAD, 2004 12 03)		
22	Salos k., Alt	Daugų, Salos senovės gyvenvietė	A1663				
23	Slabadėlės k., Alt	Slabadėlės pilkapynas	A74 P				
24	Tamašavos k., Alt	Senkapis, vad. Petrucienės kalnu		AV 32	Tiksl.		
25	Viečiūnų k., Alt	Senkapis I		AV 33	Išbraukta (1981)		
26	Viečiūnų k., Alt	Senkapis II		AV 34	Tiksl.		
27	Viečiūnų k., Alt	Pilkapių vieta			Tirt.	LAA 3, 122	
28	Vinkšninių k., Alt	Senkapis I, vad. Pilimi, Kapčiumi		AV 52	Nebus siūlomas įrašyti į Registrą (KVAD, 2004 12 03)		
29	Vinkšninių k., Alt	Kapinynas	A77 P				
30	Vinkšninių k., Alt	Pilkapis		IP 1331	Nebus siūlomas įrašyti į Registrą (KVAD, 2004 12 03); Tiksl.		
Mitologinis paveldas							
1	Andriūnų k., Vrn	Alkakalnis, vad. Aukakalniū	M26	AR 1409			
2	Andriūnų k., Vrn	Alkakalnis, vad. Alka		LA	Tiksl.		Kyšulyje
3	Arčiūnų k., Alt	Alkakalnis, vad. Kaukalniu			Tirt.	Vait. (1990)	
4	Bukaučiškių k., Alt	Akmuo su įduba			Tirt.		
5	Bukaučiškių k., Alt	Pusiasalis, vad. Gojaus ragu			Tirt.	Vait. (1990)	
6	Daugų k., Alt	Alkakalnis, vad. Maldzytakalniū	M4				
7	Daugų k., Alt	Akmuo su pėda			Tirt.	Vait. (1990)	Ant Maldzytakalnio
8	Daugų sen.	Didžiulio ežeras			Tiksl.		

9	Doškonių k., Alt	Alkakalnis, vad. Aukakalniu		AR 46	Nebus siūlomas įrašyti į Registrą (KVAD, 2005-04-19).		Tas pats figūravo Andriūnų Vrn., adresu? (žr.)
10	Doškonių k., Alt	Kalnas, vad. Perkaso kalnu			Tirt.	LŽV; Vait. (1992)	
11	Geidukonių k., Vrn	Akmuo, vad. Mergos akmeniu	M58				
12	Geidukonių k., Vrn	Ežeras Velniškis			Tiksl.		
13	Genionių k., Vrn	Akmuo, vad. Kiškio bažnyčia	M56				
14	Karliškių k., Alt	Karliškių akmuo, vad. Mergos akmeniu	M52				
15	Karliškių k., Alt	Karliškių akmuo, vad. Mergos akmeniu II			Tirt.	Vait. (1992)	
16	Karliškių k., Alt	Alkakalnis, vad. Aukakalniu	M27				
17	Papiškių k., Vrn	Kalnas, vad. Zvaninyčia			Tiksl.	Vait. (1992)	Kitapus Savisto ež.
18	Papiškių k., Vrn	Akmuo, vad. Perkūno			Saug. R	Vait. (1990)	
19	Papiškių k., Vrn	Akmuo su jaučio ir kiškio pėdomis	M60				
20	Pocelonių k., Alt	Alkakalnis, vad. Perkūnkalniu	M54				
21	Pocelonių k., Alt	Alkakalnis, vad. Šventkalniu, Šventpetriu	M53				
22	Salos k., Alt	Akmuo, vad. Mergos akmeniu	M51				
23	Vieciūnų k., Alt	Alkakalnis, vad. Šventės kalnu			Tirt.	Vait. (1990)	
24	Žvirgždėnų k., Alt	Pušis			Tiksl.	Vait. (1990)	
Povandeninis paveldas							
1	Daugų ežeras	Senovės tilto vieta I			Tirt.	Navarackas 1959	
2	Daugų ežeras	Senovės tilto vieta II			Tirt.	Navarackas 1959	
3	Daugų ežeras	Senovės tilto vieta III			Tirt.	Navarackas 1959	
4	Daugų ežeras	Senovės tilto vieta IV			Tirt.	Navarackas 1959	
5	Daugų ežeras	Senovės tilto vieta V			Tirt.	Navarackas 1959	
Architektūrinis paveldas							
1	Bukaučiškių k., Alt	Koplyčia	S512				
2	Nedzingės mstl., Vrn	Dvaro sodybos fragmentai		IP857	Tiksl.		
3	Nedzingės mstl., Vrn	Švč. Trejybės bažnyčia ir varpinė		IP374	Tiksl.		
4	Nedzingės mstl., Vrn	Klebonija		IP375	Tiksl.		
5	Nedzingės mstl., Vrn	Mokyklos pastatai (2)		AtV782	Tiksl.		
6	Rodžios k., Alt	Dvaro sodybos fragmentai		IP171	Tiksl.		
Urbanistinis paveldas							

1	Daugų mstl.	Miestelio istorinis centras	U26				
Inžinierinis paveldas							
1	Daugų sen.	Siaurojo geležinkelio vieta			Tirt.		
2	Daugų k., Alt	Vandens malūno vieta			Tirt.		Prie Gilūšio ež.
3	Salos k., Alt	Senkelis, vad. Dvarkeliu			Tiksl.	Komunizmo aušra, 1958 03 27	
Istorinis paveldas							
1	Bukaučiškių k., Alt	Lietuvos kario Felikso (Pelekso) Kamandulio kapas			Suteikta teisinė apsauga 2007-02-14 (KPD-RM-218)		
2	Daugų miškas (47 kv.)	I pasauliniame kare žuvusių karių kapinės		IP 2341	Tiksl.		
3	Daugų mstl.	Senosios žydų kapinės	L1001				
4	Daugų mstl.	Lietuvos partizanų kapas ir paminklas		IP 2343	Tiksl.		Žuvę kovose 1944-1954 m.
5	Daugų mstl. (Dzūkų g.)	Lietuvos karių kapai	L135				1920 m. Varėnos mūšyje žuvę kariai; kapinių pietinėje dalyje
6	Daugų mstl. (Laisvės 7)	Namas		IP 2342	Tiksl.		NKVD būstinė
7	Daugų mstl. (Turgaus 8)	Namas		IP 1913	Tiksl.		
8	Dvarčėnų k., Alt	Poeto B. Mačionio gimtinė			Tirt.		
9	Griciūnų k., Alt	Neveikiančios kapinės				Alytaus r. KS (1993)	
10	Gudžių k., Vrn	Lietuvos partizanų žūties vieta	I249				1949 03 16 žuvo: A. Daugirdas-Kovas, A. Gecevičius-Klonė, P. Jarusevičius-Dainius, L. Kaziulionis-Karžygis ir P. Leikauskas-Kalavijas.
11	Kalesninkų g-ja (15 kv.)	Lietuvos partizanų žūties vieta	I247				1950 06 20 žuvo V. Kuzmickas-Viesulas ir V. Petrauskas-Guoba.

12	Kalesninkų g-ja (4 kv.)	Lietuvos partizanų žūtis vieta	I68				1949 03 07 žuvo: V. Voveris-Žaibas, J. Kazlauskas-Šermukšnis, Kazlauskas-Vanagas, P. Šilanskas-Labutis
13	Kalesninkų g-ja (42 kv.)	Lietuvos partizanų žūtis vieta	I132				1949 09 23 žuvo K. Pyplys-Mažytis ir J. Makarevičius-Žilvytis
14	Kalesninkų g-ja (5 kv.)	Lietuvos partizano žūtis vieta	I232				1949 03 07 nužudytas B. Labėnas-Kariūnas
15	Kaniūkų k., Alt	Neveikiančios kapinės				Alytaus r. KS (1993)	
16	Meškučių k., Alt	Paminklas "Žuvusiems už Lietuvos laisvę"		IP 1908	Tiksl.		
17	Milastonių k., Alt	Neveikiančios kapinės				Alytaus r. KS (1993)	
18	Padaugės k., Vrn	Lietuvos partizanų žūtis vieta	I254				1948 05 14 žuvo: I. Bernatavičius-Aguona, D. Dirsė-Gintaras, J. Kaiza-Uosis, B. Kvietkauskas-Ažuolas, J. Kvietkauskas-Genys, K. Stramkauskas-Grafas
19	Parečėnų k., Alt	Neveikiančios kapinės				Alytaus r. KS (1993)	
20	Pavarėnio k., Daugų sen.	Senosios kapinės	L133				
21	Pavartėnų k., Alt	Neveikiančios kapinės				Alytaus r. KS (1993)	
22	Pavartėnų k., Daugų sen.	Lietuvos kario Vlado Dusevičiaus kapas				Suteikta teisinė apsauga 2007-02-14 (KPD-RM-218)	

23	Pocelonių k., Daugų sen.	Lietuvos partizanų žūtis vieta	I263				1948 12 31 žuvo Vladas Gavelis- Banadas, Danielius Dabravolskas-Žvalgas ir Bronius Paulauskas-Klevas.
24	Rimėnų k., Alt	Neveikiančios kapinės				Alytaus r. KS (1993)	
25	Rokančių k., Alt	Liaudies meistro M. Patacko (Potacko) kapas	L1557				
26	Varčios miškas (Daugų g- jos 24, 29, 30, 33 kv. sankirta)	Lietuvos partizanų mūšio vieta			Saug. N	Varnaitė 1996, 67	1945 06 13 pirmo Varčios mūšio vieta.
27	Varčios miškas (Daugų g- jos 30 kv.)	Lietuvos partizanų žūtis vieta	I133				Žuvo J. Kazlauskas- Klevas ir A. Simonaitytė-Rūta
28	Varčios miškas (Daugų g- jos 6 kv.)	Lietuvos partizanų žūtis vieta	I245	IP 1968			1949 11 26 žuvo: P. Savickas-Kregždė, J. Baranauskas-Šamas, B. Diksaitė-Gražina, A. Stankevičius- Vakaras, B. Navickas- Girinis, B. Kukauskas-Kiškis- Kalvaitis ir V. Kavaliauskas- Klajūnas.
29	Viečiūnų k., Alt	Neveikiančios kapinės				Alytaus r. KS (1993)	
30	Viečiūnų k., Alt	Lietuvos partizanų žūtis vieta	I240				1952 12 24 kautynėse žuvo V. Anušauskas- Klajūnas ir V. Patinskas-Sakalas
31	Žvirgždėnų k., Alt	Neveikiančios II kapinės				Alytaus r. KS (1993)	
Memorialinis paveldas							

1	Bukaučiškių k., Alt	Dvaro sodybos vieta			Tiksl.		Mena Vasario 16 akto signatarą Vladą Mironą.
Dailės paveldas							
1	Biniūnų k., Vrn	Kryžius		IP 1967	Tiksl.		
2	Biniūnų k., Vrn	Kryžius		AR 409	Tiksl.		
3	Biniūnų k., Vrn	Kryžius su koplytėle		DV 664	Tiksl.		
4	Daugų mstl. (bažnyčia)	Paveikslas „Kristus prie stulpo“		DV 665	Tiksl.		
5	Daugų mstl. (bažnyčia)	Paveikslas „Šv. Pranciškus Asyžietis“		DV 666	Tiksl.		
6	Daugų mstl. (bažnyčia)	Paveikslas „Matas Evangelistas“ I		DV 667	Tiksl.		
7	Daugų mstl. (bažnyčia)	Paveikslas „Matas Evangelistas“ II		DV 668	Tiksl.		
8	Daugų mstl. (bažnyčia)	Paveikslas (daugiafigūrinė kompozicija)		DV 669	Tiksl.		
9	Daugų mstl. (bažnyčia)	Spinta		DV 670	Tiksl.		
10	Daugų mstl. (bažnyčia)	Žvakidės (6)		DV 671	Tiksl.		
11	Daugų mstl. (bažnyčia)	Altoriai (5)		DV 672	Tiksl.		
12	Daugų mstl. (bažnyčia)	Paveikslas „Vienuolis su avinėliu“		DV 673	Tiksl.		
13	Daugų mstl. (bažnyčia)	Paveikslas „Klūpanti vienuolė“		DV 674	Tiksl.		
14	Daugų mstl. (bažnyčia)	Paveikslas „Vienuolė su monstrancija“		DV 675	Tiksl.		
15	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Jonas Evangelistas“		DV 676	Tiksl.		
16	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Lukas Evangelistas“		DV 677	Tiksl.		
17	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Matas Evangelistas“		DV 678	Tiksl.		
18	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Morkus Evangelistas“		DV 679	Tiksl.		
19	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Jonas Nepomukas“		DV 680	Tiksl.		
20	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Šv. Kazimieras“		DV 681	Tiksl.		
21	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūrinė Nukryžiuotojo grupė		DV 682	Tiksl.		
22	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūrinė angeliukų grupė		DV 683	Tiksl.		
23	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Nukryžiuotasis“ I		DV 684	Tiksl.		
24	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Nukryžiuotasis“ II		DV 685	Tiksl.		
25	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Nukryžiuotasis“ III		DV 686	Tiksl.		
26	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Vyskupas su pakelta dešiniąja ranka“		IP 2486	Tiksl.		
27	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Vyskupas su pakelta kairiąja ranka“		IP 2487	Tiksl.		

28	Daugų mstl. (bažnyčia)	Paveikslas „Marija Maloningoji“		IP 2488	Tiksl.		
29	Daugų mstl. (bažnyčia)	Lubų tapyba		DV 3851	Tiksl.		
30	Daugų mstl. (bažnyčia)	Skulptūra „Rūpintojėlis“		DV 3852	Tiksl.		
31	Daugų mstl. (bažnyčia)	Klausyklos (4)		DV 4495	Tiksl.		
32	Daugų mstl. (bažnyčia)	Vargonai		DV 687	Tiksl.		
33	Daugų mstl. (bažnyčios šventorius)	Stogastulpis		IP 2491	Tiksl.		
34	Dvarčėnų k., Alt	Kryžius		DV4281	Išbraukta (1995); sunyko		
35	Vėžionių k., Alt	Kryžiai (2)		DV4282	Išbraukta (1995); sunyko		
36	Vėžionių k., Alt	Kryžius (A. ir V. Milių antkapis)		DV4283	Tiksl.		
Nematerialus paveldas							
1		Lietuvos kryždirbystės tradicija			Žmonijos žodinio ir nematerialaus paveldo šedevras		

2 Priedas. Daugų regioninio parko saugomos ir saugotinos gamtinės kraštovaizdžio vertybės (šių vertybių lokalizacija pažymėta Daugų regioninio parko teritorijos taikomųjų tyrimų brėžinyje M1:20 000).

Kraštovaizdžio kompleksų ir objektų rūšys	Kraštovaizdžio kompleksų ir objektų vertės identifikavimas		
	Paminklinė vertybė (nacionalinė arba tautinė)	Vertybė (vietinė arba regioninė)	Neidentifikuota vertybė (fiksuoti vertybės požymiai)
1	2	3	4
Geologinės geomorfologinės			
Moreniniai masyvai		1. Supiltinis moreninis Daugų miške (Aukrakščio) 2. Suklotinis Neveiglo 3. Suklotinis Pagilės – Atžalyno 4. Suklotinis Žvirgždėnų 5. Suklotinis Daugų	1. Neveiglo 2. Karliškių 3. Daugų miško 4. Gilūšio
Ozai		1. Bukaučiškių 2. Laičių	
Kalvaragiai		1. Aukrakščio	1. Daugų salos 2. Daugų salos
Viršukalnės		1. Aukrakščio 2. Mainios – Gilio 3. Daugų salos 4. Būdos	1. Aukrakščio 2. Aukrakščio 3. Aukrakščio 4. Aukrakščio 5. Aukrakščio 6. Aukrakščio 7. Aukrakščio 8. Neveiglo 9. Neveiglo 10. Pagilės 11. Atžalyno 12. Rodžios 13. Daugų salos 14. Daugų salos 15. Daugų salos 16. Daugų salos 17. Žvirgždėnų 18. Žvirgždėnų 19. Žvirgždėnų 20. Žvirgždėnų 21. Daugų miško 22. Daugų miško 23. Daugų miško 24. Daugų miško 25. Būdos 26. Būdos
Salos	1. Paulios įlankos 2. Daugų 3. Daugų	1. Rimėnų 2. Neveiglo	
Pusiasaliai	1. Papiškių 2. Daugų salos	1. Paulios ragas	1. Šiaurinis 2. Svingio 3. Mainios
Hidrografinės – hidrologinės vertybės			
1	2	3	4
Ežerai	1. Daugų (Didžiulio)	1. Svingis 2. Aukrakštis 3. Neveiglas 4. Nosas 5. Nedzingis 6. Mainia 7. Gilis	1. Salinis 2. Gilūšis 3. Valdakis 4. Kanapinis 5. Samaninis 6. Rakatanskių

		8. Dėliukas 9. Ilgelis 10. Lynelis 11. Liubiečius	
Upės			1. Neveigla 2. Melnytėle
Pelkės		1. Andriūnų 2. Melnytėlės (Noso)	1. Laičių 2. Slabodkos 3. Dėliuko
Įlankos	1. Sokonių 2. Grėblius		1. Bandūragis
Geomorfologinės-hidrografinės vertybės			
1	2	3	4
Ežeringų dubaklonių kompleksai	1. Padaugėlaičio – Neveiglo dubaklonio su vertingomis morfologinėmis formomis.	1. Lynelio – Velniškio – Ilgelio rinos fragmentas	
Užpelkėjusių dubaklonių kompleksai		1. Slabodkos pelkėtas dubaklonis	
Ežeringų duburių-kalvų kompleksai		1. Mainios – Gilio 2. Aukrakščio	
Pelkingų duburių kompleksai		1. Dėliuko ežeras 2. Valdakio ežeras	
Ežerų duburių kompleksai	1. Daugų (Didžiulio) ežero		

BRĖŽINIAI

1. Daugų regioninio parko teritorijos taikomųjų tyrimų brėžinys M 1 : 20 000 (atitinka mastelio 1:10 000 tikslumo reikalavimus).

Teritorijos taikomosios analizės tyrimų vykdytojai:

Geologijos ir geografijos instituto Kraštovaizdžio geografijos ir kartografijos skyriaus darbuotojai:

Margarita Jankauskaitė doc.,dr. – darbo vadovas

Daumantas Bauža dr.

Ieva Baužienė dr.

Marijus Pileckas, doktorantas

EKSPERTAI:

Vykintas Vaitkevičius, dr. – Lietuvos istorijos institutas

/kultūros paveldas/

Vidmantas Daugirdas, doc.,dr. – Geologijos ir geografijos institutas

/socialinė geografija/

Edikas Kriaučiūnas, dr. – Geologijos ir geografijos institutas

/rekreacija/

Živilė Lazdauskaitė, dr. –botanikos institutas

/botanika/

Kartografinis apipavidalinimas:

Geologijos ir geografijos instituto Kraštovaizdžio geografijos ir kartografijos skyriaus darbuotojai:

Marijus Pileckas – doktorantas

Karolis Žalys - inžinierius

